

Sonja Toivainen

VERON KIERTÄMINEN JA KORKORAJOITUKSET DEBT PUSH DOWN -JÄRJESTELYISSÄ

Veronkiertosäännös ja korkorajoitussäännösten muutosten vaikutus

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro Gradu -tutkielma
Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Sonja Toivainen: Veron kiertäminen ja korkorajoitukset debt push down -järjestelyissä: Veronkiertosäännös ja korkorajoitussäännösten muutosten vaikutus

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Kauppätieteiden maisteriohjelma, vero-oikeus

Huhtikuu 2023

Tutkielmassa tarkastellaan yleisen veronkiertosäännöksen ja korkorajoitussäännösten soveltamista niin sanottuihin debt push down -järjestelyihin. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, milloin debt push down -järjestelyihin voidaan puuttua korkorajoitussäännösten normaalitulkinnalla ja milloin yleisellä veronkiertosäännöksellä. Lisäksi selvitetään miten viimeaikaiset korkorajoitussäännösten muutokset vaikuttavat veronkiertosäännöksen soveltamiseen debt push down -järjestelyissä. Korkorajoitussäännösten muutokset luovat epävarmuutta yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisalaan debt push down -järjestelyissä. Tutkimuksen tekeminen on perusteltua, sillä korkorajoitussäännösten muutoksien soveltamisesta ei ole olemassa oikeuskäytäntöä, ja tutkimusta tarvitaan, jotta voidaan muun muassa systematisoida lain soveltamista.

Rahoitusmuodon ja pääomarakenteen valinta ovat kansainvälisille konserneille verosuunnittelun välineitä. Vieraan pääoman korvauksena maksettavat korot ovat verotuksessa lähtökohtaisesti vähennyskelpoisia elinkeinoverolain 18 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, mutta oman pääoman palautuksena maksettavat osingot eivät ole verotuksessa vähennyskelpoisia. Tätä koron ja osingon erilaista verokohtelua voidaan hyödyntää debt push down -järjestelyissä, joissa pyritään painamaan korkojen vähennysoikeus alas konsernirakennetta niin, että se vähennetään siellä, missä konsernin taloudellinen tulos tehdään käytännössä mahdollistaen tulonsiirrot korkean veroasteen valtioista matalan veroasteen valtioihin. Debt push down -järjestelyihin voidaan kuitenkin puuttua niin korkorajoitussäännösten normaalitulkinnalla kuin veronkiertosäännökselläkin.

Tutkielmassa tunnistettiin, että debt push down -järjestelyihin voidaan puuttua korkorajoitussäännösten normaalitulkinnalla lähtökohtaisesti tilanteissa, joissa korkorajoitussäännösten sanamuodon mukaiset edellytykset täyttyvät. Lisäksi normaalitulkinnalla voidaan puuttua debt push down -järjestelyissä hyödynnettäviin sivuliikkeiden tai muiden kiinteiden toimipaikkojen käyttämiseen esimerkiksi kyseenalaistamalla hankittujen osakkeiden, ja niiden hankintavelkaan kohdistuvien korkojen, kuulumisen kiinteän toimipaikan varallisuuteen.

Tutkielmassa havaittiin, että veronkiertosäännöksen soveltaminen pohjautuu pitkälti liiketaloudellisten perusteluiden puuttumiseen ja lain vastaisten veroetujen tavoittelemiseen. Oikeuskäytännön perusteella debt push down -järjestelyissä tyypillisesti sovelletaan VML 28 §:n yleistä veronkiertosäännöstä, kun järjestelyssä toteutetaan sarjatoimia, luodaan keinotekoisesti velkajärjestelyjä konsernin sisälle, myydään osakkeita konsernin sisällä lyhyen ajan sisällä tai kokonaisjärjestely sisältää muita keinotekoisia järjestelyjä, joille ei voida esittää verotuksesta riippumattomia liiketaloudellisia perusteita.

Tutkimuksessa nousi esiin, että viimeaikaiset korkorajoitussäännösten muutokset voivat vaikuttaa monella tapaa yleisen veronkiertosäännöksen soveltamiseen debt push down -järjestelyissä. Monimutkaisuudet korkorajoitussäännökset voivat johtaa yhä monimutkaisempiin verosuunnittelujärjestelyihin, jotka voivat taas johtaa VML 28 §:n soveltamisen lisääntymiseen, kunnes uusille säännöksille saadaan vakiintuneempi soveltamisperusta. Toisaalta muuttuneet korkorajoitussäännökset ovat omiaan myös kaventamaan VML 28 §:n soveltamisalaa, kun korkojen vähennysoikeuden rajoittamisen trendi on kiristynyt ja tilanteet, joissa debt push down -järjestelyt voidaan evätä lain normaalitulkinnalla täten vähentäen VML 28 §:n soveltamistilanteita, kasvavat. Kiristyvät korkojen vähennysoikeutta rajoittavat säännökset voivat myös vaikuttaa debt push down -järjestelyjen ympärillä vallitsevaan ilmapiiriin siitä, että korot olisivat verotuksessa lähtökohtaisesti vähennyskelpoisia.

Avainsanat: debt push down -järjestelyt, veron kiertäminen, korkojen vähennysoikeus, yleinen veronkiertosäännös, korkovähennysoikeuden rajoitukset

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

Lähdeluettelo	v
Oikeustapausuettelo	x
Lyhenneluettelo	xii
1. Johdanto.....	13
1.1 Johdatus tutkielman aiheeseen.....	13
1.2 Tutkimuskysymykset, rakenne ja rajaukset	14
1.3 Tutkielman metodi	17
2. Korot verotuksessa.....	18
2.1 Verosuunnittelun ja aggressiivisen verosuunnittelun käsitteistä.....	18
2.2 Koron käsitteestä.....	22
2.2.1 Korot verolainsäädännössä	22
2.2.2 Korot EU-oikeudessa	24
2.2.3 Korot verosopimuksissa.....	25
2.2.4 Konsernisuhteiden korot	26
2.3 Korkojen vähentäminen verotuksessa.....	27
3. Debt push down -järjestelyt	29
3.1 Konsernien rahoituksesta	29
3.1.1 Pääomarakenne ja verotus.....	29
3.1.2 Verosuunnittelu koron ja osingon erilaisessa verokohtelussa.....	32
3.2 Debt push down -järjestelyt	35
3.3 Verosuunnittelu debt push down -järjestelyissä.....	39
4. Korkovähennysoikeuden rajoitukset	42
4.1 Korkorajoitussäännökset	42
4.1.1 Korkorajoitussäännökset ja niiden tausta.....	42
4.1.2 Korkorajoitussäännösten muutokset	45
4.2 Vähennyskelpoisten korkomenojen laskenta	47
4.3 Tasetesti vapautusperusteena	50
4.3.1 Taseen edellytykset.....	50
4.3.2 Suoritettujen korkomenojen määrä	51
4.3.3 Oman pääoman oikaisu konsernitaseessa	52
4.4 Normaalitulkinnan soveltaminen debt push down -järjestelyihin.....	54
4.4.1 Normaali lain tulkinta	54
4.4.2 Normaalitulkinnan haasteita	55
5. VML 28 §:n soveltaminen debt push down -järjestelyihin	61
5.1 Veron kiertämisen määritelmästä.....	61
5.2 Yleinen veronkiertosäännös	63
5.2.1 VML 28 §:n luonne.....	63
5.2.2 VML 28 §:n yleiset soveltamisedellytykset.....	66
5.3 Debt push down -järjestelyn epäminen veronkiertosäännöksellä	70

5.4 Korkorajoitussäännöksiä muutosten vaikutukset	77
6. Johtopäätökset.....	79

LÄHDELUETTELO

- Ahopelto – Hasu – Holma 2022 Ahopelto, Joose – Hasu, Tapio – Holma, Salla: Korkein hallinto-oikeus EU-oikeuden tulkkina – koron käsitteen murros korkovähennysrajoituksia sovellettaessa. Verotus 3/2022, s. 324–334.
- Boulogne 2019 Boulogne, G.F.: Debt Push-Downs in Times of BEPS Action 4 and the ATAD. Intertax, Volume 47, Issue 5, s. 444-453.
- C(2012) 8806 Comission recommendation of 6.12.2012 on aggressive tax planning. Brussels, 6.12.2012. C(2012) 8806 final.
- Engblom ym. 2016 Engblom, Ari – Holla, Jyrki – Järvinen, Jussi – Lamminsivu, Suvi – Lampinen, Anne – Lepistö, Markku – Paronen, Vesa – Rautajuuri, Anna-Leena – Sandelin, Eric – Torkkel, Timo – Westergård, Marjo – Äimä, Kristiina: Elinkeinoverotus 2016. Edita Publishing Oy. Keuruu 2016.
- Farag – Johan 2021 Farag, Hisham – Johan, Sofia: How alternative finance informs central themes in corporate finance. Journal of Corporate Finance, Netherlands, vol. 67, 2021, s. 101879–.
- Gammie 2020 Gammie, Malcom: Tackling Tax Avoidance: The Use and Growth of Statutory “Avoidance” Language. Teoksessa Loutzen, Glen & Rita de la Fedia: The Dynamics of Taxation – Essays in Honor of Judith Freedman. Oxford: Hart Publishing, s. 135-154.
- Geelhoed 2006 Julkisasiames Geelhoedin ratkaisuehdotus asiassa C-524/04 Thin Cag GLO, 29.6.2006.
- Haapaniemi 2022 Haapaniemi, Ossi: Pokeria verotuksessa – ns. normaalitulkinnan käyttö veronkiertosäännöksen sijaan. Kokoelmateoksesta Veron kiertäminen tutkimuskohteena – 50 vuotta Kari S. Tikan väitöskirjasta. Toimittaneet Timo Viherkenttä, Katriina Pankakoski, Moritz Scherleitner, Marka Hokkanen & Heikki Niskakangas. Aalto-yliopiston julkaisusarja 1/2022, s. 163–176.
- HE 146/2012 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelyistä annetun lain 65 §:n muuttamisesta.
- HE 150/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn muuttamisesta.

HE 202/2022 vp	Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 b §:n muuttamisesta.
HE 211/2021 vp	Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 a ja 18 b §:n muuttamisesta.
HE 221/2021 vp	Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain 1 luvun muuttamisesta.
HE 251/1982 vp	Hallituksen esitys eduskunnalle liikkeiden kunnallisverotusta koskeviksi muutoksiksi verolainsäädäntöön.
HE 77/1943 vp	Hallituksen esitys n:o 77 (1943vp) tulo- ja omaisuusverolaiksi.
HE 83/1996 vp	Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 1 ja 6 §:n, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja tuloverolain muuttamisesta.
Helminen 2001	Helminen, Marjaana: Kansainvälinen verotus. WSOYpro, 2001 (päivityvä teos).
Helminen 2022	Helminen Marjaana: Etuyhteysosapuolten välisten liiketoimien sivuuttamista ja korvaamista – VML 31 §:n ja VML 28 §:n välisiä rajanverokysymyksiä. Kokoelmateoksesta Veron kiertäminen tutkimuskohteena – 50 vuotta Kari S. Tikan väitöskirjasta. Toimittaneet Timo Viherkenttä, Katriina Pankakoski, Moritz Scherleitner, Marka Hokkanen & Heikki Niskakangas. Aalto-yliopiston julkaisusarja 1/2022, s. 35–51.
Hyytinen 2017	Hyytinen, Tuomas: Mehiläinen kiisti ”härskin verokikkailun” syksyllä 2011 – Oikeus pui nyt, oliko sittenkin verojen välttelyä. Yle-uutinen, 11.9.2017. Osoitteesta: https://yle.fi/uutiset/3-9820480 . Luettu 25.9.2022.
Hänninen 2012	Hänninen, Jyri: Kauas verot karkaavat. Helsingin sanomat 31.8.2012. Osoitteesta: https://www.hs.fi/talous/art-2000002555622.html . Viitattu 23.1.2023.
Ikäheimo – Malmi – Walden 2019	Ikäheimo, Seppo – Malmi, Teemu – Walden, Risto: Yrityksen laskentatoimi. 8., uudistettu painos. Alma Talent 2019.
Isomaa-Myllymäki – Myllymäki 2017	Isomaa-Myllymäki, Anita – Myllymäki, Janne: Omaa vai vierasta pääomaa – hybridilaina yhtiöoikeuden, kirjanpidon ja verotuksen pääomarakenteessa. Liikejuridiikka 1/2017, s. 33–82.

- Isomaa-Myllymäki 2017 Isomaa-Myllymäki, Anita: Yrityskaupparakenteiden arviointi verotus- ja oikeuskäytännön valossa, osa I. Defensor Legis N:o: 6/2017, s. 926–941.
- Juusela 2014 Juusela, Janne: Oikeustoimien uudelleenluokittelu verotuksessa. Kokoelmateoksesta Yritys, omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Toimittaneet Pekka Nykänen, Matti Urpilainen & Veikko Vahtera. Helsinki, Edita 2014, s. 55–62.
- Katramo ym. 2011 Katramo, Mikko – Lauriala, Jari – Matinlauri, Ismo – Niemelä, Jaakko – Svennas, Karin – Wilkman, Nina: Yrityskauppa. Sanoma Pro, 2013.
- Kaunisto 2022 Kaunisto, Siru: Veron kiertämisen tunnistaminen – Oikeuden väärinkäytön kielto VML 28 §:n tulkinnassa. Acta Wasaensia 488. Vaasan yliopisto 2022.
- Knuutinen 2014 Knuutinen, Reijo: Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu, Lakimiesliiton kustannus 2014.
- Knuutinen 2016 Knuutinen, Reijo: Sivuliikkeiden korkovähennysten epäminen: normaalitulkintaa ja veron kiertämistä koskevan säännöksen soveltamista. Defensor Legis 5/2016, s. 799–818.
- Knuutinen 2019 Knuutinen, Reijo: Yritysvastuuta koskevat vaatimukset ja sitova vero-oikeudellinen sääntely oikeudenmukaisen verotuksen edistäjänä. Liikejuridiikka 1/2019, s. 45–78.
- Knuutinen 2020 Knuutinen, Reijo: Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat. Alma Talent, 2020.
- Kukkonen – Walden 2020 Kukkonen, Matti – Walden, Risto: Elinkeinoverolaki käytännössä, 4., uudistettu painos. Alma Talent Oy, 2020.
- Lauriala 2008 Lauriala, Jari: Rahoitusstrategia – modernin rahoitusoikeuden luomat mahdollisuudet. WSOYpro Oy. Juva 2008.
- Liimatainen 2016 Liimatainen, Karoliina: Carunan viekas verosuunnittelu: kaksinkertaistanut korot Fortumin ajoilta. Helsingin sanomat 4.2.2016. Osoitteesta: <https://www.hs.fi/talous/art-2000002884033.html>. Viitattu 23.1.2023.
- Lindgren 2017 Lindgren, Juha: Korkojen vähentämisestä ja sen rahoituksista yritysverotuksessa. Verotus 5/2017, s. 532–547.
- Lönblad 2019 Lönblad, Siru: Oikeuksien väärinkäytön kielto ja veron kiertäminen. Verotus 3/2019, s. 290–303.

- Maisto – Pistone – Weber 2016 Maisto, Guglielmo – Pistone, Pasquale – Weber, Dennis: Non-Discrimination in Tax Treaties: Selected Issues from a Global Perspective. IBFD Publications USA, Incorporated, 2016.
- Malmgrén – Myrsky 2020 Malmgrén, Marianne – Myrsky, Matti: Elinkeino- tulon verotus (5., uudistettu painos). Alma Talent 2020.
- Mähönen – Villa 2020 Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö. II, Pääomarakenne ja rahoitus. 4., uudistettu painos, Alma Talent 2020.
- Nykänen 2016 Nykänen, Pekka: Korkojen vähennyskelpoisuus verosuunnittelun välineenä ja mahdollisuudet puuttua ilmiöön. Edilex 2016/14.
- OECD 2008 OECD: Study into the Role of Tax Intermediaries.
- OECD 2016 OECD: Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments Action 4 – 2016 Update. Inclusive Framework on BEPS.
- Penttilä 2016 Penttilä, Seppo: Korkojen vähennyskelpoisuus kiinteän toimipaikan verotuksessa – KHO:n ratkaisut 2016:71 ja 2016:72 ja niiden analyysi. Oikeustapauskommentti. Julkaistu Edilexissä 20.6.2016.
- Penttilä 2022 Penttilä, Seppo: Korkojen vähennyskelpoisuus veron kiertämisen ongelma-alueena. Kokoelmateoksesta Veron kiertäminen tutkimuskohteena – 50 vuotta Kari S. Tikan väitöskirjasta. Toimittaneet Timo Viherkenttä, Katriina Pankakoski, Moritz Scherleitner, Marka Hokkanen & Heikki Niskakangas. Aalto-yliopiston julkaisusarja 1/2022, s. 16–34.
- Räbinä 2022 Räbinä, Timo: Verotusmenettely ja muutoksenhaku. 8., uudistettu painos, Henkinki, Alma Talent 2022.
- Shapiro 2006 Shapiro, Alan C.: Multinational Financial Management, 8., uudistettu painos. Wiley, 2006.
- Shyam-Sunder – Myers 1994 Shyam-Sunder, Lakshmi – Myers, Stewart C.: Testing static tradeoff against pecking order models of capital structure. Journal of Financial Economics 51 (1999), s. 219—244.
- Skinner 2021 Skinner, William: Debt Push downs and the Curious Application of the Debt-Netting Rule. International Tax Journal, vol. 47, no. 3, 2021, s. 7–59.
- Tikka 1972 Tikka, Kari S.: Veron minimoinnista – Tutkimus tulo- tai varallisuusverosta vapautumisen tarkoituksessa tehdyistä toimista lainsoveltamisongelmana erityisesti silmällä pitäen

	verotuslain 56 §:ää. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja, B-sarja, N:o 165. Helsinki, 1972.
Tikka 1995	Tikka, Kari S.: Yritysverotuksen perusteet, 2. uudistettu painos, Lakimiesliiton kustannus 1995.
Torkkel 2022	Torkkel, Timo: Korkovähennysrajoitukset – EVL 18b.1 §:n 4 kohdan edellyttämästä tilintarkastuksesta. Verotus 2/2022 s. 201–207.
Valtioneuvosto 2019	Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31.
VaVM 26/2022 vp	Valtiokunnan mietintö VaVM 26/2022 vp – HE 202/2022 vp.
VaVM 41/2005 vp	Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 41/2005 vp – HE 193/2005 vp.
Verohallinto 2022a	Verohallinnon syventävä vero-ohje: Korkovähennysoikeuden rajoittaminen yritysverotuksessa. Diaarinumero VH/6311/00.01.00/2022, antopäivä 9.2.2023.
Verohallinto 2022b	Verohallinnon syventävä vero-ohje: Veron kiertämissäännöksen soveltaminen. Diaarinumero VH/822/00.01.00/2022, antopäivä 23.8.2022.
Verohallinto 2022c	Verohallinnon syventävä vero-ohje: Verosopimusten artiklat. Diaarinumero VH/1405/00.01.00/2022, antopäivä 27.4.2022.
Verohallinto 2023	Verohallinnon syventävä vero-ohje: Rajoitetusti verovelvollisen ulkomaisen yhteisön tuloverotus Suomessa – Liiketulo ja muut Suomesta saadut tulot. Diaarinumero VH/5613/00.01.00/2022, antopäivä 27.1.2023.
Äimä 2009	Äimä, Kristiina: Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa. Alma Talent Oy, 2009.

OIKEUSTAPAUSLUETTELO

Korkein hallinto-oikeus

KHO 1983 II 515

KHO 1986:5699

KHO 1992:1910

KHO 1995 T 3933

KHO 1999:19

KHO 1999:330

KHO 1986 T 642

KHO 2008:6

KHO 2015:11

KHO 2015:1784

KHO 2016:71

KHO 2016:72

KHO 2017:5

KHO 2018:64

KHO 2021:123

KHO 2021:178

KHO 2021:179

KHO 2021:28

KHO 2021:H3070

KHO 2014 T 1443

Keskusverolautakunta

KVL 10/2014

KVL 25/2013

KVL 42/2017

KVL 44/2010

KVL 7/2001

Euroopan unionin tuomioistuin

C-126/10, Foggia

C-307/97, Saint-Gobain

LYHENNELUETTELO

ATAD	The Anti-Tax Avoidance Directive
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
EU	Euroopan unioni
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (24.6.1968/360)
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PE	Kiinteä toimipaikka ("permanent establishment")
TVL	Tuloverolaki (30.12.1992/1535)
VH	Verohallinto
VML	Laki verotusmenettelystä (18.12.1995/1558)

1. JOHDANTO

1.1 Johdatus tutkielman aiheeseen

Yhtiöillä on lähtökohtaisesti oikeus järjestää liiketoimintansa ja sen rahoitus haluamallaan tavalla¹. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiöt voivat haluamallaan tavalla hyödyntää oman tai vieraan pääoman ehtoista rahoitusta – myös konsernirakenteiden sisällä. Mahdollisuus vaikuttaa pääomarakenteeseen ja rahoitukseen luo mahdollisuuden harjoittaa huomattavaa verosuunnittelua, koska vieraalle ja omalle pääomalle maksettavia korvauksia, korkoa ja osinkoa, kohdellaan verotuksessa hyvin eri tavalla.

Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (jäljempänä myös ”EVL” tai ”elinkeinoverolaki”) 18 § 1 momentin 2 kohdan mukaan elinkeinotoiminnasta johtuneiden velkojen korot ovat vähennyskelpoisia yhtiön verotettavaa tulosta laskettaessa. Korkojen vähennysoikeus mahdollistaa etenkin konsernirakenteissa huomattavan verosuunnittelun oman ja vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen välillä. Esimerkiksi niin sanotuissa debt push down -järjestelyissä hyödynnetään korkojen vähennyskelpoisuutta ja korot pyritään konsernirakenteen sisällä ”painamaan” alas niin, että korot vähennetään siinä konsernirakenteen yhtiössä, missä verotettavaa tulosta on syntynyt. Siirrot voivat tapahtua niin valtioiden rajojen sisällä yhtiöstä toiseen kuin valtioiden rajojen yli valtiosta toiseen.² Korkojen vähennysoikeus tarjoaa näin huomattavan mahdollisuuden verosuunnitteluun, joka voi aiheuttaa suuria verotuksellisia hyötyjä konsernin tasolla, ja se nouseekin usein myös laajan yhteiskunnallisen keskustelun aiheeksi³.

Suomen verolainsäädännössä korkomenojen vähennyskelpoisuutta on kuitenkin rajoitettu elinkeinoverolain 18 a §:ssä. Korkomenojen vähennyskelpoisuutta rajoittavat säännökset voivat olla hyvinkin rajoittavia esimerkiksi suurten kansainvälisten

¹ Ks. esim. Geelhoed 2006, kohta 66.

² Nykänen 2016, s. 1–2.

³ Ks. esim. Hyytinen 2017.

konsernien verosuunnittelussa. Toisaalta elinkeinoverolain 18 a §:n korkorajoitussäännöksiin on olemassa myös poikkeuksia, joista säädetään kyseisen lain seuraavassa kohdassa, EVL 18 b §:ssä. Kyseisiin korkorajoitussäännösten poikkeuksiin on tullut muutoksia, joista viimeisimmät tulivat voimaan 1.1.2022 ja 1.1.2023.

Vuoden 2022 alusta voimaan tulleissa korkorajoitussäännösten muutoksissa tiukennettiin korkorajoitussäännösten tasevertailuun perustuvan poikkeuksen soveltamisedellytyksiä. Nykyisen sääntelyn mukaan yhtiön velkaa pidetään tasevertailussa konsernin omana pääomana, jos se on saatu osapuolelta, joka omistaa vähintään 10 prosenttia verovelvollisesta tai siihen etuyhteydessä olevasta tahosta joko välittömästi tai välillisesti⁴. Soveltuessaan tämä velan oikaisu omaksi pääomaksi luonnollisesta parantaa konsernitason oman pääoman tunnuslukua ja täten rajoittaa yllä kuvatun tasevertailun soveltumista⁵. Lisäksi muutoksissa esimerkiksi laajennettiin infrastruktuurihankkeita koskevan poikkeuksen soveltamisalaa julkisiin infrastruktuuriyhtiöihin ja mahdollistettiin tietyissä tilanteissa aiempien vuosien vähentämättä jääneiden muun toiminnan tulolähteen (entinen TVL-tulolähde) nettokorkomenojen vähentäminen elinkeinotoiminnan tulolähteessä⁶.

1.1.2022 voimaan tulleiden korkorajoitussäännösten muutosten lisäksi vuoden 2023 alusta alkaen tuli voimaan laki, jonka perusteella korkorajoitussäännöksiä muutettiin entisestään tasevertailuun perustuvan poikkeuksen osalta. Muutokset tulivat voimaan lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 b §:n muuttamisesta (HE 202/2022 vp; EV 140/2022 vp) 1.1.2023 alkaen, ja eduskunnan päätöksen mukaisesti lailla muutettiin elinkeinoverolain 18 b §:n 1 momenttia ja lisättiin momentit 6 ja 7.

1.2 Tutkimuskysymykset, rakenne ja rajaukset

Korkorajoitussäännösten muutokset luovat epävarmuutta yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisalaan debt push down -järjestelyiden yhteydessä. Vaikka elinkeinoverolain

⁴ HE 211/2021 vp, s. 1.

⁵ HE 211/2021 vp, s. 24.

⁶ HE 211/2021 vp, s. 25.

korkorajoitussäännösten sekä yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisalat eroavat toisistaan, niiden väliseen suhteeseen tarvitaan selkeyttä oikeusvarmuuden turvaamiseksi.

Tutkimuksen tekeminen on perusteltua, sillä korkorajoitussäännösten muutoksien soveltamisesta ei ole olemassa esimerkiksi oikeuskäytäntöä, ja tutkimusta tarvitaan, jotta voidaan muun muassa systematisoida lain soveltamista. Tutkielman aiheena onkin selvittää verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n soveltamista debt push down -järjestelyihin korkorajoitussäännösten muuttamisen jälkeen.

Tutkielman tutkimuskysymyksiä ovat:

- Milloin debt push down -järjestelyihin voidaan puuttua korkorajoitussäännösten normaalitulkinnalla ja milloin veronkiertosäännöksellä?
- Miten korkorajoitussäännösten muutokset vaikuttavat veronkiertosäännöksen soveltamiseen debt push down -järjestelyissä?

Tutkielma alkaa johdannon jälkeen toisessa luvussa pohjustamalla aiheen perusteita verosuunnittelusta ja aggressiivista verosuunnittelusta sekä koron käsitteestä. Korkorajoitussäännöksiä tarkasteltaessa on tarpeellista tutkia, mikä verotuksessa mielletään ylipäättään koroksi. Lisäksi pohjustetaan korkojen vähentämistä verotuksessa.

Kolmannessa luvussa tarkastellaan tarkemmin konsernien rahoitusta ja sen sisältämää verosuunnittelua. Erityisesti keskitytään oman ja vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen korvauksiin ja niiden verotuksellisiin eroavaisuuksiin. Kolmannessa luvussa myös käydään läpi debt push down -järjestelyiden luonnetta sekä miten järjestelyiden avulla kansainvälisissä konserneissa voidaan harjoittaa verosuunnittelua. Tarkastelussa hyödynnetään niin oikeuskirjallisuutta kuin oikeuskäytäntöäkin.

Neljännessä luvussa keskitytään tarkemmin korkovähennysoikeuden rajoituksiin – niiden taustaan, voimassa olevaan sääntelyyn ja sääntelyn viimeaikaisiin muutoksiin. Luvussa pohjustetaan vähennyskelpoisten korkomenojen laskentaa ja elinkeinoverolain sisältämiä poikkeuksia korkovähennysoikeuden rajoituksiin. Lisäksi tarkastellaan sitä, miten korkovähennysoikeuden rajoitukset vaikuttavat kolmannessa luvussa esiteltyihin debt push down -järjestelyihin.

Viidennessä luvussa tutkitaan veron kiertämistä ja erityisesti Suomen verolainsäädännön yleistä veronkiertosäännöstä. Luvussa tarkastellaan veron kiertämisen ja verosuunnittelun välistä jännitettä ja käydään läpi veronkiertosäännöksen luonnetta sekä soveltamisedellytyksiä, ennen kuin pureudutaan veronkiertosäännöksen ja korkovähennysoikeuden rajoitusten muutosten vaikutukseen debt push down -järjestelyissä. Tutkielman päättää kuudes luku, jossa käydään läpi tutkielman loppupäätelmiä ja kokoavia näkökulmia.

Tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan korkomenojen vähentämistä nimenomaan edellä kuvattujen mukaisesti debt push down -järjestelyissä, joten olennaisiksi muodostuvat elinkeinotoimintaan liittyvien korkomenojen vähentäminen. Korkomenojen vähentämiseen konsernin sisäisissä rahoitusjärjestelyissä voidaan puuttua edellä kuvattujen elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 a ja 18 b §:ien lisäksi myös verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n mukaisella siirtohinnoitteluoikaisulla. Tutkimuksen laajuuden ja olennaisuuden perusteella tutkimuksesta kuitenkin rajataan ulos kaikki siirtohinnoittelua koskevat säännökset, ja keskitytään vain mainittuihin EVL:n pykälisiin sekä VML:n yleiseen veronkiertosäännökseen. Veron kiertämisen kannalta on olennaista rajata ulkopuolelle myös niin sanotut erityiset veronkiertosäännökset, joita esiintyy verolainsäädännössä useampia. Esimerkkinä voidaan mainita elinkeinoverolain 52 h §, joka muutenkin koskee vain yritysjärjestelyjä, joihin ei tässä tutkimuksessa oteta kantaa.

Kuten mainittu, debt push down -järjestelyt voivat olla myös kansainvälisten konsernien tapauksessa valtioiden rajat ylittäviä, ja täten niihin voi kohdistua useampien valtioiden verolainsäädäntöä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuitenkin keskittyä tutkimaan aihetta Suomen verolainsäädännön näkökulmasta. Tämä ei tarkoita kansainvälisten tilanteiden rajaamista kokonaan tutkielman ulkopuolelle, mutta kansainvälisiä tilanteita tarkastellaan nimenomaan Suomen verolainsäädännön kannalta. Lisäksi ulkopuolelle rajataan mahdolliset kysymykset debt push down -järjestelyiden yhtiöoikeudellisista tai sopimusoikeudellisista ulottuvuuksista ja oman ja vieraan pääoman välimaastoon sijoittuvista hybridi-instrumenteista.

1.3 Tutkielman metodi

Tutkimuskysymysten keskittyessä korkorajoitussäännösten ja veronkiertosäännöksen väliseen suhteeseen, on tutkielman tutkimusmetodiksi mielekästä valita lainopillinen eli oikeusdogmaattinen tutkimusmenetelmä. Aihepiirin tarkastelun lähtökohtana on systematisoida ja tulkita voimassa olevaa oikeutta. Lainopillisen tutkimusmetodin avulla tutkielmassa analysoidaan korkorajoitussäännösten ja yleisen veronkiertosäännöksen lomassa tapahtuvaa verosuunnittelua niin kutsutuissa debt push down -järjestelyissä.

Tutkimusotteen voidaan katsoa olevan käytännönläheinen ja ongelmakeskeinen. Mikä on korkorajoitussäännösten ja yleisen veronkiertosäännöksen välinen suhde? Miten korkorajoitussäännösten muutokset vaikuttavat yleisen veronkiertosäännöksen soveltamiseen?

Aiheen taustalta löytyvät klassiset vero-oikeuden perusongelmat. Monikansallisten konsernien toimiessa globaalisti, verolainsäädäntö on edelleen pääsääntöisesti kansallista. Rahoitusmuotojen erilainen verokohtelu kärjistyy erityisesti kansainvälisissä tilanteissa, joissa kansainväliset konsernit pyrkivät hyödyntämään eri lainkäyttöalueiden eroavaisuuksia verolainsäädännöissä ja verosopimuksissa.

2. KOROT VEROTUKSESSA

2.1 Verosuunnittelun ja aggressiivisen verosuunnittelun käsitteistä

Verovelvollisilla on sekä oikeus että vapaus suunnitella verotustaan, toisin sanoen tehdä valintoja, jotka vaikuttavat maksettavien verojen määrään. Maksettavien verojen minimointi onkin verovelvollisten luonnollinen seuraus siitä, että yhtiöiden taloudessa verot ovat perusluonteeltaan kustannuksia⁷. Joskus verojen minimointi on jopa lainsäätäjän tietoisesti tarkoittamaa toimintaa, koska lainsäätäjä ohjaavalla verotuksellaan pyrkii siihen, että verovelvollinen toimisi (tai jättäisi toimimatta) tietyllä tavalla verotuksellisia hyötyjä tavoitellen.⁸ Verosuunnittelu mielletäänkin vero-oikeudellisesti hyväksyttäväksi ja lailliseksi toiminnaksi, joka kytkeytyy esimerkiksi yritystoimintaan liittyvään valinnanvapauteen⁹. Toki verovelvollisen valinnanvapaudessa tulee pysytellä juridisesti asetetuissa reunaehdoissa.

Verosuunnittelun voidaan myös katsoa olevan myös yksi yritystoiminnan riskinhallinnan välineistä¹⁰, jota yrityksen johto harjoittaa esimerkiksi osakeyhtiölain mukaisen huolellisuusvelvollisuuden ja voitontuottamistarkoituksen täyttämiseen. Verosuunnitteluun liittyykin olennaisesti veroriskien tunnistamista ja arviointia, veroseuraamusten määrittelyä sekä reagointia erityisesti tunnettuihin veroriskeihin¹¹. Tällöin verosuunnittelun tavoitteena on verotuksen vaikutuksen ennakointi ja taloudelliselta kannalta optimaalisen toimintavaihtoehdon tunnistaminen – ei siis välttämättä mahdollisimman pieneen veroseuraamukseen johtava toimenpide¹².

Käsitteenä verosuunnittelua ei ole määritelty verolainsäädännössä. Oikeuskirjallisuuden perusteella sen tavoitteena voidaan katsoa olevan pyrkiä selvittämään mahdollisiin erilaisiin toimenpiteisiin liittyvät veroseuraamukset, ja näistä usein pyritään toteuttamaan

⁷ Kaunisto 2022, s. 1.

⁸ Knuutinen 2020, kohta 2.5.

⁹ Nykänen 2016, s. 3.

¹⁰ Knuutinen 2020, kohta 2.5.

¹¹ Kaunisto 2022, s. 24.

¹² Tikka 1972, s. 32–33.

se vaihtoehto, joka on verovelvolliselle taloudellisesti kannattavin.¹³ Toki verosuunnittelussa tulee huomioida verovelvollisen muutkin kuin verotukselliset tekijät, jotta löydetään kokonaisuudessaan taloudellisin ja kestävin mahdollinen vaihtoehto. Vaikka verosuunnittelua ei oikeudellisessa mielessä ole määritelty, määräytyvät käsitteen puitteet ja toteuttamisen tavat oikeudellisten reunaehtojen kautta¹⁴.

Vaikka verosuunnittelu on vero-oikeudellisesti sallittua ja hyväksyttyä, ei tämä tarkoita sitä, että verosuunnittelulliset toimet olisivat yhteiskunnallisesti ja yleisesti hyväksytyjä. Yhteiskuntavastuun ja yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden normit ovat kehittyneet jatkuvasti tiukemmiksi, ja tällaiset arvosidonnaiset normit kohdistuvat nykyään myös verotukseen. Tällaista toimintaa, joka on oikeudellisesti sallittua ja laillista, mutta yhteiskunnallisesti ei yleisesti hyväksyttyä, kutsutaan nimellä aggressiivinen verosuunnittelu. Termiä aggressiivinen verosuunnittelu on alettu käyttää myös viranomaismateriaaleissa, oikeuskirjallisuudessa ja yleisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa – erityisesti monikansallisten yritysten yhteydessä.¹⁵

Euroopan unionin komissio on määritellyt aggressiivisen verosuunnittelun olevan toimintaa, jolla tavoitellaan verovelvollisuuden pienentämistä pyrkimällä hyödyntämään eri verojärjestelmien muotoseikkoja tai kahden tai useamman verojärjestelmän keskinäisiä eroavaisuuksia. Näiden toimenpiteiden tavoitteena voi olla esimerkiksi niin sanottu *double deductions*, eli saman menon vähentäminen sekä menon lähdevaltiossa että yhtiön asuinvaltiossa, tai niin sanottu *double non-taxation*, eli saadun tulon verovapaus sekä tulon lähdevaltiossa että yhtiön asuinvaltiossa.¹⁶ Esimerkiksi debt push down -järjestelyjen voidaan tämän määritelmän perusteella katsoa täyttävän aggressiivisen verosuunnittelun merkit.

OECD taas on määritellyt aggressiivisen verosuunnittelun verovelvollisen toiminnaksi, johon liittyy kestävä verotusasema, jolla on kuitenkin tahaton ja odottamaton verotulovaikutus, tai verovelvollinen tekee itselleen verotuksellisesti suotuisia toimenpiteitä ilmoittamatta avoimesti siitä, liittyykö veroilmoituksen asioiden

¹³ Nykänen 2016, s. 6–7.

¹⁴ Knuutinen 2020, kohta 2.5.

¹⁵ Knuutinen 2020, kohta 2.5–2.6.

¹⁶ Ks. C (2012) 8806, s. 2.

lainmukaisuuteen epävarmuutta¹⁷. Tämänkaltaisiin toimiin liittyy merkittävä riski siitä, että tavoiteltu veroetu menetetään veronkiertosäännöksiä soveltamisella, tai jopa riski lainsäädäntömuutoksista, jos lainsäätäjät katsoo tavoiteltujen veroetujen olevan ei-toivottuja¹⁸.

Oikeuskirjallisuudessa aggressiivinen verosuunnittelu on määritelty vero-oikeudellisten normien mukaisesti hyväksyttäväksi ja lailliseksi toiminnaksi, mutta joita yhtiön sidosryhmät eivät saata pitää hyväksyttävänä, vaan moraalisesti arveluttavina. Aggressiivisen verosuunnittelun voidaan myös katsoa olevan toimintaa, jossa ei huomioida esimerkiksi valtioiden fiskaalisia tarpeita tai valtioiden verosuvereniteettia.¹⁹ Toisaalta, kuten Nykänen on todennut, valtioiden fiskaalisten tarpeiden tai verosuvereniteetin huomioimista ei voida pitää ainoana aggressiivisen verosuunnittelun tunnuspiirteenä, sillä verovelvolliset tuskin ottavat näitä huomioon riippumatta siitä, katsotaanko toiminta tavalliseksi vai aggressiiviseksi verosuunnitteluksi²⁰.

2000-luvun finanssikriisin jälkivaikutuksena on noussut esiin esimerkiksi mainittu verotuksen yhteiskuntavastuullinen merkitys. Verosuunnittelu ja aggressiivinen verosuunnittelu ovat joutuneet vähenevien verotulojen ja rapautuvien veropohjien myötä median, poliitikkojen sekä yleisen yhteiskunnallisen keskustelun kohteeksi, usein negatiivisessa mielessä. Tämän lisäksi verotus on ajautunut erityisen kansainvälisen yhteistyön kohteeksi. Esimerkiksi G20-maat yhteistyössä OECD:n kanssa aloittivat laajan BEPS-hankkeen (*Base Erosion and Profit Shifting*).²¹ Hankkeen tarkoituksena on estää veropohjan rapautumista ja tulonsiirtoja luomalla kansainvälistä minimisääntelyä ja muuttamalla valtioiden kansallisia lainsäädännöksiä yhteneväisemmiksi²². BEPS-hankkeen pohjalta on syntynyt esimerkiksi Neuvoston direktiivi sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta (jäljempänä myös ”ATAD-direktiivi”)²³.

¹⁷ OECD 2008, s. 10–11.

¹⁸ Kaunisto 2022, s. 36.

¹⁹ Nykänen 2016, s. 4.

²⁰ Ks. Nykänen 2016, s. 4.

²¹ Knuutinen 2019, s. 46.

²² OECD 2016, s. 4–13.

²³ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, johdanto kohdat 1–3.

Yksi verosuunnittelun keskeisimmistä elementeistä on yritystoiminnan rahoitusmuodon valinta. Rahoituksessa keskeinen ongelma muodostuu sen riittävydestä ja kannattavuudesta²⁴, mutta verotuksellisesti rahoitus liittyy myös optimaaliseen pääomarakenteeseen – käytetäänkö esimerkiksi oman vai vieraan pääoman ehtoista rahoitusta. Tähän pääomarakenteen suhteeseen vaikuttavat kuitenkin myös muut kuin verotukselliset tekijät, esimerkiksi yrityksen osingonjakopolitiikka ja sisäisen rahoituksen riittävyys.²⁵ Luonnollisesti pelkästään verotuksellisista syistä rahoitusjärjestelyihinkään ei pidä lähteä.

Vieraan pääoman ehtoiseselle rahoitukselle on ominaista, että siitä maksetaan lainanantajalle korkoa, kun taas oman pääoman tuotto katsotaan osingoksi²⁶. Osinkojen ja korkojen verokohtelu on verolainsäädännössä hyvin erilainen: elinkeinotoiminnasta johtuneiden velkojen korot ovat elinkeinoverolain 18 § 1 momentin 2 kohdan mukaan vähennyskelpoisia, kun taas osinko ei yleensä ole vähennyskelpoinen meno verotettavaa tulosta laskettaessa²⁷. Osingonjako ei täten pienennä yhtiön verotettavan tulon määrää²⁸. Yritysten rahoitukseen sekä koron ja osingon erilaiseen verokohteluun pureudutaan tarkemmin kolmannessa luvussa.

Korkojen ja osinkojen erilaisen verokohtelun vuoksi on kuitenkin tärkeää selvittää, mitä pidetään korkona korkorajoitussäännösten soveltamisessa. Eri lähteitä tarkastelemalla voidaan päätyä erilaisiin lopputuloksiin: sama tulo voi olla esimerkiksi kansallisessa lainsäädännössä korkoa ja verosopimuksissa osinkoa²⁹.

²⁴ Katramo ym. 2011, s. 259–260.

²⁵ Lauriala 2008, s. 90–93.

²⁶ Helminen 2011, kohta 10. Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Korke verosopimuksissa > Oman pääoman tuotto.

²⁷ Malmgrén – Myrsky 2020, s. 6. Poikkeuksena tästä verokohtelusta on esimerkiksi EVL 8 § 1 momentin 4 b kohdan mukainen ns. työpanokseen perustuva osinko, joka vähennetään kuluna sinä verovuonna, kun osingonjakopäätös on tehty. Ks. myös KHO 6.3.2012 T 511.

²⁸ Ks. esim. Katramo ym. 2011, s. 209.

²⁹ Helminen 2001, kohta 10. Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Koron käsite.

2.2 Koron käsitteestä

2.2.1 Korot verolainsäädännössä

Suomen verolainsäädännössä ei ole yleisesti määritelty sitä, mitä korolla tarkoitetaan. Koron määritelmä perustuu hyvin pitkälle yleiskielen ja rahoitusteorian tarkoittamaan koron käsitteeseen. Korke on usein määritelty vieraalle pääomalle, tai mille tahansa saamiselle, maksetuksi tuotoksi, joka määräytyy ajan, korkoprosentin ja velkapääoman suuruuden perusteella. Maksun nimeämisellä koroksi tai joksikin muuksi ei ole verotuksellista merkitystä, sillä koron tunnusmerkkien täytyessä suoritusta voidaan pitää korkona huolimatta sille annetusta nimestä.³⁰ Vaikka Suomen verolainsäädännössä ei ole annettu tarkkaa yhteneväistä määritelmää korolle, on sille verotus- ja oikeuskäytännössä annettu tyypilliset tunnusmerkit, joiden perusteella korkona voidaan pitää tapauskohtaisesti lähes mitä tahansa suoritusta tai maksua, vaikka sille olisikin osapuolien välillä annettu toisenlainen nimitys³¹. Lähtökohtaisesti keskeinen kriteeri suorituksen määrittämiseksi koroksi on edellyttänyt velkasuhteen olemassaoloa siviilioikeudellisen eli juridisen tulkinnan mukaisesti. Tällöin lainapääomien voidaan katsoa olevan todellisia ja lainanottajan tulee sopimuksen nojalla suorittaa pääomasta korkoa lainanantajalle.³²

Oikeuskäytännössä koroksi on katsottu esimerkiksi riskisijoitustoimintaa harjoittavan rahastoyhtiön voittosidonnaisista lainoista maksettu korko (KHO 1992/1910), voitonjakolainalle maksettu tuottokorko (KVL 44/2010) ja obligaatiolainan emissiotappio (KHO 1999/330). Lisäksi koroksi on katsottu esimerkiksi nollakorkolainan velkakirjan nimellisarvon ja merkintähinnan erotus, kun nollakorkolainan emittoidaan nimellisarvoaan alhaisempaan kurssiin (KHO 1986/5699). Koron käsite kattaa täten hyvinkin laajan määrän erilaisia suorituksia, joita ei yleiskielessä välttämättä velkalainan koroiksi mielletäisi. Verotuksessa koroksi katsotaankin yleensä suoritukset, jotka ovat luonteeltaan tosiasiallisesti korvausta vieraasta pääomasta³³ – koron määritelmän

³⁰ Helminen 2001, kohta 10. Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Koron käsite > Korke sisäisessä lainsäädännössä.

³¹ HE 150/2018 vp, s. 3.

³² Ahopelto – Hasu – Holma 2022, s. 329.

³³ HE 150/2018 vp, s. 5.

ulkopuolelle jäävät siten erät, joiden katsotaan olevan maksu oman pääoman pääomasijoitukselle³⁴.

Elinkeinoverolain korkorajoitussäännöksiä sovellettaessa koron käsite on kuitenkin laajempi kuin muuten verotuksessa sovellettava koron käsite, koska korkorajoitussäännöksiä sovellettaessa korko käsittää myös vieraan pääoman ehtoisen rajoituksen hankkimisen yhteydessä kertyneet muut suoritukset, joita ei normaalisti pidetä korkona (esimerkiksi erilaiset vakuutus- ja takauspalkkiot, lainan myöntämisestä johtuvat välitys-, toimitus- ja järjestelypalkkiot sekä lainaehtojen muuttamisesta aiheutuneet palkkiot³⁵). Elinkeinoverolain 18 a §:n 2 momentti määrittelee koron seuraavasti: ”Korkomenolla ja korkotulolla tarkoitetaan tässä pykälässä korkoa ja sitä vastaavia muita suorituksia, jotka ovat korvausta vieraasta pääomasta sekä rahoituksen hankinnan yhteydessä kertyviä suorituksia”. Lisäksi oikeuskäytännön mukaan korkorajoitussäännöksiä sovellettaessa koron käsitteessä tulee huomioida myös ATAD-direktiivin tulkintavaikutus, kuten jäljempänä tarkemmin selvitetään.³⁶

Yllä avattu sääntely pitää Verohallinnon mukaan sisällään myös verotus- ja oikeuskäytännössä korkona pidetyt suoritukset.³⁷ Tosiasiassa verotus- ja oikeuskäytännössä korkona pidetyt suoritukset soveltuvat kuitenkin vain, jos tapaukset ovat tosiseikoiltaan riittävästi toisiaan vastaavat. Puhtaasti lainopillisessa tulkinnassa ei verotus- ja oikeuskäytäntöä voida tähän määritelmään sisällyttää, vaan sanamuodon mukaisen tulkinnan perusteella korkomenolla ja -tulolla tarkoitetaan puhtaasti ainoastaan korkoa ja sitä vastaavia muita suorituksia, joiden voidaan katsoa olevan korvausta vieraasta pääomasta tai rahoituksesta. Yllä mainitunkin mukaisesti suoritusten määrittelemisen koroksi tulisi siis lähtökohtaisesti arvioida tapauskohtaisesti.

³⁴ Verohallinto 2022a, kohta 3.1.3.

³⁵ Koron käsitteen ulkopuolelle jäävät kuitenkin suoritukset, jotka johtuvat muusta kuin lainan järjestämiseen liittyvistä palveluista, kuten esimerkiksi rahoitusrakenteen suunnitteluun liittyvät neuvontapalkkiot tai yrityksen yrityskaupan avustamiseen ja rahoitukseen liittyvät palkkiot. Näiden erien katsotaan edeltävän varsinaista velkasopimusta, eivätkä täten ole välittömässä yhteydessä velkaan. Ks. Verohallinto 2022a, kohta 3.1.4.

³⁶ Verohallinto 2022a, kohta 3.1.1–3.1.4.

³⁷ Verohallinto 2022a, kohta 3.1.1.

2.2.2 Korot EU-oikeudessa

Nykyisin verolainsäädännössä olevat korkojen vähennysoikeuden rajoitukset perustuvat Euroopan unionin ATAD-direktiiviin, jossa on toisessa artiklassa listattuna suoritukset, joita Neuvosto pitää korkona korkovähennysrajoitusten piirissä. Suomen kansallisen lainsäädännön esitöissä tätä direktiivin listaa pidettiin kuitenkin vain esimerkinomaisena, jolloin sille ei tulisi antaa suoraa tulkintavaikutusta.³⁸ Yllä mainitun mukaisesti direktiivin tulkintavaikutus tulee kuitenkin ottaa huomioon esimerkiksi koron käsitettä määritettäessä korkorajoitussäännöksiä sovellettaessa. Tämä vahvistettiin ratkaisussa KHO 2021:123, kun korkein hallinto-oikeus vahvisti direktiivin suoran tulkintavaikutuksen toteamalla, että direktiivissä on ”jäsenvaltioita velvoittavasti säädetty” siitä, mitä vieraan pääoman menoilla tarkoitetaan korkovähennysrajoitusten yhteydessä. Kyseisen ratkaisun voidaan katsoa laajentaneen koron käsitettä, mutta samalla myös kiinnittäneen korkomenon käsitteen ATAD-direktiivin mukaiseksi³⁹ - ainakin korkovähennysrajoituksen piirissä.

ATAD-direktiivin perusteella korkomenot käsittävät kaikenlaiset velan korkomenot ja muut kansallisessa lainsäädännössä määritellyt korkoa *taloudellisesti* vastaavat suoritukset⁴⁰. Ratkaisun KHO 2021:123 voidaan siis katsoa painottavan koron käsitteen määrittelyssä enemmän taloudellista kuin juridista tarkastelua, koska ratkaisussa korkein hallinto-oikeus ohitti lain esityöt, jotka painottivat edellä kuvatun mukaisesti koron käsitteen tarkastelussa enemmän siviilioikeudellista näkökulmaa⁴¹. Tämän perusteella velkasuhteen olemassaolo ei siis ole välttämätön edellytys suorituksen määrittelemiseksi koroksi, jos se taloudellisesti täyttää kaikki koron edellytykset. On kuitenkin edelleen epäselvää, että mitkä suoritukset voidaan taloudellisesti katsoa olevan korkoa. Todennäköisesti tulkinta pohjautuisi siihen, että onko suorituksen maksu perustunut ajallisesti ja prosentuaalisesti velkapääomaan. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun olisi pitänyt tuoda selkeyttä tähän tulkintaongelmaan, mutta ratkaisun jälkeenkin on

³⁸ HE 150/2018 vp, s. 1. Veronkiertodirektiivistä kts. Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164.

³⁹ Ahopelto – Hasu – Holma 2022, s. 330.

⁴⁰ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, 2 artikla 1 kohta. Kts. myös HE 150/2018 vp, s. 33.

⁴¹ Ahopelto – Hasu – Holma 2022, s. 324.

edelleen epävarmuutta, johon tulisi saada verovelvollisten oikeusvarmuuden lisäämiseksi selkeyttä.

Direktiiviä implementoitaessa kansalliseen lainsäädäntöön on lain esitöiden yhteydessä käyty läpi direktiivin lista siitä, mitä korkovähennysrajoitusten yhteydessä pidettäisiin korkona. Tämän, hallituksen mukaan esimerkinomainen listan, mukaan korkoa olisivat esimerkiksi vieraan ja oman pääoman välimaastossa olevat instrumentit (esimerkiksi voitto-osuuslainalle maksettavaa hyvitystä on pidetty korkoon verrattavana suorituksena keskusverolautakunnan tapauksessa 2002/1), aktivoitunut korkomenot, siirtohinnoitteluoikaisun takia muuttunut koron määrä ja rahoituksen hankintaan liittyvät suoritukset. Toisaalta listan mukaan korkona ei tulisi pitää esimerkiksi rahoitusleasingiin liittyviä järjestelyjä, kuten todettu KVL:n tapauksessa 25/2013 (ei muutosta KHO 29.4.2014 T 1443). Direktiivin ja hallituksen esityksen perusteella jää kuitenkin paljon suorituksia, joiden verokohtelu jää epäselväksi. Esimerkiksi vaihtoehtoisista rahoitusjärjestelyistä, kuten islamilaisen rahoituksen mukaisista suorituksista, ei ole olemassa oikeus- tai verotuskäytäntöä.⁴²

2.2.3 Korot verosopimuksissa

Kansallisen verolainsäädännön ja EU-oikeuden lisäksi koron määritelmää voidaan tarkastella Suomen solmimista verosopimuksista ja niiden perustana olevasta OECD:n malliverosopimuksesta. OECD:n malliverosopimuksessa korko on määritelty seuraavasti:

Ilmaisulla "korko" tarkoitetaan tässä artiklassa tuloa, joka saadaan kaikenlaatuisista saamisista, siitä riippumatta, onko ne turvattu kiinteistökiinnityksin vai ei, ja liittykö niihin oikeus osuuteen velallisen voitosta vai ei. Ilmaisulla tarkoitetaan erityisesti tuloa, joka saadaan valtion antamista arvopapereista, ja tuloa, joka saadaan obligaatioista tai debentureista, mukaan lukien tällaisiin arvopapereihin, obligaatioihin tai debentureihin liittyvät agiot ja

⁴² HE 150/2018 vp, s. 34–37.

*voitot. Maksun viivästymisen johdosta suoritettavia sakkomaksuja ei pidetä korkona tätä artiklaa sovellettaessa.*⁴³

Malliverosopimuksen mukainen koron määritelmä eroaa huomattavasti kansallisen lainsäädännön ja EU-oikeuden mukaisesta tulkinnasta, jossa koron painotetaan olevan korvausta vieraasta pääomasta. Useimmat Suomen solmimat verosopimukset vastaavat tätä mallia, vaikka yksittäisissä sopimuksissa on myös poikkeuksia⁴⁴.

Verotuskäytännössä on käytetty myös verosopimukseen perustuvaa koron määritelmää. Esimerkiksi ratkaisussa KHO 2021:28 korkein hallinto-oikeus katsoi, että viivästymisen takia maksettu työkyvyttömyyseläkkeen korotus ei ollut korkoa verosopimuksen tarkoittamalla tavalla. On kuitenkin epäselvää, voidaanko tätä verosopimusten sisältämää koron käsitettä soveltaa korkorajoitussäännösten yhteydessä. Todennäköisesti koron määritelmä perustuu ATAD-direktiivin ja lainsäädännön mukaiseen tulkintaan, sillä korkorajoitussäännöksistä säännellään elinkeinoverolain 18 a §:ssä, mutta kansainvälisten tilanteiden osalta tulkinnasta ei voida poissulkea verosopimusten sisältämää koron määritelmää, koska tämä voisi johtaa joissakin tilanteissa jopa kaksinkertaiseen verotukseen, jos suoritusta pidetään esimerkiksi verosopimuksessa osinkona, mutta kansallisen lainsäädännön mukaan korkotulona. OECD:n malliverosopimuksen mukaan esimerkiksi maksettuja korkoja tulisi nimittäin kohdella rajat ylittävissä tilanteissa samalla tavalla kuin täysin kotimaisissa tilanteissa⁴⁵.

2.2.4 Konsernisuhteiden korot

Tutkielman aiheen kannalta on olennaista tarkastella myös konsernisuhteiden korkoja. Nykyisin korkorajoitussäännöksissä sovelletaan sekä konserniyhteyskorkoihin että muille osapuolille suoritettuihin korkoihin, mutta ennen vuotta 2019 säännöksiä sovellettiin ainoastaan konserniyhteyskorkoihin⁴⁶. Korkorajoitussäännöksissä

⁴³ Verohallinto 2022c, kohta 2.10.2.

⁴⁴ Helminen 2001, kohta 10. Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korot > Korko verosopimuksissa > Oman pääoman tuotto.

⁴⁵ Maisto – Pistone – Weber 2016, s. 50d.

⁴⁶ HE 211/2021 vp, s. 5–6.

konserniyhteysosapuolille suoritetuista korkoja säännellään osittain eri tavalla kuin ulkopuoliselle taholle suoritetuista korkoja, jonka vuoksi korkomenot jaetaan konserniyhteysosapuolille ja ulkopuolisille suoritetuihin korkoihin⁴⁷.

Elinkeinoverolain 18 a §:n 6 momentin mukaan osapuolet ovat konserniyhteydessä, jos osapuolella on toisessa osapuolella määräysvalta tai jos kolmannella osapuolella on yksin tai yhdessä määräysvalta velkasuhteen molempiin osapuoliin verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n 4 momentin tarkoittamalla tavalla. VML 31 §:n 4 momentin mukaan osapuolella on määräysvalta toisessa osapuolella silloin, kun se välittömästi tai välillisesti omistaa yli 50 prosenttia toisen osapuolen osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä tai pääomasta. Lisäksi määräysvalta voi muodostua lainkohdan mukaan, jos osapuolella on oikeus nimittää yli puolet toisen osapuolen hallituksesta tai vastaavasta toimielimestä, tai jos osapuolta tosiasiallisesti johdetaan yhteisesti tai jos osapuoli tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa toisessa osapuolella. Verohallinnon mukaan kyseinen kolmas taho voi myös olla luonnollinen henkilö yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa⁴⁸. Käytännössä tosiasiallinen konserniyhteys, varsinkin määräysvallan osalta, käsitellään aina tapauskohtaisesti tosiseikkojen perusteella. Ulkopuolisiksi tahoiksi voidaan täten katsoa muut osapuolet, jotka eivät täytä kyseisiä ehtoja konserniyhteysosapuolista.

2.3 Korkojen vähentäminen verotuksessa

Kuten todettu, elinkeinoverolain 18 § 1 momentin 2 kohdan mukaan elinkeinotoiminnasta johtuneiden velkojen korot ovat vähennyskelpoisia verotuksessa, sillä edellytyksellä, että kyseessä on korkojen vähentämistä vaativan verovelvollisen omista korkomenoista⁴⁹. Tästä pääsäännöstä poikkeaa elinkeinoverolain 18 a §:n perusteella korkojen vähennysoikeutta rajoittavat säännökset, joita käydään tarkemmin läpi neljännessä luvussa.

⁴⁷ Verohallinto 2022a, kohta 3.2.1.

⁴⁸ Verohallinto 2022a, kohta 3.2.1.

⁴⁹ Verohallinto 2022a, kohta 1.1.

Elinkeinoverolain 18 § 1 momentin 2 kohdan mukaan korot ovat vähennyskelpoisia myös silloin, kun ne riippuvat liikkeen tuloksesta. Kyseinen kohta on lisätty lakiin, koska aikaisemmin kiinnitettyjen velkojen korkojen vähennysoikeutta oli rajoitettu kunnallisverotuksessa. Säännös kuitenkin menetti merkitystään, kun oikeuskäytännössä vakiintuneesti katsottiin velka kiinnittämättömäksi, jos kiinnitys annettiin velan takaajalle vastavakuudeksi. Tämä mahdollisti rajoituksen kiertämisen huomattavan yksinkertaisesti, joten lakia muutettiin koskemaan myös korkoja, jotka riippuvat liikkeen tuloksesta.⁵⁰ Liikkeen tuloksesta riippuvassa korossa voi olla kyse esimerkiksi debentuurilainan korosta, kuten ratkaisussa KHO 1995 T 3933.

Elinkeinoverolain 23 §:n mukaan korot jaksotetaan sille verovuodelle, jolta ne on suoritettu, ja elinkeinoverotuksessa suoriteperusteinen kirjanpito onkin pääsääntö. Oikeuskirjallisuudessa koron jaksotuksessa ei ole löydetty tulkintaongelmia, koska korko on pääsääntöisesti aikasidonnainen meno. Myöskään silloin, jos korko määräytyy ajan perusteella ja maksetaan saajalle etu- tai jälkikäteen, ei koron jaksottamiseen katsota liittyvän tulkinnanvaraisuuksia, sillä tällöin vähennys kohdistetaan suoriteperusteisesti oikealle verovuodelle ja erotus merkitään saamiseksi tai velaksi.⁵¹ Käytännössä siis esimerkiksi etukäteen maksettu korko tulee jakaa etukäteen useille verovuosille, jotta se voidaan vähentää verotuksessa. Toisaalta säännös myös estää verovelvollisia vähentämästä tuleviin verovuosiin kohdistuvia korkomenoja, sillä koronmaksuvelvollisuus syntyy elinkeinoverolain 22 §:n perusteella samalla, kun velan antajalle muodostuisi oikeus korkoon.

⁵⁰ HE 251/1982 vp, s. 3.

⁵¹ Kukkonen – Walden 2020, s. 120–121.

3. DEBT PUSH DOWN -JÄRJESTELYT

3.1 Konsernien rahoituksesta

3.1.1 Pääomarakenne ja verotus

Yritysten rahoituksen tarve perustuu reaali-prosessin viiveeseen. Liiketoiminnassa syntyy menoja, ennen kuin liiketoiminnasta syntyy tuloja, mikä luo tarpeen rahoittaa esimerkiksi liiketoiminnan investointeja, palkkoja ja asiakkaiden maksuaikoja.⁵² Päivittäisen liiketoiminnan pyörittämiseksi rahoituksen tarve on talouden globalisaation kasvaessa yhä suurempi myös yhtiöiden kansainvälistymisessä. Kansainvälistyminen mahdollistaa yhtiöille ja konserneille esimerkiksi markkinaosuuksien kasvattamisen, riippumattomuuden kotimaan markkinoista, suhdanteiden riskienhallinnan ja toisaalta myös mahdollistaa parempien tuotannontekijöiden saatavuuden. Kansainvälistyminen tuo mukanaan myös veroseuraamuksia, mutta myös mahdollisuuksia huomattavalle verosuunnittelulle.

Kuten edellä on mainittu, yksi verosuunnittelun keskeisimmistä elementeistä on yritystoiminnan rahoitusmuodon valinta ja yhtiön optimaalinen pääomarakenne. Osakeyhtiöiden pääoma voidaan jaotella eriin, ja nämä erät kertovat eri sidosryhmien oikeuksista yhtiön varoihin. Toisaalta pääoman erät kertovat myös yhtiön varojenjakomahdollisuuksista sen toiminnan aikana: esimerkiksi osinkoja on mahdollista jakaa vain, jos yhtiöllä on voittovaroja. Käytännössä pääoman eri erät voidaan käsittää eräänlaisina apuvälineinä informaation jakamisessa ja oikeusvaikutuksien määrittelyssä.⁵³

Rahoituksen lajit voidaan jaotella karkeasti kahteen kategoriaan: tulorahoitukseen ja pääomansijoitukseen. Tulorahoituksella tarkoitetaan yrityksen liiketoiminnasta kertyneitä tuloja, joita ei ole jaettu esimerkiksi pääomanpalautuksina sijoittajille (taseesta

⁵² Mähönen – Villa 2020, s. 81. Ks. myös Kukkonen – Walden 2020, s. 119.

⁵³ Isomaa-Myllymäki – Myllymäki 2017, s. 37.

käytännössä kuluvan tilikauden ja edellisten tilikausien voitto sekä jaettavissa olevat vapaan oman pääoman erät⁵⁴). Pääomansijoitukset taas tarkoittavat oman ja vieraan pääoman ehtoisia rahoituksia, joille tyypillisesti suoritetaan korvausta käyttöön saamisesta – velalle korkoa ja osakkaalle osinkoa osakeyhtiölain kehyksen ja rahoituksen ehtojen mukaisesti.⁵⁵ Sisäinen ja ulkoinen rahoitus voivat molemmat olla omaa pääomaa tai vierasta pääomaa⁵⁶. Esimerkiksi konsernissa rahoitus voidaan järjestää konsernin sisäisin järjestelyin vieraan pääoman ehtoisella rahoituksella. Toisaalta näiden perinteisten rahoituksen muotojen ohelle on syntynyt paljon niin sanottuja vaihtoehtorahoituksia, kuten enkelisijoittajia tai vertaisrahoitusta⁵⁷, joita ei kuitenkaan tutkielman laajuuden kannalta käsitellä tässä yhteydessä tarkemmin.

Puhtaasti verosuunnittelun näkökulmasta optimaalisen pääomarakenteen yhteydessä tulee ottaa huomioon velalle maksettavan koron ja pääomansijoituksille maksettavien osinkojen erilainen verokohtelu. Vieraan pääoman tuotto eli korko on sen maksajalle vähennyskelpoinen ja rajat ylittävissä tilanteissa saajalle useimmiten maksajan asuinvaltiossa verovapaa. Oman pääoman tuotto eli osinko taas ei ole vähennyskelpoinen meno maksajan verotuksessa, ja osingon saaja joutuu yleensä lisäksi maksamaan asuinvaltionsa lisäksi veroa myös osingon lähdevaltiossa.⁵⁸ Toisaalta elinkeinoverolain 6 a §:n 1 momentin mukaan kotimaisen yhtiön toiselta kotimaiselta yhtiöltä saamat osingot eivät yleensä ole veronalaista tuloa, kun taas saadut korkotulot ovat elinkeinoverolain 7 §:n mukaan yhtiön veronalaista elinkeinotuloa.

Rajoitetusti verovelvollisten yhtiöiden tapauksessa Suomella on verotusoikeus Suomesta saatuun osinkoon tuloverolain (1535/1992, TVL) 10 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan, jossa Suomesta saaduksi tuloksi katsotaan suomalaiselta yhtiöltä saatu osinko. Tosin osingot voidaan verottaa lähdeverotuksen alaisina: lain rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta (627/1978, lähdeverolaki) 7 §:n 2 kohdan mukaan suorituksista maksetaan 20 prosentin lähdevero (usein verosopimukset kuitenkin rajoittavat veron perimistä). Pääsäännöstä poiketen ETA-valtioissa asuvalle yhteisölle Suomesta maksetut osingot

⁵⁴ Kukkonen – Walden 2020, s. 119.

⁵⁵ Mähönen – Villa 2020, s. 81–83.

⁵⁶ Äimä 2009, s. 134.

⁵⁷ Farag – Johan 2021, kohta 1. Introduction.

⁵⁸ Helminen 2001, kohta 10. Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korkovähennysten rajoittaminen > Korkeiden ja osinkojen erilainen verokohtelu > Verotus.

ovat verovapaita lähdeverolain 3 §:n 4 ja 5 momentin perusteella. Lisäksi lähdeverolain 3 b §:n mukaan lähiyhtiöiden väliset korkosuoritukset eivät ole veronalaisia korkotulon lähdevaltiossa.

Jos Suomessa rajoitetusti verovelvollisella yhtiöllä on kuitenkin kiinteä toimipaikka Suomessa, lasketaan kyseisen sivuliikkeen tulo elinkeinoverolain säännösten mukaan eli suomalaista yhteisöä vastaavalla tavalla. Tällöin tuloihin luetaan myös kiinteän toimipaikkaan kuuluvat korot ja osingot⁵⁹. Korkojen ja osinkojen erilainen verokohtelu mahdollistavat konserneissa huomattavan mahdollisuuden verosuunnittelulle – näin etenkin monikansallisten konsernien kohdalla, jotka voivat asuinpaikkojen valinnalla vaikuttaa emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavien verokantojen väliseen eroon ja sovellettaviin verosopimuksiin.

Verotuksella on siis merkittävä vaikutus yhtiön rahoitukseen ja optimaaliseen pääomarakenteeseen. Kokonaiskuvassa rahoitukseen ja pääomarakenteeseen vaikuttavat myös muut kuin verotukselliset syyt. Esimerkiksi rahoitusteoriassa esiintyvä S.C. Myersin *Pecking Order* -teorian mukaan yhtiöt puoltavat sisäistä rahoitusta ulkoisen sijaan, ja jos sisäinen rahoitus (tulorahoitus) ei riitä, valitaan lainaraha esimerkiksi osakeannin sijaan⁶⁰. Tällöin verotukselliset syyt olisivat toissijaiset pääomarakenteen muodostumiseen. Käytännössä verotukselliset syyt eivät kokonaiskuvassa ole ainoa syy pääomarakenteen muodostumiseen ja rahoituksen järjestämiseen, ja eri rahoituksen muotoja säännellään verolainsäädännön lisäksi myös yhtiöoikeudellisesti ja kirjanpidollisesti.

Vaikka verotukselliset syyt eivät ole ainoat rahoituksen muodon valinnalle, konsernien sisäisillä järjestelyillä mahdollistetaan pääoman ja erilaisten rahoitusinstrumenttien monipuolinen hyödyntäminen, ja varsinkin konsernien sisäisten lainojen käyttämisestä on tullut hyvinkin tavallista⁶¹. Vieraan pääoman kasvattaminen yhtiössä voikin nostaa oman pääoman tuottoa, sillä korkojen vähennysoikeuden vuoksi vieras pääoma on yrityksille usein halvempaa kuin oman pääoman käyttäminen. Lisäksi velan osuuden kasvaessa oman pääoman kustannukset pienenevät koko pääoman tuottoprosenttia

⁵⁹ Verohallinto 2023, kohta 4.2 Kiinteän toimipaikan tulon laskeminen.

⁶⁰ Shyam-Sunder – Myers 1994, s. 222–223.

⁶¹ Shapiro 2006, s. 696.

laskettaessa⁶². Verotuksellisesti optimaaliset ratkaisut voivat vaikuttaa huomattavasti yhtiön rahoitusmuodon valintaan.

3.1.2 Verosuunnittelu koron ja osingon erilaisessa verokohtelussa

Lähtökohtaisesti yrityksillä on oikeus järjestää liiketoimintansa ja sen rahoitus haluamallaan tavalla⁶³. Tämä pätee myös vaikka kyse olisi taloudellisesta kokonaisuudesta muodostuvaan konserniin kuuluvasta juridisesti erillisestä yhtiöstä. Taloudellisessa mielessä konsernien sisäisesti järjestetyt rahoitukset eivät ole kuitenkaan mielekästä jakaa oman ja vieraan pääoman ehtoiseen rahoitukseen. Vaikka tytäryhtiöillä on konsernissa juridisesti omat vieraaseen ja omaan pääomaan perustuvat pääomarakenteensa, aito taloudellinen pääomarakenne muodostuu koko konsernin pääomarakenteen perusteella – ei siis yksittäisten yhtiöiden tasolla.⁶⁴ Parhaiten kuvan konsernin taloudellisesta tilanteesta ja pääomarakenteesta saakin kirjanpitolain (1336/1997) 6 luvun 7 §:n mukaisesta konsernitilinpäätöksestä, jossa konsernin sisäiset lainat ja korot eliminoidaan. Tämä konserniin kuuluvien yhtiöiden itsenäinen juridinen pääomarakenne nimenomaisesti mahdollistaa konsernin verosuunnittelun.

Kansainväliset konsernit tavoittelevat verosuunnittelulle koko konsernin efektiivisen verorasituksen optimointia - tavoitteena ei siis aina ole mahdollisimman alhainen verorasitus. Konsernien efektiivinen veroaste mahdollistaa myös johtopäätöksien tekemisen yrityksen toiminnan verotehokkuudesta: esimerkiksi kilpailijoihin nähden huomattavasti alhaisempi efektiivinen veroaste voi indikoida konsernin taloudelliseen toimintaan liittyvistä kilpailijoista suuremmista veroriskeistä.⁶⁵

Korkojen ja osinkojen erilainen verokohtelu ja sen mahdollistamat verosuunnittelumahdollisuudet korostuvat erityisesti kansainvälisten konsernien kohdalla. Konsernien mielenkiinnon kohteena on minimoida koko konsernin yhteisverorasitus, jolloin mahdolliset verokantaerot konsernin emoyhtiön ja

⁶² Lauriala 2008, s. 112–113.

⁶³ Ks. esim. Geelhoed 2006, kohta 66.

⁶⁴ Nykänen 2016, s. 4. Ks. erillisyyden periaatteesta myös. Kukkonen – Walden 2020, s. 49.

⁶⁵ Äimä 2009, s. 158.

tytäryhtiöiden välillä vaikuttavat olennaisesti rahoitusmuotoon ja esimerkiksi yrityshankintarakenteiden optimointiin. Verotus voi olla yksi syy kansainvälisissä konserneissa yrityksen toiminnan hajauttamiselle eri valtioihin ja eri lainkäyttöalueille, joissa verolait ja veroprosentit eroavat toisistaan.⁶⁶ Korkomenojen hyödyntämiseen valittavan valtion valintaan voivat kuitenkin vaikuttaa myös yhtiöiden tuottokyky valtiossa, konserniverojärjestelmä, yhtiölainsäädännön määrittelemät vähimmäispääomavaatimukset ja osakkeiden luovutusvoittojen verovapauksia koskevat säännökset⁶⁷. Verosuunnittelulla konsernit voivat tiettyjen reunaehtojen puitteissa laillisesti rakentaa toimintoja ja yritysrakenteita, joiden avulla se voi pienentää maksettavan veron määrää tai lykätä veronmaksua. Useat konsernit sijoittavatkin tytäryrityksiä alhaisen verotuksen valtioihin juuri näistä syistä.⁶⁸

Korkomenojen vähennyskelpoisuutta voidaan hyödyntää konsernirakenteissa erityisesti silloin, kun konsernin tytäryhtiötä sijoitetaan korkean verorasituksen lainkäyttöalueelle, jossa korkojen vähentäminen on mahdollista, ja konsernin emoyhtiö on matalan verorasituksen lainkäyttöalueella. Lisäksi ulkomaille maksettavasta korkomenosta ei tule periä tytäryhtiön valtiossa lähdeveroa. Rakenne voidaan järjestää esimerkiksi sijoittamalla apuyhtiö valtioon, jonka kanssa on solmittu koron verottamisen estävä verosopimus.⁶⁹ Kyseinen järjestely toimii verosuunnittelun keinona nimenomaisesti kansainvälisissä tilanteissa, sillä puhtaasti kotimaisissa tilanteissa korkomenot katsotaan saajansa tuloksi elinkeinoverolain 7 §:n mukaisesti. Koska vähennyskelpoisuutta vastaa veronalainen tulo, tällöin korkojen vähentäminen ei tarjoa mahdollisuutta konsernin verosuunnitteluun.

Rajat ylittävässä tilanteessa, korkotulon saajan ollessa rajoitetusti verovelvollinen, syntyy mahdollisuus verosuunnitteluun, sillä korkomenot on mahdollista vähentää antajan verotuksessa, mutta ne eivät ole saajalleen veronalaista tuloa. Näin ollen kyseiset korkotulot jäävät Suomen verotusvallan ulkopuolelle.⁷⁰ Korot onkin säädetty

⁶⁶ Ikäheimo – Malmi – Walden 2019, s. 89.

⁶⁷ Äimä 2009, s. 163.

⁶⁸ Ikäheimo – Malmi – Walden 2019, s. 89.

⁶⁹ Nykänen 2016, s. 5.

⁷⁰ Nykänen 2016, s. 5.

verovapaiksi, jotta suomalaisten yhtiöiden velkapääoman saaminen ulkomailta ei vaikeutuisi⁷¹.

Kyseinen järjestely on myös oikeuskäytännössä todettu hyväksyttäväksi, esimerkiksi ratkaisuissa KHO 1983 II 515 ja KHO 1999:19, joissa suomalaisen tytäryhtiön ulkomaiselle emoyhtiölleen maksamat korot olivat tytäryhtiöiden verotuksessa vähennyskelpoinen meno, vaikka korkomenojen suuruus oli yhtiön toiminnan kokoon nähden huomattava. Ratkaisuissa tulkintaan vaikutti erityisesti verosopimusten syrjäntäkieltoartiklat, joiden mukaan rajoitetusti verovelvolliselle suoritettujen korkojen vähennyskelpoisuutta ei voida rajoittaa eri tavalla kuin koron saajan ollessa kotimainen yhtiö.

Velkarahoituksen korkomenoja vastaavaa etua ei synny verotuksessa, jos Suomessa olevan konsernin tytäryhtiön toimintaa rahoitetaan ulkomailla olevan konsernin emon toimesta oman pääoman ehtoisella rahoituksella. Tämä johtuu siitä, että emoyhtiölle maksettu osinko ei ole tytäryhtiön verotuksessa vähennettävä meno. Maksetut osingot eivät pienennä tytäryhtiön verotettavaa tulosta, joten Suomella on verotusoikeus tuloon, josta osingot maksetaan – toisin kuin korkomenoissa. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa konsernin rahoitusmuodon valinnan kohtelu verotuksessa ei ole neutraalia. Sen lisäksi, että tytäryhtiö ei voi vähentää maksettavaa osinkoa verotuksessaan, Suomella on verotusoikeus emoyhtiön saamaan osinkoon edellä kuvatun mukaisesti.⁷² Hyödyntämällä konsernin sisäistä vieraan pääoman ehtoista rahoitusta voidaan täten saada huomattavat veroedut oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen verrattuna.

Verosuunnittelulle ei kuitenkaan ole olemassa minkäänlaisia yleispäteviä säännöksiä. Vaikka vieraan pääoman ehtoinen rahoitus mahdollistaa verosuunnittelun korkojen vähennyskelpoisuudella, ei vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen ole voitu katsoa olevan kategorisesti edullisempaa kuin oman pääoman ehtoinen rahoitus. Vieraan pääoman käyttämisestä aiheutuu kustannuksia myös valuuttakursseista ja muista riskeistä, eikä tilastollisesti ole voitu todistaa, että vieraan pääoman rahoittama liiketoiminta olisi millään tavalla kannattavampaa kuin omalla pääomalla rahoitettu liiketoiminta.⁷³

⁷¹ HE 77/1943 vp, s. 2.

⁷² Nykänen 2016, s. 7.

⁷³ Äimä 2009, s. 164–165.

Konsernien sisäisesti järjestämät vieraan pääoman rahoitukset mahdollistavat kuitenkin verosuunnittelullisesti mielenkiintoisten rakenteiden, kuten esimerkiksi niin sanottujen debt push down -järjestelyiden, luomisen.

3.2 Debt push down -järjestelyt

Debt push down -järjestelyllä tarkoitetaan konsernin sisäistä järjestelyä, jossa velat pyritään painamaan erilaisia yritys- ja lainajärjestelyjä hyödyntäen konsernirakenteen pohjalle⁷⁴. Järjestely tekee mahdolliseksi korkojen vähentämisen konsernissa siellä, missä taloudellinen tulos tosiasiaa tehdään. Tämä taas mahdollistaa tytäryhtiön tai kiinteän toimipaikan voiton siirtämisen konsernin sisäisesti yhtiöltä toiselle ja valtiosta toiseen. Järjestelyt voivat johtaa etenkin kansainvälisissä konserneissa tilanteisiin, joissa vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen suhde on huomattavan suuri oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen verrattuna (niin sanottu alikapitalisointitilanne).⁷⁵

Käytännössä debt push down -järjestelyt mahdollistavat korkojen vähennysoikeutta ja korkotulon verottomuutta hyödyntäen siirtämään konsernin tuottaman voiton esimerkiksi Suomen verotusvallan ulkopuolelle. Tämä taas on omiaan aiheuttamaan valtion veropohjan rapautumista, jonka vuoksi debt push down -järjestelyt voidaan nähdä erityisen ongelmallisena⁷⁶. Järjestely mahdollistaa tilanteen, jossa kohdeyhtiön veronalainen tulo pienenee, mutta vastaavasti järjestelyn toisen yhtiön veronalainen tulo ei kasva⁷⁷.

Debt push down -järjestelyt voidaan toteuttaa sijoittamalla joko tytäryhtiö tai kiinteä toimipaikka korkean veroasteen valtioon. Useimmiten järjestelyt toteutetaan perustamalla Suomeen vieraan pääoman ehtoisesti apuyhtiö, joka taas ostaa suomalaisen kohdeyhtiön osakekannan, tai kohdeyhtiön osakkeet siirretään hankkimisen jälkeen apuyhtiölle konsernissa toteutettavin sisäisin järjestelyin. Apuyhtiön sijasta voidaan

⁷⁴ Knuutinen 2016, s. 799.

⁷⁵ Nykänen 2016, s. 2. Ks. debt push down -järjestelyistä myös. Skinner 2021, s. 7.

⁷⁶ Lindgren 2017, s. 543.

⁷⁷ Ks. Boulogne 2017, s. 444.

hyödyntää myös ulkomaisen konserniin kuuluvan yhtiön kiinteää toimipaikkaa, jonka varoihin kohdeyhtiön osakkeet ja osakkeiden hankintavelka allokoidaan. Muodostuvan kiinteän toimipaikan tulot koostuvat kohdeyhtiön jakamista osingoista tai konserniavustuksesta. Usein apuyhtiötä tai kiinteää toimipaikkaa hyödyntävät debt push down -järjestelyt toteutetaan konsernin sisäisillä järjestelyillä, kun joku toinen konserniyhtiö on jo hankkinut kohdeyhtiön osakekannan. Apuyhtiön tai kiinteän toimipaikan hyödyntämisellä ei ole käytännön merkitystä verotuksellisessa mielessä, vaan samat veroedut voidaan saavuttaa debt push down -järjestelyssä molemmilla tavoilla.⁷⁸

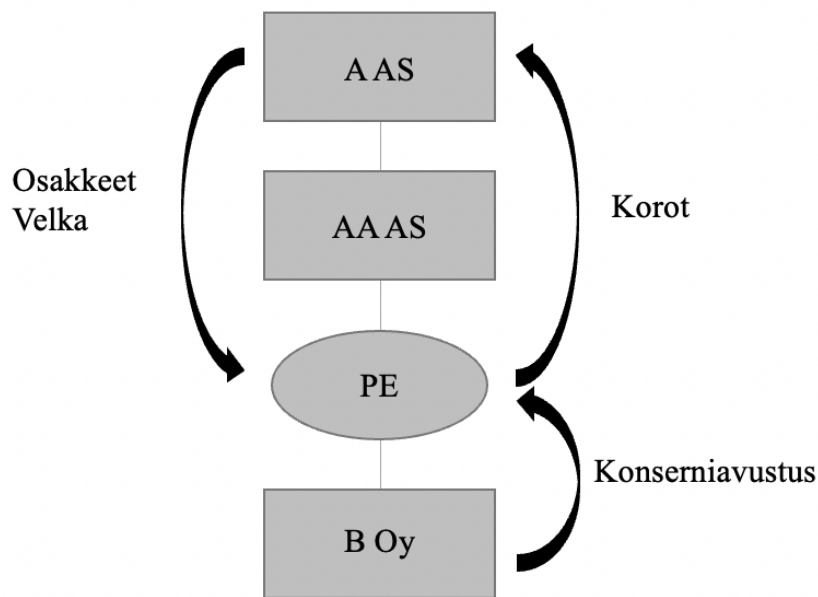
Kiinteän toimipaikan osalta voi nousta esiin tulkinnanvaraisia kysymyksiä siitä, että mitä kiinteän toimipaikan omaisuudeksi lasketaan. Suomen verolainsäädännöstä ei löydy säännöksiä, joissa nimenomaisesti säänneltäisiin sitä, miten tulot kohdennetaan kiinteälle toimipaikalle⁷⁹. Lainvalmisteluaineiston mukaan omaisuuden kohdistaminen kiinteälle toimipaikalle ratkaistaan omaisuuden tosiasiallisella liittymisellä kiinteään toimipaikkaan⁸⁰. Käytännössä omaisuuserien kohdistaminen tehdään tapauskohtaisesti tarkastellen sitä, että palveleeko omaisuus kiinteän toimipaikan toimintaa elinkeinoverolain 53 §:n mukaisesti.

Alla on havainnoitu debt push down -järjestely kiinteää toimipaikkaa hyödyntäen. Konsernin emoyhtiö allokoii kohdeyhtiön (B Oy) osakkeet ja osakkeiden hankintavelan kiinteälle toimipaikalleen, joka taas maksaa emoyhtiölle lainan korot kohdeyhtiöltä saamallaan konserniavustuksella.

⁷⁸ Nykänen 2016, s. 8.

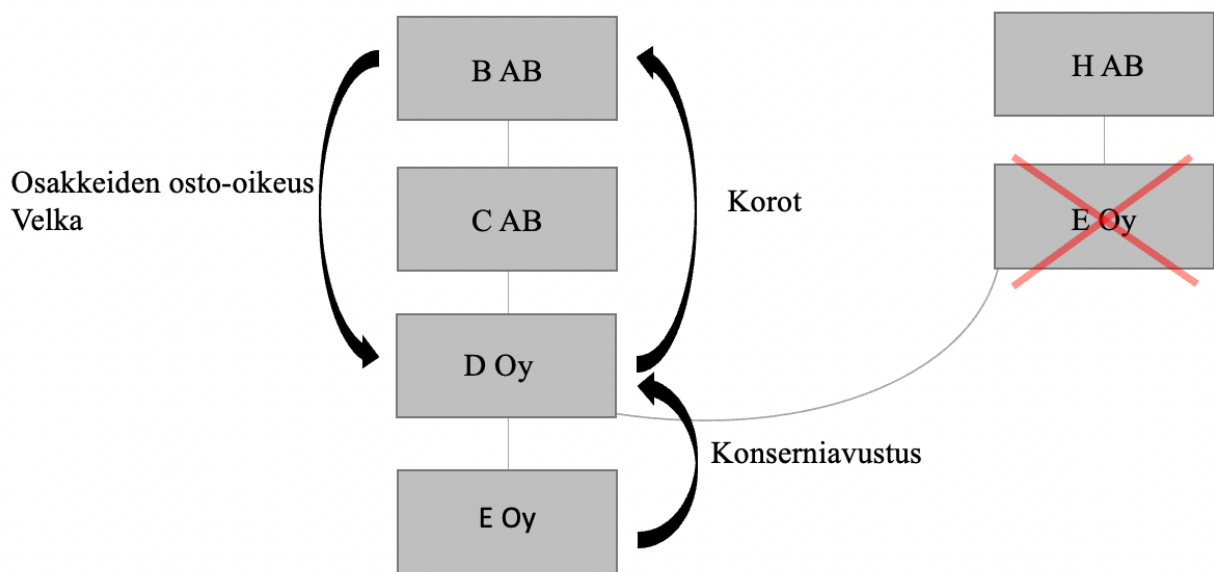
⁷⁹ Penttilä 2016, s. 5.

⁸⁰ HE 83/1996 vp, s. 8.

Kuvio 1: Ratkaisun KHO 2016:71 mukainen debt push down -järjestely kiinteää toimipaikkaa (PE) hyödyntäen.

Debt push down -järjestelyitä hyödynnetään laajasti muun muassa yrityskauppojen yhteydessä. Ratkaisussa KHO 2021:179 ruotsalaiset yhtiöt H AB ja B AB olivat sopineet E Oy:n osakkeiden myynnistä B AB:lle. Tämän lisäksi ruotsalaiset yhtiöt olivat sopineet, että B AB:lla on oikeus siirtää E Oy:n osakkeiden osto-oikeus välittömästi tai välillisesti omistamalleen tytäryhtiölle. B AB:n tytäryhtiö C AB perusti suomalaisen yhtiön D Oy:n ja B AB siirsi oikeutensa ostaa E Oy:n osakkeet kyseiselle perustetulle yhtiölle, D Oy:lle. Samassa kuussa E Oy:n osakkeiden omistusoikeus siirtyi D Oy:lle, joka oli rahoittanut osakekaupan pääasiassa konsernin sisäisellä lainalla, mutta osittain myös emoyhtiöltään saamalla oman pääoman ehtoisella sijoituksella. D Oy maksoi lainasta korkoa B AB:lle ja vähensi korot verotuksessaan. Korkomenot D Oy maksoi E Oy:ltä saamallaan konserniavustuksella. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että D Oy:llä oli oikeus vähentää E Oy:n hankintaan kohdistuvan lainan korot verotuksessaan. Alla oleva kuvio havainnollistaa ratkaisun debt push down -järjestelyä.

Kuvio 2: Ratkaisun KHO 2021:179 mukainen debt push down -järjestely apuyhtiötä hyödyntäen.

Tyypillistä debt push down -järjestelyille on myös se, että apuyhtiöllä tai kiinteällä toimipaikalla on usein hyvin vähän, jos ollenkaan, omaa operatiivista liiketoimintaa. Jos toimintaa kuitenkin on, se koostuu useimmiten esimerkiksi erilaisista konsernin sisäisistä palvelumyynneistä.⁸¹ Apuyhtiöt ja kiinteät toimipaikat eivät siis välttämättä harjoita operatiivista toimintaa samalla tavalla kuin kohdeyhtiöt, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa. Esimerkiksi yllä mainitussa ratkaisussa KHO 2021:179 apuyhtiönä käytetty D Oy oli holdingyhtiö, jonka tarkoituksena oli hallita E Oy:n osakkeita.

Korkojen vähennysoikeuden ja debt push down -järjestelyjen hyödyntäminen verosuunnittelussa ovat herättäneet laajaa yhteiskunnallista keskustelua. Suomessa esiin on noussut erityisesti ulkomaisten pääomasijoittajien hankkimat suomalaisten yhtiöiden korkoihin liittyvät verosuunnittelut, jotka johtavat suomalaisen yhtiöiden hyvin pieniin verotettaviin tuloihin.⁸² Mielenkiintoa ovat nostaneet myös suomalaisille yhtiöille valutetut suuret lainamäärät sekä niistä maksettavat huomattavan suuret korot⁸³. Vaikka debt push down -järjestelyt voivat olla lainmukaisia, voidaan niiden katsoa olevan yhteiskuntavastuun ja veronmaksajien kannalta vähintäänkin moraalisesti epäilyttäviä –

⁸¹ Isomaa-Myllymäki 2017, s. 927.

⁸² Ks. esim. Hänninen 2012 ja Liimatainen 2016.

⁸³ Isomaa-Myllymäki 2017, s. 927.

varsinkin, jos järjestelyitä hyödynnetään laajasti siirtämään voittoja pois siltä lainkäyttöalueelta, jossa taloudellinen tulos tehdään⁸⁴. Järjestelyitä hyödyntävien yhtiöillä onkin todellinen vaara maineriskistä, joka saattaa vaikuttaa yhtiöihin vielä tulevaisuudessakin⁸⁵.

3.3 Verosuunnittelu debt push down -järjestelyissä

Debt push down -järjestelyt muodostuvat merkittäväksi verosuunnittelulliseksi keinoksi nimenomaisesti velkarahoituksen ja korkojen vähennysoikeuden kannalta. Kansainvälisten konsernien on kannattavaa perustaa ulkomaisia tytäryhtiöitä, tai kiinteitä toimipaikkoja, velkarahoituksella, koska ne voivat vähentää emoyhtiölle maksetun lainan korot veronalaisesta tulostaan. Lainarahoituksen myöntäjä kannattaa sijoittaa matalan veroasteen valtioon, kun taas korkovähennyksen tekijä korkean veroasteen valtioon, koska korkean veroasteen valtiossa voi tehdä mahdollisimman suuren korkovähennyksen verotuksessa.⁸⁶ Taloudellista voittoa tekevä yhtiö, joka sijaitsee korkean veroasteen valtiossa, voi täten pienentää verotettavaa tulostaan tekemällä korkovähennyksen. Vastaavasti taas matalan veroasteen valtiossa korkotulot verotetaan pienemmällä yhteisöveroasteella (jos ovat ylipäättään veronalaisia), kuin siinä valtiossa, missä taloudellinen tulos on tosiasiallisesti tehty. Käytännössä sama tulo verotetaan siis alhaisemmalla veroasteella, kuin jos järjestelyyn ei olisi ryhdytty.

Tytäryhtiöitä ja kiinteitä toimipaikkoja kannattaa debt push down -järjestelyissä taloudellisesti katsottuna rahoittaa velkarahoituksella silloin kun rahoituksensaajan yhteisöverokanta on korkeampi kuin rahoituksenantajan asuinvaltion verokanta. Velkarahoituksen edullisuutta nimenomaisesti edistää se, että tytäryhtiöiden maksamat lainanlyhennykset eivät ole saajalleen veronalaista tuloa – vaikkakin edullisuutta pienentää se, että lainanlyhennykset on maksettava maksajayhtiön nettovaroista.

⁸⁴ Aihe on noussut esiin myös OECD:n tasolla, ja OECD onkin käynnistänyt BEPS-hankkeen, jonka nimenomaisena tarkoituksena on estää veropohjien rapautuminen verottamalla yhtiöiden tulos valtiossa, missä tulos on syntynyt. Ks. esim. OECD 2016, s. 4–13.

⁸⁵ Lindgren 2017, s. 546.

⁸⁶ Äimä 2009, s. 159–160.

Käytännössä debt push down -järjestelyiden voidaan katsoa olevan kokonaisuutta tarkastellen konserneille edullisia, sillä järjestelyn avulla konserni voi siirtää verotettavaa tuloaan matalan veroasteen valtioihin hyödyntämällä verojärjestelmien eroavaisuuksia ja verosopimusten kokonaisuuksia.⁸⁷

Korkein hallinto-oikeus antoi vuonna 2016 kaksi ratkaisua (ratkaisut 2016:71 ja 2016:72), joissa debt push down -järjestelyihin liittyvien korkojen vähennyskelpoisuus evättiin – näihin ratkaisuihin pureudutaan tarkemmin luvussa 5. Oikeuskäytännössä on kuitenkin ollut esillä tapauksia, jossa huomattavakin konsernin sisäisesti järjestetty lainarahoitus on hyväksytty.

Ratkaisussa KHO 1986 T 642 suomalaisen yhtiön osakekannan omisti suurimmaksi osaksi sen ulkomaalainen emoyhtiö. Yhtiö oli saanut emoyhtiöltään lainoja, joista oli peritty 2–3 prosentin korkokannalla korkoa yhteensä 393 459 markkaa. Koroista 246 384 markkaa oli lisätty yhtiön tuloon ulkomaisen yhtiön pääomansijoitukseksi katsotun lainan korkona. Lainat oli korkeimman hallinto-oikeuden mukaan saatu verovuosina 1966–1978. Verovuoden lopussa suomalaisen yhtiön osakepääoma oli noin 8 miljoonaa markkaa ja lainat emoyhtiöltä noin 18,2 miljoonaa markkaa, jolloin oman ja vieraan pääoman suhteeksi muodostui 1:2,25. Lainoista oli maksettu korkoa ja lainoja oli lyhennetty lainaehtojen mukaisesti, jotka valuuttasiirtojen tapaan oli hyväksytty Suomen Pankin toimesta. Kun otettiin huomioon yhtiön oman ja vieraan pääoman suhde, se, että lainoja oli tosiasiaa lyhennetty, ja se, että lainoista maksettu korko oli alhainen markkinaolosuhteisiin nähden, korkein hallinto-oikeus katsoi, että kyseiset korot olivat kokonaan vähennyskelpoisia tytäryhtiön verotuksessa verovuonna 1980. Tämän ratkaisun lisäksi esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa 1999:99 hyväksyttiin leasingalalla toimivan konsernin rahoituksessa oman ja vieraan pääoman väliseksi suhdeluvuksi 1:15.

Korkojen lähtökohtaisen vähennyskelpoisuuden vuoksi lähinnä korkotulon saajan asuinvaltiolle kertyy verotuloja koroista. Kun taas osinkojen vähennyskelvottomuus ja lähdeverotus varmistavat verotulojen kertymisen maksetuista osingoista myös maksajan asuinvaltioon. Tämän vuoksi valtioilla ja veroviranomaisilla on luonnollisesti intressi

⁸⁷ Äimä 2009, s. 158–160.

puuttua tilanteisiin, joissa verovelvollinen aggressiivisesti käyttää hyödykseen valinnanvapautta oman ja vieraan pääoman välillä⁸⁸.

Vaikka oikeuskäytännössä onkin hyväksytty tytäryhtiöiden rahoittaminen huomattavalla vieraan pääoman suhteella, on debt push down -järjestelyihin silti voitu puuttua esimerkiksi Suomen verolainsäädännön yleisen veronkiertosäännöksen (VML 28 §:n) perusteella⁸⁹. VML 28 §:n soveltamisesta ja sen soveltamisesta debt push down -järjestelyihin kerrotaan tarkemmin luvussa 5. Lisäksi debt push down -järjestelyihin liittyviin korkomenojen vähennyksiin on voitu puuttua vuodesta 2014 alkaen elinkeinoverolain korkorajoitussäännöksillä⁹⁰, joiden viimeaikaiset muutokset ovat luoneet epävarmuutta debt push down -järjestelyihin ja yleisen veronkiertosäännöksen soveltamiseen.

⁸⁸ Helminen 2001, kohta 10. Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korkovähennysten rajoittaminen > Korkojen ja osinkojen erilainen verokohtelu > Verotulojen kertyminen.

⁸⁹ Nykänen 2016, s. 11.

⁹⁰ Elinkeinoverolain muutos korkojen vähennysoikeuden rajoittamisesta (28.12.2012/983) tuli voimaan 1.1.2013, mutta sitä sovellettiin vasta vuoden 2014 verotuksesta alkaen.

4. KORKOVÄHENNYSOIKEUDEN RAJOITUKSET

4.1 Korkorajoitussäännökset

4.1.1 Korkorajoitussäännökset ja niiden tausta

Korkorajoitussäännökset tulivat sovellettavaksi Suomen verolainsäädäntöön ensimmäistä kertaa vuonna 2014 lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (983/2012). Konsernien verosuunnittelu korkosuorituksilla on johtanut valtioiden veropohjien rapautumiseen ja verotulojen alentumiseen, jonka vuoksi myös Euroopan unionin tasolla on katsottu tarpeelliseksi vahvistaa jäsenvaltioita velvoittava sääntely, jolla käytännössä rajoitetaan verovelvollisten vieraan pääoman menojen vähennyskelpoisuutta⁹¹. Suomen kansalliset korkorajoitussäännökset päivitettiin vastaamaan EU:n sääntelyä vuoden 2019 alusta elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018) annetulla lailla, joten Suomen verolainsäädännön nykyiset korkojen vähennysoikeuden rajoitukset perustuvat Euroopan unionin veron kiertämisen estämistä koskevaan direktiiviin. Niin kutsuttu ATAD-direktiivi sisältää jäsenvaltioissa täytäntöön pantavan sääntelyn vähimmäistason.

Direktiivin tavoitteena on, että korkojen vähennysoikeutta rajoittavaa sääntöä sovellettaisiin verovelvollisten ylimeneviin vieraan pääoman menoihin kuitenkin tekemättä eroa sen välillä, ovatko menot aiheutuneet kansallisesti, unionin sisäisesti kansalliset rajat ylittäen vai kolmansilta mailta otetuista veloista. Eroa ei sääntelyssä ole tarkoitus tehdä myöskään sen välillä, ovatko korkomenot aiheutuneet kolmansista osapuolista, etuyhteysasemassa olevista yhtiöistä tai konsernien sisäisesti.⁹² Käytännössä sääntelyttä pyritään rajoittamaan verovelvollisten korkomenojen vähennysoikeutta huolimatta siitä, onko sillä esimerkiksi tavoiteltu verojen minimointia tai välttämistä. Direktiivin tavoite ei kuitenkaan ole täysin täyttynyt, sillä esimerkiksi Suomessa

⁹¹ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, Johdanto kohta 6.

⁹² Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, Johdanto kohta 7.

korkomenoja kohdellaan osittain eri tavalla riippuen siitä, ovatko korkomenot suoritettu konsernin sisäisesti vai kolmannelle osapuolelle.

Verohallinnon mukaan korkorajoitussäätelyn tarkoituksena on ehkäistä valtion verotuottojen kannalta merkityksellistä aggressiivista verosuunnittelua, joka liittyy korkojen vähentämiseen. Verohallinto katsoo, että korkorajoitussäännöksen soveltaminen ei edellytä esimerkiksi liiketaloudellisten perusteiden tai korkotulon saajan tosiallisen verorasituksen tason selvittämistä.⁹³ Tämän voidaan katsoa helpottavan korkorajoitussäännösten soveltamista⁹⁴, vaikka kyseessä on muuten monimutkainen sääntely.

Korkorajoitussäännösten ei katsottu heikentävän Suomen kansainvälistä kilpailuasemaa, koska Suomen kaikilla olennaisilla kilpailuvaltioilla on myös korkojen vähentämistä koskevia rajoituksia verolainsäädännössään. Lain esitöissä katsottiin, että korkojen vähentämisoikeuden rajoittamista koskeva sääntely voisi jopa vähentää kilpailuvääristymiä kansallisesti ja kansainvälisesti toimivien konsernien välillä. Ennen nimenomaisia korkojen vähentämistä rajoittavia säännöksiä korkojen vähentämiseen pystyttiin puuttumaan lähinnä veronkiertosäännöksillä ja siirtohinnoitteluoikaisua koskevilla säännöksillä. Kyseisiä säännöksiä voidaan edelleen soveltaa korkojen vähentämiseen liittyviin tapauksiin, kunhan niiden soveltamisedellytykset täyttyvät.⁹⁵

Elinkeinoverolain 18 a §:n 1 momentin mukaan korkorajoitussäännöstä sovelletaan yhteisöihin, avoimiin yhtiöihin ja kommandiittiyhtiöihin. Säännöksiä sovelletaan myös vastaaviin ulkomaisiin yhtiöihin, jos niillä on kiinteä toimipaikka Suomessa tai ne saavat muulla tavoin tuloa Suomesta⁹⁶. Säännöstä sovelletaan myös Suomessa yleisesti verovelvollisiin ulkomaisiin yhtiöihin tuloverolain 9 §:n 1 momentin mukaan.

Elinkeinoverolain 18 b §:n 1 momentin mukaan korkorajoitussäännökset eivät kuitenkaan sovellu yhteisöihin, jotka ovat niin sanottuja itsenäisiä yrityksiä. Itsenäisellä yrityksellä ei tarkoiteta EVL 18 b §:n 2 momentin mukaan yhteisöä:

⁹³ Verohallinto 2022a, kohta 1.2 Korkovähennysoikeuden rajoittamista koskeva sääntely.

⁹⁴ Helminen 2001, kohta 10. Vieraan ja oman pääoman tuotto > Korkovähennysten rajoittaminen > Alikapitalisointi > Korkovähennysrajoituslainsäädäntö > Tausta ja tavoitteet.

⁹⁵ HE 146/2012 vp, s. 15–18.

⁹⁶ Verohallinto 2022a, kohta 2.1 Soveltamisalaan kuuluvat yhtiöt ja niiden harjoittama toiminta.

- 1. joka on osa liikekirjanpidollista konsernia;*
- 2. jolla on verotuksellinen kiinteä toimipaikka ulkomailla;*
- 3. jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosentin osuus toisen yksikön äänioikeuksista tai pääomasta tai oikeus saada vähintään 25 prosenttia toisen yksikön voitoista;*
- 4. jonka äänioikeuksista, pääomasta tai voitoista luonnollisella henkilöllä tai toisella yksiköllä on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosentin osuus; tai*
- 5. jolla on yhteys yhteen tai useampaan toiseen yksikköön sen perusteella, että luonnollisella henkilöllä tai jollain yksiköllä suoraan tai välillisesti on sekä siitä että toisesta yksiköstä vähintään 25 prosentin osuus.*

Verohallinnon mukaan yllä esitetyistä edellytyksistä yksikään ei saa täytyä, jotta yhteisöä voidaan pitää verotuksessa itsenäisenä yhtiönä⁹⁷.

Elinkeinoverolain 18 a §:n 3 momentin mukaan korkomenot ovat aina vähennyskelpoisia siltä osin kuin ne ovat saatujen korkotulojen suuruiset. Käytännössä korkojen vähentämistä rajoitetaan vain silloin, kun korkomenot ovat suuremmat kuin korkotulot. Jos nämä nettokorkomenot ovat verovuoden aikana enintään 500 000 euroa, ovat ne myös vähennyskelpoisia kyseisen lainkohdan mukaan (niin sanottu 500 000 euron raja). Kun nettokorkomenot kuitenkin ylittävät tämän 500 000 euron rajan, ne eivät ole vähennyskelpoisia siltä osin kuin ne ylittävät 25 prosenttia EVL 3 §:n mukaisesta elinkeinotoiminnan oikaisusta tuloksesta, johon on lisätty korkomenot ja verotuksen poistot sekä annetut ja saadut konserniavustukset sekä mahdolliset konsernivähennykset (niin sanottu 25 prosentin raja). Lisäksi muille kuin konserniyhteisosapuolille maksetut korot vähennetään ensin.

Elinkeinoverolain 18 a §:n 4 momentin mukaan nettokorkomenot ovat 3 momentissa säädetystä huolimatta vähennyskelpoisia, jos ne ovat muille kuin konserniyhteisosapuolille suoritettuja ja niiden määrä on suurempi kuin edellä kuvattu prosenttiperusteinen vähennettävä määrä ja enintään 3 miljoonaa euroa tai jos verovelvollinen esittää selvityksen siitä, että 3 miljoonan rajan ylittävät vain muille kuin

⁹⁷ Verohallinto 2022a, kohta 2.2.1 Itsenäiset yritykset.

konserniyhteysosapuolille suoritettut nettokorkomenot (niin sanottu 3 miljoonan euron raja).

Toisaalta EVL 18 b §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetään, että jos verovelvollinen esittää selvityksen siitä, että verovelvollisen oman pääoman suhde tilintarkastetun ja vahvistetun tilinpäätöksen mukaiseen taseen loppusummaan on korkeampi tai yhtä suuri kuin tilintarkastetun ja vahvistetun konsernitaseen vastaava suhdeluku verovuoden lopussa, ei EVL 18 a §:ssä säädettyjä korkorajoitussäännöksiä sovelleta (niin sanottu tasetesti tai tasevertailuun perustuva poikkeus).

4.1.2 Korkorajoitussäännösten muutokset

Pääministeri Sanna Marinin hallitus otti joulukuussa 2019 julkaistussa hallituksen ohjelmassa yhdeksi kansainvälisen veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun vastaiseksi toimenpiteeksi arvioinnin siitä, ovatko tällöin voimassa olleet korkorajoitus- ja veronkiertosäännökset olleet riittävän tehokkaita estämään veronalaisen tulon siirtämisen Suomen verotusvallan ulkopuolelle⁹⁸. Vuoden 2019 jälkeen korkorajoitussäännöksiä onkin päivitetty useampaan kertaan, joista seuraavaksi käydään läpi 1.1.2022 ja 1.1.2023 voimaan tulleiden muutoksien keskeisimmät sisällöt.

Vuoden 2022 alusta voimaan tulleissa muutoksissa muutettiin elinkeinoverolain korkovähennystä rajoittavia säännöksiä tasevertailuun perustuvan ja infrastruktuurihakkeita koskevan poikkeuksen osalta. Lisäksi lakiin lisättiin säännös, jonka perusteella mahdollistettiin tulolähdejaon poistamisen takia käyttämättä jääneiden muun toiminnan tulolähteen nettokorkomenojen vähentäminen. Tasevertailuun perustuvan poikkeuksen osalta soveltamisedellytyksiä tiukennettiin siten, että sen hyödyntämistä rajoitettiin, jos merkittävän osuuden omistava taho on osallistunut konsernin rahoitukseen. Käytännössä muutoksen perusteella konsernitasetta oikaistaan niin, että merkittävältä omistajalta saatua velkaa pidettäisiin tasevertailua tehtäessä omana pääomana eikä vieraana pääomana. Merkittävänä omistajana pidetään tahoja, joka

⁹⁸ Valtioneuvosto 2019, Liite 5. Kansainvälisen veronkierron ja aggressiivisen verosuunnittelun vastaiset toimet, kohta 5.

omistaa vähintään 10 prosenttia verovelvollisesta. Lisäksi käytettävien tilinpäätöskien osalta lisättiin säännös, että niiden tulee olla tilintarkastettuja.⁹⁹

Vuoden 2023 alusta voimaan tulleissa muutoksissa muutettiin jälleen tasevertailuun perustuvaa poikkeusta, jonka soveltamisedellytyksiin lisättiin vaikuttavan suoritettujen korkojen määrä. Tasevertailuun perustuvaa vapautusta ei sovelleta, jos kaikista konsernin ulkopuolelle suoritetuista koroista vähintään 20 prosenttia on suoritettu konsernista merkittävän osuuden omistaville tahoille.¹⁰⁰

Korkorajoituksiin on lyhyen ajan kuluessa tehty useita muutoksia, joka kertoo lainsäätäjän suuresta intressistä sääntelyä kohtaan ja sen tarkoituksesta suojata Suomen veropohjaa. Muutokset ovat kiristäneet korkorajoitussäännösten tasevertailuun perustuvaa poikkeusta, jolla mahdollistetaan muuten vähennyskelvottomien nettokorkomenojen vähentäminen tiettyjen edellytysten soveltuessa. Käytännössä korkojen vähentämistä rajoittavaa sääntelyä on siis haluttu tiukentaa. Nopeasti muuttuvan sääntelyn voidaan kuitenkin katsoa johtavan huonosti ennakoitavaan verotukseen. Ennakoitavuuden voidaan katsoa olevan yksi veropolitiikan keskeisimmistä periaatteista, ja nopeasti muuttuvia korkorajoitussäännöksiä onkin kritisoitu huonoksi veropolitiikaksi – niiden tarkoituksenmukaisuudesta huolimatta. Korkorajoitussäännöksiä ja niiden muutoksia on kritisoitu myös monimutkaisuudestaan ja sääntelystä aiheutuvista suurista haitoista verrattuna arvioituihin vähäisiin verotuottoihin.¹⁰¹ Korkorajoitussäännökset nähdään luonteeltaan monimutkaisiksi ja hallinnollista taakkaa lisääviksi, ja jatkuvat muutokset vähentävät entisestään verotuksen ennakoitavuutta. Nämä ovat kaikki omiaan vaikuttamaan Suomen houkuttelevuuteen kansainvälisten investointien kohteena, joka on myös omiaan vähentämään Suomen verotuloja. Kaiken kaikkiaan sääntely siis tarvitsisi selkeyttä, jatkuvuutta ja vakautta.

⁹⁹ HE 211/2021 vp, s. 1.

¹⁰⁰ HE 202/2022 vp, s. 1.

¹⁰¹ VaVM 26/2022 vp, s. 7.

4.2 Vähennyskelpoisten korkomenojen laskenta

Korkorajoitussäännösten monimutkaisuuden vuoksi on tarpeellista käydä tarkemmin läpi vähennyskelpoisten korkomenojen laskemista. Korkorajoitussäännösten kannalta keskeinen käsite on *nettokorkomenot*, jolla tarkoitetaan korkotulot ylittäviä korkomenoja¹⁰². Käytännössä nettokorkomenojen ollessa esimerkiksi 100 000 euroa, tarkoittaa tämä sitä, että yhtiöllä on 100 000 euroa enemmän korkomenoja kuin korkotuloja. Nettokorkomenot-termillä voidaan havainnollistaa suoraan yhtiön niin sanotusti ylimenevät korkomenot ilman, että otetaan suoranaisesti kantaa korkotulojen ja -menojen yhteismääriin.

Edellä kuvattuja korkomenojen vähennysoikeuden rajoituksia voidaan havainnollistaa seuraavilla esimerkeillä:

Esimerkki 1: Yhtiön korkotulot konserniyhteisosapuolilta ovat verovuonna 1,2 miljoonaa euroa ja korkotulot ulkopuolisilta 0,5 miljoonaa euroa. Yhtiön saman verovuoden korkomenot konserniyhteisosapuolille ovat 1,5 miljoonaa euroa. Kaikki korkomenot ovat vähennyskelpoisia, sillä korkomenot eivät ylitä saatuja korkotuloja.¹⁰³

Esimerkki 2: Yhtiön verovuoden nettokorkomenot ovat 400 000 euroa, joista

- konserniyhteisosapuolilta saadut korkotulot ovat 700 000 euroa,
- konserniyhteisosapuolille maksetut korkomenot ovat 900 000 euroa,
- ulkopuolisilta saadut korkotulot ovat 100 000 euroa,
- ja ulkopuolisille maksetut korkomenot ovat 300 000 euroa.

¹⁰² Verohallinto 2022a, kohta 4.1 Nettokorkomenoista.

¹⁰³ Mukaillen Verohallinto 2022a, kohta 4.1 Nettokorkomenoista, esimerkki 6.

Korkomenojen vähennyskelpoisuutta ei rajoiteta, koska nettokorkomenot ovat alle 500 000 euroa (niin sanottu 500 000 euron raja). Yhtiö saa siten vähentää kaikki korkomenot verotuksessa.¹⁰⁴

Verovuoden nettokorkomenojen ylittäessä 500 000 euroa, tulee vähennettävien korkojen selvittämistä varten laskea yhtiön niin sanottu *oikaistu tulos*. EVL 18 a §:n 3 momentin mukaisen oikaistun tuloksen perustana on EVL 3 §:n mukainen elinkeinotoiminnan tulos, jolla taas tarkoitetaan yhtiön verovuoden kaikkien EVL:n perusteella laskettujen veronalaisten tulojen ja vähennyskelpoisten kulujen erotusta ennen vahvistettujen tappioiden vähentämistä. Käytännössä elinkeinotoiminnan tulokseen lisätään kaikki korkomenot, verotuksessa vähennetyt poistot, saadut konserniavustukset ja vähennetään annetut konserniavustukset sekä Euroopan talousalueella sijaitsevien tytäryhtiöiden lopulliset tappiot.¹⁰⁵ Oikaistun tuloksen käyttämiselle ei kuitenkaan ole esitetty kattavia perusteluja, ja kuten Nykänen huomauttaa, sen laskemiseen liittyy monia ongelmia¹⁰⁶. Esimerkiksi hyllypoistoja ei oteta ollenkaan huomioon, koska kyseessä ei ole verotuksessa vähennettävä poisto.

Esimerkki 3: Verovelvollisen nettokorkomenot ovat verovuoden aikana 900 000 euroa, joista

- konserniyhteysosapuolille suoritettuja korkomenoja 800 000 euroa ja konserniyhteysosapuolilta saatuja korkotuloja 200 000 euroa,
- ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja 500 000 euroa ja ulkopuolisilta saatuja korkotuloja 200 000 euroa.

Yhtiön elinkeinotoiminnan tulos on 4,5 miljoonaa euroa. Yhtiö on antanut 600 000 euroa ja saanut 100 000 euroa konserniavustusta. Yhtiön oikaistu tulo on täten 4 miljoonaa euroa, josta 25 prosenttia on miljoona euroa. Koska verovuoden nettokorkomenot ovat enintään 25 prosenttia oikaistusta tuloksesta, ei

¹⁰⁴ Mukaillen Verohallinto 2022a, kohta 4.3 Verovuoden nettokorkomenot enintään 500 000 euroa, esimerkki 8.

¹⁰⁵ Verohallinto 2022a, kohta 4.4.2 Oikaistu tulos.

¹⁰⁶ Nykänen 2016, s. 26.

korkomenojen vähennyskelpoisuutta rajoiteta (niin sanottu 25 prosentin raja). Yhtiö saa vähentää kaikki korkomenot verotuksessaan.

Esimerkki 4: Verovelvollisen nettokorkomenot ovat verovuonna 4 miljoonaa euroa, joista konserniyhteysosapuolille maksettuja nettokorkomenoja 2 miljoonaa euroa ja ulkopuolisille maksettuja nettokorkomenoja 2 miljoonaa euroa. 25 prosenttia yhtiön verovuoden oikaistusta tuloksesta on 3,5 miljoonaa euroa.

Ulkopuolisille maksetut nettokorkomenot ovat kokonaan vähennyskelpoisia, koska ulkopuolisille suoritettujen nettokorkomenojen määrä on vähemmän kuin 25 prosenttia oikaistusta tuloksesta. Konserniyhteysosapuolille maksettuja nettokorkomenoja yhtiö saa vähentää 1,5 miljoonaa euroa, ja vähennyskeltvotonta on 0,5 miljoonaa euroa.¹⁰⁷

Esimerkki 5: Verovelvollisen nettokorkomenot ovat 2 miljoonaa euroa, joista konserniyhteysosapuolille maksettuja nettokorkomenoja 0,2 miljoonaa euroa ja ulkopuolisille maksettuja nettokorkomenoja 1,8 miljoonaa euroa. 25 prosenttia yhtiön oikaistusta tuloksesta on -0,5 miljoonaa euroa.

Yhtiö saa vähentää ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja 1,8 miljoonaa euroa, koska ulkopuolisille maksetut nettokorkomenot ovat enemmän kuin 25 prosenttia oikaistusta tuloksesta ja 25 prosenttia oikaistusta tuloksesta on alle 3 miljoonaa euroa, jolloin ulkopuolisille maksetut nettokorkomenot ovat vähennyskelpoisia 3 miljoonaan euroon saakka (niin sanottu 3 miljoonan euron raja). Konserniyhteysosapuolille maksetut nettokorkomenot eivät ole vähennyskelpoisia.¹⁰⁸

Edellä kuvatut korkomenojen vähennyskelpoisuudet perustuvat EVL 18 a §:ssä säädettyihin korkovähennysoikeuden rajoituksiin. Rajoituksia ei kuitenkaan sovelleta, jos verovelvollinen vaatii sovellettavaksi EVL 18 b §:n 1 momentin 4 kohdan mukaista tasevertailuun perustuvaa poikkeusta, ja edellytykset sen soveltamiseen täyttyvät.

¹⁰⁷ Esimerkit 3 ja 4 mukaillen Verohallinto 2022a, kohta 4.4.3 25 prosentin rajan soveltaminen, esimerkit 10 ja 11.

¹⁰⁸ Esimerkki 5 mukaillen Verohallinto 2022a, kohta 4.4.4 3 000 000 euron rajan soveltaminen, esimerkki 13.

4.3 Tasetesti vapautusperusteena

4.3.1 Taseen edellytykset

ATAD-direktiivin mukaan verovelvollisen ollessa osa konsernitilinpäätöksen esittävää ryhmää, voidaan koko ryhmän maailmanlaajuinen velkaantuneisuus ottaa huomioon, kun verovelvolliselle annetaan oikeus vähentää suuria ylimeneviä vieraan pääoman menoja. Direktiivissä katsottiinkin suotavaksi myös se, että kansallisissa lainsäädännöissä vahvistettaisiin poikkeussääntö, jonka perusteella korkovähennysrajoituksia ei sovelleta yhtiön osoittaessa, että sen oman pääoman suuruus kokonaisvaroista ei ole pienempi kuin koko ryhmän vastaava osuus.¹⁰⁹

Tasetestin tarkoituksena onkin nimenomaisesti sallia korkomenojen vähentäminen rajoituksesta, jos yksittäisen konsernin yrityksen oman pääoman osuus sen taseen loppusummasta on vähintään yhtä suuri kuin koko konsernin vastaava luku¹¹⁰. Lainkohdan tavoitteena on pyrkiä vähentämään sääntelyn vaikutusta keskitettyyn konsernirahoitukseen¹¹¹. Tasevertailuun perustuva poikkeus on huomattavan merkittävä poikkeus korkorajoitussäännöksiin, koska sen soveltuessa korot voivat olla vähennyskelpoisia niiden määrästä riippumatta¹¹².

Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että konsernitaseella tarkoitetaan koko konsernin tasetta – ei vain alakonsernin tasetta (esimerkiksi KHO 2015/1784, KHO 2018/64 ja KVL 42/2017). Huomioitava on kuitenkin, että EVL 18 b §:n tarkoittaman konsernitaseen laatijan yläpuolella saattaa olla vielä yhtiöitä, jotka eivät kuitenkaan ole lain mukaisessa konsernisuhteessa konsernitaseen laatijaan. Esimerkiksi ratkaisussa KHO 2021/H3070 ruotsalainen B AB laati konsernitilinpäätöksen, johon sisältyi suomalainen A Oy. Tämä B AB:n laatima konsernitilinpäätös katsottiin EVL 18 b §:n mukaiseksi konsernitilinpäätökseksi, vaikka B AB:n yläpuolella oli yhtiöitä, koska ne eivät olleet lain tarkoittamassa konsernisuhteessa yhtiöön.

¹⁰⁹ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, Johdanto kohta 7.

¹¹⁰ Kukkonen – Walden 2020, s. 126.

¹¹¹ HE 146/2012 vp, s. 22.

¹¹² Torkkel 2022, s. 201.

Poikkeuksena konsernitaseeseen on myös kuntakonserni, jossa kunta toimii konsernin ylimpänä tahona. Keskusverolautakunnan ratkaisussa 10/2014 katsottiin, että julkisyhteisönä kaupunki ei ollut kirjanpitolain mukaan kirjanpitovelvollinen. Täten kaupunkia ei pidetty konsernin emoyhtiönä, joka olisi velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöksen. EVL 18 b §:n mukaisena konsernitaseena pidettiin kaupungin enemmistöomistuksessa olleen energiakonsernin emoyhtiön laatimaa konsernitasetta. Tasetestin edellytyksenä on EVL 18 b §:n mukaan myös, että konsernitase on tilintarkastuslain mukaisesti tilintarkastettu¹¹³.

4.3.2 Suoritetujen korkomenojen määrä

Elinkeinoverolain 18 b §:n 6 momentin mukaan tasevertailuun perustuvaa poikkeusta ei sovelleta, jos merkittävän osuuden omistajatahoille suoritetujen korkojen määrä on konsernitilinpäätöksen mukaan vähintään 20 prosenttia kaikista konsernin ulkopuolelle suoritetuista koroista. Merkittävällä omistajalla tarkoitetaan Verohallinnon mukaan:

tahoa, jolla tai siihen 2 momentin 3–5 kohdassa tarkoitettulla tavalla etuyhteydessä olevalla taholla taikka näillä yhdessä on välittömästi tai välillisesti vähintään kymmenen prosenttia verovelvollisen tai siihen mainitussa lainkohdassa tarkoitettulla tavalla etuyhteydessä olevan tahon pääomasta, äänioikeuksista taikka oikeus saada vähintään kymmenen prosenttia näiden tuottamasta voitosta¹¹⁴.

Mainittu 2 momentin 3–5 kohdan sääntely tarkoittaa edellä avattua itsenäistä yritystä.

Sääntelyn mukaan tasevertailuun perustuvaa poikkeusta ei sovelleta, jos merkittävän omistusosuuden taholle on suoritettu vähintään 20 prosenttia ulkopuolisille suoritetuista koroista. Jos esimerkiksi ulkopuolisille on suoritettu korkomenoja yhteensä 2 miljoonaa euroa ja merkittävän omistusosuuden tahoille 0,4 miljoonaa euroa, ei tasevertailuun perustuvaa vertailua voida soveltaa, vaikka muut edellytykset täyttyisivät. Jos

¹¹³ Ks. lisää tasetestin edellyttämästä tilintarkastuksesta esim. Torkkel 2022.

¹¹⁴ Verohallinto 2022a, kohta 6.3 Suoritetujen korkojen määrää koskeva edellytys.

korkomenoja olisi 0,3 miljoonaa euroa, ei EVL 18 b §:n 6 momentin rajoitus tulisi sovellettavaksi.

Tätä suoritettujen korkojen määrän edellytystä sovelletaan itsenäisesti muista tasevertailuun perustuvan poikkeuksen edellytyksistä. Siihen ei siis vaikuta esimerkiksi EVL 18 b §:n 5 momentin oman pääoman oikaisu konsernitaseeseen.

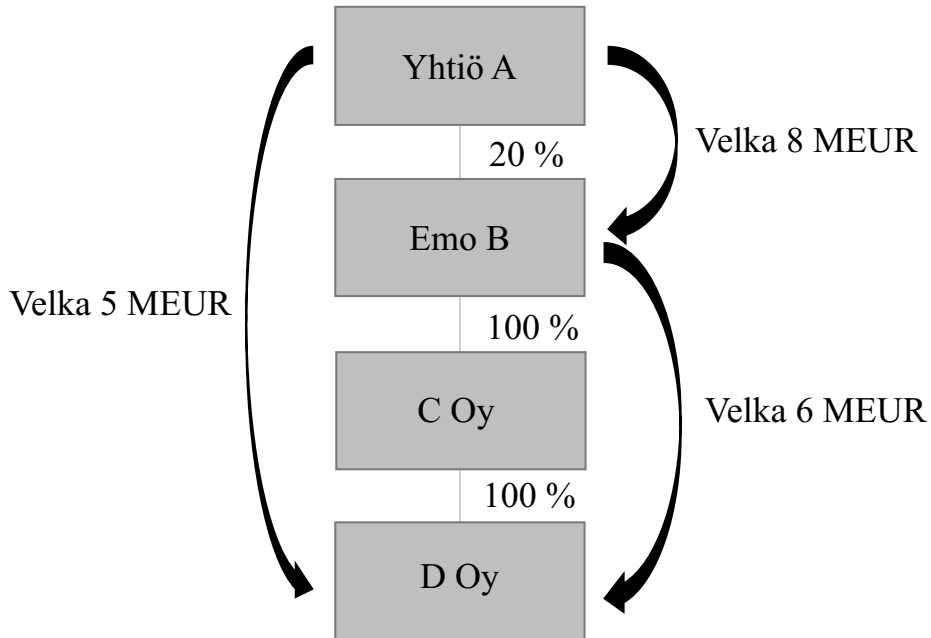
4.3.3 Oman pääoman oikaisu konsernitaseessa

Elinkeinoverolain 18 b §:n 5 momentin mukaan tasevertailua tehtäessä pidetään velkaa konsernitaseessa omana pääomana siltä osin kuin se on otettu taholta, jolla tai siihen 2 momentin 3–5 kohdassa tarkoitettulla tavalla etuyhteydessä olevalla taholla taikka näillä yhdessä on välittömästi tai välillisesti vähintään kymmenen prosenttia verovelvollisen tai siihen mainitussa lainkohdassa tarkoitettulla tavalla etuyhteydessä olevan tahon pääomasta tai äänioikeuksista taikka oikeus saada vähintään kymmenen prosenttia näiden tuottamasta voitosta. Käytännössä kun nämä edellytykset täyttyvät, oikaistaan taseen vieras pääoma tasevertailua tehdessä omaksi pääomaksi. Oikaisua voidaan havainnollistaa seuraavalla esimerkillä:

Esimerkki 6: Yhtiö A omistaa 20 prosenttia konsernin emoyhtiöstä, joka taas omistaa 100 prosenttia suomalaisesta C Oy:stä, joka omistaa edelleen 100 prosenttia suomalaisesta D Oy:stä. Konsernitilinpäätöksessä konsernin omaksi pääomaksi on vahvistettu 8 miljoonaa euroa ja D Oy:n oman pääoman määrä on 4 miljoonaa euroa. Yhtiö A on antanut Emo B:lle lainaa 8 miljoonaa euroa ja D Oy:lle 5 miljoonaa euroa. Emo B taas on antanut D Oy:lle lainaa 6 miljoonaa euroa.

Konsernitaseessa Emo B:n ja D Oy:n välinen laina eliminoidaan. Yhtiöllä A tai muulla siihen etuyhteydessä olevalla taholla ei ole määräysvaltaa emoyhtiössä. Emo B:n laatimassa ja tilintarkastetussa konsernitilinpäätöksen konsernitaseessa emon ja D Oy:n velka Yhtiölle A on yhteensä 13 miljoonaa euroa. Mutta koska Yhtiö A omistaa D Oy:stä välillisesti vähintään 10 prosenttia, katsotaan D Oy:n verotuksessa tasevertailua tehtäessä velka Yhtiölle A omaksi pääomaksi. D Oy:n

taseessa on velka emoyhtiölle B:lle (6 miljoonaa euroa) ja velka Yhtiölle A (5 miljoonaa euroa). D Oy ei saa soveltaa tasevapautusta verotuksessa, koska sen omavaraisuusaste, eli oman pääoman suhde taseen loppusummaan, on pienempi kuin konsernin omavaraisuusaste.¹¹⁵

Kuvio 3: Esimerkin 6 mukainen järjestely.

Verohallinnon mukaan omistusosuutta laskettaessa otetaan huomioon sekä velkojan että kyseiseen velkojaan etuyhteydessä olevan tahon omistukset verovelvollisesta tai verovelvolliseen etuyhteydessä olevasta tahosta. Vaadittu kymmenen prosentin osuus äänioikeuksista, pääomasta tai voitosta voi toteutua myös silloin, jos velkoja ja velkojaan etuyhteydessä oleva osapuoli omistavat yhdessä vähintään kymmenen prosenttia verovelvollisesta tai verovelvolliseen etuyhteydessä olevasta tahosta. Näin omistusosuuden laskennassa tulee ottaa huomioon suoran omistuksen lisäksi välillinen omistus, joka lasketaan kertomalla omistusosuudet keskenään.¹¹⁶

Säännöksen taustalla on tarkoitus vähentää korkomenojen vähentämistä tilanteissa, joissa konsernilla on vieraan pääoman rahoitusta omistajilta ja jotka ovat tasevapautuksen

¹¹⁵ Mukaillen Verohallinto 2022a, kohta 6.5 Konsernitaseen oman pääoman oikaisu, Esimerkki 31.

¹¹⁶ Verohallinto 2022a, kohta 6.5 Konsernitaseen oman pääoman oikaisu.

piirissä. Muutoksen katsottiin ehkäisevän verosuunnittelua korkovähennysten avulla, mutta myös johtavan muutoksiin konsernien verosuunnittelussa ja rahoitusrakenteessa.¹¹⁷

4.4 Normaalitulkinnan soveltaminen debt push down -järjestelyihin

4.4.1 Normaali lain tulkinta

Korkomenojen vähennysten rajoitukset vaikuttavat olennaisesti debt push down -järjestelyiden hyödyntämiseen verosuunnittelun keinona. Sääntelyn monimutkaisuus vaikuttaa korkojen vähentämisen rajoittamisen lisäksi myös konsernien hallinnolliseen taakkaan, koska näyttövelvollisuus on verovelvollisella.

Verotuksen tulee olla verovelvolliselle ennakoitavissa ja veroviranomaisten tulee veroa määrättäessä soveltaa niin sanottua sidottua harkintaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikkien yksityiskohtaisten verotuksen perusteiden on sisällyttävä lakiin, vaan vain kaikkien olennaisten elementtien on sisällyttävä lakiin. Legaliteettiperiaatteen mukaan laki on myös vero-oikeudessa ylivoimaisesti tärkein oikeuslähde, mutta periaate edellyttää verolainsäädännöltä täsmällisyyttä.¹¹⁸ Legaliteettiperiaatteeseen viitataan usein käytännössä usein tulkinnan rajoittajana ja verovelvollisten intressejä suojelevana periaatteena¹¹⁹. Sen tulkinnassa tulee kuitenkin muistaa, että legaliteettiperiaate on vain yksi verolainsäädännön arvoista, ja sen painoarvo tulee punnita muiden arvojen joukossa.

Lain normaalitulkinta tarkoittaa lain tavanomaista tulkintaa, jossa lain sanamuoto on selkeä lähtökohta¹²⁰. Debt push down -järjestelyihin voidaan siis puuttua korkorajoitussäännösten normaalitulkinnalla lähtökohtaisesti tilanteissa, joissa korkorajoitussäännösten sanamuodon mukaiset edellytykset täyttyvät. Säännös ei kuitenkaan välttämättä anna täysin selkeää vastausta esimerkiksi kielellisen epätarkkuuden takia ja tällöin tulkinnallista sisältöä joudutaan hakemaan sanamuodon

¹¹⁷ HE 211/2021 vp, s. 26.

¹¹⁸ Knuutinen 2016, s. 808.

¹¹⁹ Haapaniemi 2022, s. 163.

¹²⁰ Haapaniemi 2022, s. 163–164.

ulkopuolelta, kuten esimerkiksi lainsäätäjän ja lain tarkoituksesta. Jos verolainsäädännössä ei ole toisin määritelty, normaalitulkinnan lähtökohtana on yksityisoikeudellisten käsitteiden hyödyntäminen. Oikeuskirjallisuuden mukaan yksityisoikeudellinen oikeustositseikasto ja sen aiheuttama oikeusvaikutus muodostavatkin vero-oikeudellisen oikeustositseikaston, jolle saadaan oikeusvaikutukset verolainsäädännöstä, ellei verolainsäädännössä nimenomaisesti säädetä asiasta poiketen tai ellei verolakia tulkita normaalitulkinnalla verolain tarkoituksesta käsin.¹²¹

Etenkin viimeaikaiset muutokset ja lisäykset korkorajoitussäännöksiin on alentanut puuttumiskynnystä verosuunnittelua hyödyntäviin debt push down -järjestelyihin¹²². Normaalitulkinnassa nojataan kuitenkin verolainsäädäntöön, jota on tarve usein tulkita¹²³. Ongelmalliseksi nousevatkin tilanteet, joissa suoraan lain sanamuodosta ei saada vastausta käsiteltävään tapaukseen. Tällöin joudutaan nojautumaan tulkintalähteisiin, kuten lainsäätäjän tarkoitukseen¹²⁴ tai olemassa olevaan oikeuskäytäntöön.

Lain normaalitulkinnalla tehdyissä päätöksissä ei ole merkitystä sillä, mikä on ollut toimenpiteen tarkoitus, koska lähtökohtaisesti normaalitulkintaan ei kuulu toimenpiteen tarkoituksen arviointi¹²⁵, toisin kuin myöhemmin käsiteltävässä yleisessä veronkiertosäännöksessä. Normaalitulkinnassa tulkitaan vain toteutetun toimenpiteen oikeudellista muotoa ja sitä, voidaanko lainkohtaa soveltaa sanamuodon tai lain tarkoituksen perusteella.

4.4.2 Normaalitulkinnan haasteita

4.4.2.1 Kiinteä toimipaikka

Normaalitulkinnalla tehty ratkaisu debt push down -järjestelyyn liittyen on kysymyksessä esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2016:71. Ratkaisuissa A-konsernissa toteutettiin järjestely vuonna 2006, jossa tanskalaisen A A/S:n täysin

¹²¹ Haapaniemi 2022, s. 163–164.

¹²² Nykänen 2016, s. 37.

¹²³ Knuutinen 2016, s. 807.

¹²⁴ Knuutinen 2016, s. 807.

¹²⁵ Kaunisto 2022, s. 272.

omistama tanskalainen tytäryhtiö AA A/S perusti ensin Suomeen AAA-nimisen sivuliikkeen. Järjestelyn jälkeen A A/S myi suomalaisen liiketoimintayhtiön B Oy:n osakkeet AA A/S:lle siten, että kauppa tehtiin myyjän ja suomalaisen AAA-sivuliikkeen välillä. Kauppahinta oli 650 miljoonaa euroa, joka rahoitettiin konsernin sisäisesti niin, että 150 miljoonaa euroa oli osakepääomaa ja 500 miljoonaa euroa A A/S:ltä saatua velkapääomaa. Kauppakirjan lisäksi myös lainasopimus oli sivuliikkeen nimissä, ja ostettuja osakkeita oli käsitelty sivuliikkeen omaisuutena kirjanpidossa. Suomalainen sivuliike oli maksanut velkapääomasta korkoa noin 5,65 miljoonaa euroa vuonna 2006 ja 34,5 miljoonaa euroa vuodessa vuosina 2007–2010. B Oy oli maksanut sivuliikkeelle konserniavustusta, jolla sivuliike oli maksanut korkomenot.¹²⁶

Keskeinen ratkaistava seikka käsiteltävässä tapauksessa oli se, kuuluiko hankitut osakkeet ja niihin kohdistuva velka kiinteälle toimipaikalle. Ratkaisussa katsottiin, että sivuliikkeeseen oli siirretty toimintaa ja henkilökuntaa vain vähäisesti eikä sivuliikkeen edustajien ollut näytetty tosiasiallisesti käyttäneen B Oy:n osakkeiden omistamisen tuottamaa määräysvaltaa. Ratkaisussa pääteltiin määräysvallan tosiasiasa kuuluneen AA A/S:n hallitukselle tai konsernien emoyhtiölle. B Oy:n osakkeiden ei täten katsottu kuuluneen sivuliikkeen pysyvään elinkeinotoiminnan käyttöön eikä osakkeita tullut pitää sivuliikkeen varoina. Näin ollen osakkeiden hankintavelkaa ei voitu pitää sivuliikkeen velkana eikä siitä johtuvia korkoja vähennyskelpoisina.

Vaikka ratkaisun 2016:71 aikana ei vielä ollut sovellettavia korkorajoitussäännöksiä, eikä niitä täten ratkaisussa sovellettu, antaa se tärkeää linjausta debt push down -järjestelyissä huomioitavista seikoista. Jos järjestelyssä hyödynnetään kiinteää toimipaikkaa, on tarkoituksenmukaista siirtää esimerkiksi riittävästi toimintoja ja henkilöstöä kiinteälle toimipaikalle, jotta osakkeiden ja korkomenojen voidaan katsoa kuuluvan sen elinkeinotoimintaan. Vaikka osakkeita olisi kirjanpidollisesti käsitelty kiinteän toimipaikan omaisuutena, ei niiden oikeuskäytännössä välttämättä taloudellisesti katsota kuuluvan sen elinkeinotoimintaan. Ratkaisussa korkein hallinto-oikeus katsoikin, että kiinteällä toimipaikalla ei ollut tosiasiallista kykyä tai rahoituksellista intressiä ryhtyä kuvattuun järjestelyyn. Käytännössä kiinteällä toimipaikalla ei ollut kykyä hoitaa omilla

¹²⁶ Ks. järjestelystä Kuvio 1.

tuotoillaan lainasta aiheutuvia menoja. Ratkaisu lisää epävarmuutta myös siitä, mitä voidaan ylipäättään pitää kiinteän toimipaikan omaisuutena¹²⁷.

Ratkaisuun oli kuitenkin päädytty soveltamalla lain normaalitulkintaa eikä esimerkiksi veron kiertämistä koskevaa säännöstä. Korkein hallinto-oikeus on todennut ratkaisussa, että koska osakkeita ja velkaa ei pidetty kiinteän toimipaikan omaisuutena, eikä korkoja täten vähennyskelpoisena, ei ratkaisussa ollut edes tarpeen arvioida sitä, olisiko järjestelyyn sovellettava veron kiertämistä koskevaa sääntelyä. Oikeuskäytännön perusteella voitaisiin päätellä, että jos debt push down -järjestelyt voidaan evätä lain normaalitulkinnalla, ei veronkiertosäännöksen soveltamista edes arvioida, vaikka se mahdollisesti voisi järjestelyyn soveltua.

Kiinteän toimipaikan soveltaminen debt push down -järjestelyissä jättää monia avoimia kysymyksiä, joihin tarvittaisiin verotuksen ennakoitavuuden ja lain systematisoinnin takia ratkaisuja. Milloin debt push down -järjestelyssä hankittavien osakkeiden hankintamenoa ja niiden hankintaa varten otettua lainaa voidaan pitää kiinteän toimipaikan omaisuutena, jolloin kiinteä toimipaikka voisi vähentää korkomenot verotuksessaan? Jos osakkeet ja niiden hankintameno katsotaan kiinteän toimipaikan omaisuudeksi ja vähennettävät korkomenot ovat niin suuret, että niitä ei saisi korkorajoitussäännösten takia vähentää, ja verovelvollinen vaatii tasevertailuun perustuvaa vapautusta, miten se lasketaan?

Ulkomaalainen Suomessa liiketoimintaa harjoittava oikeushenkilö on kirjanpitolain 1 luvun 1 b §:n 1 momentin mukaan kirjanpitovelvollinen Suomessa harjoittamastaan liiketoiminnasta. Tämä kirjanpito kuitenkin sisältyy ulkomaalaisen oikeushenkilön kirjanpitoon, eikä kiinteälle toimipaikalle vahvisteta omaa tilinpäätöstä¹²⁸. Toki ulkomaalainen Suomessa liiketoimintaa harjoittava yhtiö on verovelvollinen Suomessa tuloverolain 9 §:n 3 momentin nojalla, ja sen tulee verotuksen toimittamista varten toimittaa tarvittavat tiedot kiinteän toimipaikan tuloista ja menoista. Käytännössä

¹²⁷ Nykänen 2016, s. 19.

¹²⁸ Jos kyseessä on Euroopan talousalueen ulkopuolinen oikeushenkilö, jolla on Suomessa kiinteä toimipaikka, eikä sillä ole muutoin oikean ja riittävän kuvan antavaa tilinpäätöstä, on sillä velvollisuus laatia Suomessa harjoitetusta liiketoiminnasta kirjanpitolain säännöksiä noudattava tilinpäätös. Tällöin laskentaongelmaa ei syntyisi. Ks. HE 221/2021 vp, s. 7 ja Verohallinto 2023, kohta 6.3. Kirjanpito- ja tilintarkastusvelvollisuus.

esimerkiksi tasevertailun muutos tuloksen oikaisemisesta oman pääoman perusteella ei lasketa itsessään kiinteässä toimipaikassa, vaan verovelvollisena on ulkomaalainen yhtiö, joten oman pääoman suhde konsernin vastaavaan lukuun tulisi laskea ulkomaalaisen yhtiön taseen perusteella. Ulkomaalaisen yhtiön toiminnot voivat kuitenkin olla huomattavastikin suuremmat kuin Suomessa sijaitseva kiinteä toimipaikka, joten tasevertailun oman pääoman oikaisu ei kohdistu oikein taloudellisesta näkökulmasta.

4.4.2.2 Apuyhtiö

Yllä esitetyn korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun 2016:71 mukaista kohdistamisongelmaa ei syntyisi, jos järjestelyssä olisi käytetty kiinteän toimipaikan sijaan apuyhtiötä, koska apuyhtiö on juridisesti itsenäinen yksikkö. Korkein hallinto-oikeus linjasi kuitenkin ratkaisussa, että apuyhtiön ja kiinteän toimipaikan soveltamistilannetta tulee pitää vertailukelvottomana, jonka seurauksena korkein hallinto-oikeus katsoi, että tapauksessa ei ollut kysymys Euroopan unionin oikeuden tai verosopimusten vastaisesta syrjinnästä. Linjaus on ongelmallinen, koska aikaisemmin unionin oikeudessa apuyhtiö ja kiinteä toimipaikka on rinnastettu toisiinsa, kuten tapauksessa C-307/97, Saint-Gobain.

Apuyhtiön käyttämiseen debt push down -järjestelyssä ei täten liity samanlaisia kohdentamis- ja laskentaongelmia kuin kiinteän toimipaikan käyttämisessä, koska apuyhtiöt ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä ja kirjanpitovelvollisia. Apuyhtiöiden käyttöön kohdistuu silti tulkinnanvaraisuuksia, jotka voivat johtaa debt push down -järjestelyiden epäämiseen korkorajoitussäännösten normaalitulkinnalla. Hallinto-oikeus on ratkaisun KHO 2016:71 perusteluissa todennut, että korkojen vähennysoikeus voitaisiin myös apuyhtiöiden kohdalla evätä tällöin voimassa olleiden elinkeinoverolain 7 §:n ja 18 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella. Hallinto-oikeus kuitenkin lisää, että apuyhtiön käyttöä arvioidaan erikseen kussakin tapauksessa.

Arvioinnissa voivat nousta esille esimerkiksi korkojen vähentämisen ympärille rakennetut järjestelyt. Jos näihin laajoihin järjestelyihin kuitenkin liittyy keinotekoisia järjestelyjä, nousee todennäköisesti arviointiin mukaan myös veron kiertämistä koskevat säännökset, joita tarkastellaan lähemmin luvussa 5.

4.4.2.3 Tasevertailu

Normaalitulkinnan tulkintaongelmia synnyttää myös tasetestin soveltaminen. Debt push down -järjestelyitä hyödyntävät konsernit ovat pääasiassa kansainvälisiä konserneja, joissa konsernitase saatetaan tehdä kansainvälisten IFRS-standardien mukaisesti, kun taas suomalaiset konserniyhtiöt laativat usein tilinpäätöksen suomalaisten tilinpäätösstandardien mukaisesti. Näiden eri standardien mukaan tehtävien tilinpäätösten vertailukelpoisuus ei ole aina varmaa. Eroavaisuuksia on esimerkiksi poistoeron merkinnässä: ratkaisussa KHO 2015:11 katsottiin, että osaa kertyneestä poistoerosta ei voida merkitä oman pääoman eräksi erillistilinpäätöksessä. Kirjanpitoasetuksen (1339/1997) 1:6:n mukaan poistoero merkitään erillistilinpäätöksessä taseen tilinpäätössiirtojen kertymään, eli se erotetaan omasta ja vieraasta pääomasta, kun taas IFRS-tilinpäätösstandardien ja kirjanpitolain 6 luvun 7.5 §:n mukaan poistoeroa voidaan kirjata omaan pääomaan. Tämä luonnollisesti vaikuttaa debt push down -järjestelyissä korkovähennyksien tasevertailussa laskettavaan omavaraisuusasteeseen ja kasvattaa normaalitulkinnan tulkintaongelmia.

Tasevertailuun liittyvää pohdintaa lisää myös vaatimus koko konsernin taseesta. Debt push down -järjestelyjä hyödyntävät konsernit voivat olla hyvin monimutkaisia, joissa voi olla mukana myös rahastoja tai kotivaltioissaan ei-kirjanpitovelvollisia yhtiöitä. Verohallinnon kanta on selvä: taseeseen tulee sisältyä koko konsernin tase kaikkineen konserniyhtiöineen. Alakonserni ei siis ole riittävä.¹²⁹ Tähän on poikkeuksena kuitenkin aikaisemmin esitetyt tapaukset, jossa ylin emo ei ollut konsernisuhteessa alakonsernin emoyhtiön ja jossa ylin emo ei ollut kirjanpitovelvollinen.

Rahastoissa ongelmalliseksi voi muodostua määräysvallan selvittäminen¹³⁰, joka on olennaista korkorajoitussäännöksiä soveltamisessa. Korkorajoitussäännöksiin tulleet muutokset oman pääoman oikaisuista ovat monimutkaistaneet lain normaalitulkinnan soveltamista debt push down -järjestelyihin – jos esimerkiksi tarvittavia omistussuhteita tai konsernitaseita ei voida selvittää, voidaanko järjestely evätä normaalitulkinnalla? Tämän voidaan katsoa olevan perusteltua, koska verovelvollinen ei voi selvittää, että lain

¹²⁹ Verohallinto 2022a, kohta 6.2 Konsernitasetta koskevat edellytykset.

¹³⁰ Ks. rahastoista lisää esim. KHO 24.6.2015 T 1785 ja Engblom ym. 2016, s. 407.

vaatimukset täyttyvät. Yhä monimutkaistuvien korkorajoitussäännösten voidaan katsoa olevan omiaan vähentämään debt push down -järjestelyjen houkuttavuutta, vaikka muuten laillisia olisivatkin. Järjestelyistä tulee kuitenkin ongelmallisia, kun niillä tavoitellaan veronkierroksi luokiteltavia etuja.

Aiemmin kerrotun mukaisesti yksityisoikeudellinen oikeustositseikastoja sen aiheuttama oikeusvaikutus muodostavatkin vero-oikeudellisen oikeustositseikaston, jolle saadaan oikeusvaikutukset verolainsäädännöstä. Tästä voidaan kuitenkin poiketa myös kolmannen syyn, veron kiertämistä koskevan säännöksen soveltamisen, takia¹³¹. Verosuunnittelun ja veronkierron välinen raja onkin yksi tuloverotuksen peruskysymyksistä, jota on tutkittu vuosikymmenten ajan – vastausta löytämättä¹³². Yllä on pohdittu korkojen vähentämisen estämistä lain normaalitulkinnalla ja sen haasteita. Jos lain normaalitulkinnalla ei voida estää korkojen vähentämistä, tämä ei tarkoita, että toimenpiteet katsottaisiin automaattisesti verosuunnitteluksi. Tarkasteluun nousevat myös veron kiertämisen merkit ja se, voidaanko toimenpiteet mahdollisesti estää yleisellä veronkiertosäännöksellä. Tätä varten on ensin tarkoituksenmukaista tarkastella sitä, mitä veron kiertämisellä tarkoitetaan ja mitkä ovat yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisedellytykset.

¹³¹ Haapaniemi 2022, s. 164.

¹³² Kaunisto 2022, s. 2. Kaunisto lisää, että yksiselitteisen rajan määrittäminen on yksi vero-oikeuden haastavimmista osa-alueista.

5. VML 28 §:N SOVELTAMINEN DEBT PUSH DOWN - JÄRJESTELYIHIN

5.1 Veron kiertämisen määritelmästä

Veron kiertämistä ei ole määritelty verolainsäädännössä. Erään määritelmän mukaan sitä ei pystytä määrittelemään tai edes rajaamaan tarkasti, mutta sen tunnistaa nähdessään¹³³. Yleiskielellisesti veron kiertämisen voidaan katsoa olevan kaikkea sellaista verovelvollisten toimintaa, jolla pyritään välttelemään verojenmaksua. Oikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna veron kiertäminen taas voidaan määritellä sellaisiksi keinotekoisiksi toimiksi, joilla pyritään toimimaan verolainsäädännön vastaisesti tai toimitaan lain kieltämällä tavoilla verojen minimoimiseksi tai välttelemiseksi¹³⁴. Toisaalta veron kiertäminen voidaan määritellä myös vero-oikeudessa esiintyväksi lainkiertämisilmiöksi¹³⁵. Joka tapauksessa veron kiertäminen ei ole vero-oikeudellisesta näkökulmasta hyväksyttävää¹³⁶. Veron kiertämisen voidaankin katsoa olevan veron minimoinnin epäonnistumista, jolloin lainsoveltaja voi soveltaa toimenpiteisiin esimerkiksi verolainsäädännön yleistä veronkiertosäännöstä¹³⁷.

Oikeudellisesta näkökulmasta veron kiertämisen ei kuitenkaan katsota olevan esimerkiksi verovelvollisen ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä, tietojen salaamista tai väärin tietojen antamista. Nämä katsotaan rikoslain (1889/39) 29 luvun 1 §:n mukaisiksi veropetoksiksi. Veron kiertämisen katsotaan olevan pikemminkin lainsäädännön tulkintaongelmien raja-alueilla, jossa syntyy jännitteitä lain sanamuodon ja lain tarkoituksen välillä.¹³⁸ Käytännössä veron kiertämisessä on kyse siitä, että lainsoveltaja katsoo vääräksi toimen (ja veronkiertosäännöksen edellytykset täyttyvät), jonka verovelvollinen voi mieltää verolakien mukaiseksi, koska kyseistä toimea ei

¹³³ Gammie 2020, s. 135. Gammien mukaan tämä voi johtaa siihen, että tulkitsijan omat ennakkoluulot ja -asenteet veronkierrasta voivat vaikuttaa siihen, mikä nähdään veronkierraksi. Avoimeksi tosin jää se, että kuka tulkinnan tekee.

¹³⁴ Knuutinen 2020, kohta 2.1.

¹³⁵ Äimä 2009, s. 21.

¹³⁶ Rabinä 2022, s. 389.

¹³⁷ Tikka 1972, s. 28.

¹³⁸ Kaunisto 2022, s. 48.

nimenomaisesti kielletä tai sallita lakipykälissä. Tällöin esille nousevat lainsoveltajan ja verovelvollisen eri näkemykset siitä, miten lakipykälä ja toteutettuja toimenpiteitä tulee tulkita. Veron minimoinnin ja veron kiertämisen välinen raja riippuukin usein toimenpiteiden yksilöllisistä piirteistä ja siitä, missä oikeudellisessa toimintaympäristössä veroetuja muodostavia toimia ja oikeustoimia tarkastellaan¹³⁹.

Yhteiskunnallisessa ilmapiirissä tapahtuvan muutoksen takia veron kiertämiseen suhtaudutaan aikaisempaa negatiivisemmin, ja tämä ilmapiirin muutos on muuttanut myös yritysten asennetta yhteiskuntavastuuta kohtaan¹⁴⁰. Veron kiertämisen ongelmaa, eli valtioiden verotulojen pienenemistä ja veropohjien rapautumista, on pyritty rajoittamaan kansallisen tason lisäksi myös kansainvälisesti EU:n ja OECD:n johdolla. Näiden tahojen työstä ovat syntyneet esimerkiksi aiemmin mainitut BEPS-projekti ja ATAD-direktiivi, josta ovat puolestaan syntyneet myös muun muassa korkojen vähennysoikeuden rajoitukset.¹⁴¹ Korkojen vähentämismahdollisuus on yritystoiminnan kansainvälistyessä, ulkomaalaisten apuyhtiöiden perustamisen ja hallinnoinnin helpottuessa luonut tarpeen sitä koskevalle sääntelylle. Muuttunut taloudellinen toimintaympäristö ja pääomien vapaa liikkuvuus haastavat valtioiden veropohjia entistä enemmän myös kansainvälisellä tasolla.¹⁴² ATAD-direktiivin yhtenä keskeisimmistä tavoitteista onkin parantaa EU:n sisämarkkinoiden kestävyttä taistellen rajojen yli tapahtuvaa veron kiertämistä, jota on helpompi toteuttaa kansainvälisesti kuin pelkästään jäsenvaltioiden kansallisilla lainsäädännöillä.¹⁴³

Toisaalta esimerkiksi EU:n ja OECD:n tasolla lisääntynyt veron kiertämisen sääntely on lisännyt vaikeuksia saada ”oikeudellista otetta” veron kiertämisestä vero-oikeudellisena ilmiönä. Suomen kannalta veron kiertämistä koskeva sääntely on lisääntynyt oikeuden kaikilla tasoilla: unionin tasolla, kansainvälisissä verosopimuksissa sekä kansallisessa lainsäädännössä. Sääntelyä koskevat oikeuslähteet ovat monipuolistuneet ja sääntelystä

¹³⁹ Kaunisto 2022, s. 2–3.

¹⁴⁰ Rabinä 2022, s. 383. Verotuksesta ja yritysten yhteiskuntavastuusta ks. lisää esim. Knuutinen 2014.

¹⁴¹ Ahopelto – Hasu – Holma 2022, s. 326–327.

¹⁴² Penttilä 2022, s. 17.

¹⁴³ Ahopelto – Hasu – Holma 2022, s. 326–327.

on tullut myös päällekkäistä. Tulkitsemista vaikeuttavat esimerkiksi sanamuotojen erot ja säännösten keskinäinen suhde.¹⁴⁴

Yleisessä kielenkäytössä esimerkiksi aggressiivisen verosuunnittelun, veropakoilun, veropetosten ja veronkierron termejä saatetaan käyttää hyvinkin laajasti ristiin, mutta oikeudellisesta näkökulmasta niiden välinen merkitysero on suuri. Esimerkiksi veropakoilu katsotaan toiminnaksi, jossa verovelvollinen pakoilee jonkun valtion verotusta esimerkiksi itse siirtymällä tai siirtämällä varoja toiseen valtioon. Vero-oikeudellisesti kansainvälinen veropakoilu tarkoittaa sitä, että verovelvolliset pyrkivät siirtämään verotettavan erän ankaramman verotuksen valtiosta lievemmän verotusvallan piiriin. Toimenpiteen oikeudellisesta luonteesta kuitenkin riippuu, että onko kansainvälinen veropakoilu veron kiertämistä vai esimerkiksi verosuunnittelua.¹⁴⁵ Tällä määritelmällä debt push down -järjestelyt voidaan katsoa vero-oikeudellisesta näkökulmasta veropakoiluksi. Veropakoilu ei kuitenkaan ole aina laitonta toimintaa, vaikka sillä on yleisessä kielessä negatiivinen merkitys. Oikeudellisesta näkökulmasta näitä verosuunnittelun, veropakoilun, veropetosten ja veronkierron käsitteitä määrittävät ja rajaavat vero-oikeudelliset ja rikollisoikeudelliset säännökset¹⁴⁶. Vero-oikeudessa tällainen veron kiertämistä määrittävä ja rajaava säännös on esimerkiksi verotusmenettelystä annetun lain 28 §.

5.2 Yleinen veronkiertosäännös

5.2.1 VML 28 §:n luonne

Tuloverotuksessa veron kiertämistä estetään verotusmenettelystä annetun lain 28 §:ssä¹⁴⁷. VML 28 § on niin sanottu yleislauseke, joka mahdollistaa veroviranomaisille lain

¹⁴⁴ Rabinä 2022, s. 383.

¹⁴⁵ Knuutinen 2022, kohta 2.1. Knuutisen mukaan verosuunnittelusta on kyse esimerkiksi silloin, kun verovelvollinen muuttaa asumaan matalan veroasteen valtioon, kuten Monacoon, ja veropetoksesta voidaan puhua esimerkiksi silloin, kun yleisesti verovelvollinen siirtää varojaan verokeidasvaltioon ja jättää kyseisistä varoista kertyvät tulot ilmoittamatta Suomessa.

¹⁴⁶ Knuutinen 2022, kohta 2.1.

¹⁴⁷ VML 28 §:n lisäksi verolainsäädännössä on useita erityisiä veronkiertosäännöksiä, kuten peiteltyä osinkoa koskeva VML 29 § ja yritysjärjestelyitä koskeva EVL 52 h §.

normaaleja pykälä pidemmälle menevän mahdollisuuden puuttua veron kiertämiseen tuloverotuksessa¹⁴⁸. Veron kiertämisen tavat ja toimenpiteet ovat muuttuneet ajan myötä ja veronkiertopykälän soveltaminen on muuttunut erityisesti Suomen EU-jäsenyyden myötä, mutta kyseisen yleisen veronkiertopykälän sanamuoto on pysynyt tästä huolimatta samanlaisena useita vuosikymmeniä¹⁴⁹.

VML 28 § oli pitkään puhtaasti Suomen sisäistä kansallista lainsäädäntöä, jota ohjasi säännöksen avoimuuden takia kansallinen oikeuskäytäntö, näistä tärkeimpänä korkeimman hallinto-oikeuden päätökset. Suomen EU-jäsenyyden ja veronkiertodirektiivien myötä VML 28 §:n tulkintaa ja rajoittamista on ohjaamassa nykyään myös Euroopan unionin takaamat perusvapaudet, kuten esimerkiksi sijoittautumisvapaus, sekä Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Korostunut merkitys veron kiertämisen tunnistamisessa on myös unionin oikeuksien väärinkäytön kiellon periaatteella, joka tarkoittaa yleistä periaatetta, jonka mukaan unionin oikeutta ei saa väärinkäyttää ja siihen ei saa vedota vilpillisesti.¹⁵⁰

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEUT) 49 artiklan sekä ETA-sopimuksen 31 artiklan sijoittautumisvapautta koskevan määräyksen mukaan verovelvollisilla on oikeus harjoittaa taloudellista toimintaansa siinä jäsenvaltiossa, jossa verotus on edullisinta¹⁵¹. Osaltaan tämä mahdollistaa verosuunnittelun, koska ETA-maiden verotusjärjestelmissä on eroavaisuuksia. Näistä syntyvät veroedut ja mahdollisuudet verosuunnittelulle eivät oikeuta perusvapauksien rajoituksia. Sijoittautumisvapautta voidaan kuitenkin rajoittaa yleistä etua koskevalla pakottavalla syyllä, joksi veron kiertämisessä katsotaan veron kiertämisen estäminen. Puhdas olettama veron kiertämisestä ei kuitenkaan riitä, vaan kysymys tulee olla puhtaasti keinotekoisesta järjestelystä, jolla verovelvollinen kiertää normaalisti maksettavaksi tulevaa veroa.¹⁵²

Perustuslain (731/1999) 81 §:n mukaan valtion verosta on säädettävä lailla, joskin Juuselan mukaan veronkiertosäännös voi olla laajuutensa ja avoimuutensa vuoksi

¹⁴⁸ Råbinä 2022, s. 401–402.

¹⁴⁹ Helminen 2022, s. 36.

¹⁵⁰ Lönnblad 2019, s. 291–292.

¹⁵¹ Ks. C.196/04, Cadbury Schweppes tuomion kohta 50.

¹⁵² Nykänen 2016, s. 10. Puhtaasti keinotekoisena järjestelynä Nykänen pitää esimerkiksi bulvaanina tai postilaatikkona toimivaa yhtiötä.

tietyntyylinen poikkeus¹⁵³. Näkökulman voidaan katsoa olevan perusteltu, sillä yleisessä veronkiertosäännöksessä ei olla nimenomaisesti säädelty, että esimerkiksi liiketaloudelliset perustelut olisivat välttämättömät. Tämän vuoksi veronkiertosäännöstä tulee soveltaa myös kansallisesta näkökulmasta vain poikkeuksellisiin, keinoitekoisiin järjestelyihin¹⁵⁴. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa 2008:6 on vahvistettu, että VML 28 §:ää ei voida hyödyntää esimerkiksi voimassa olevan lainsäädännön mahdollisten puutteiden korjaamiseen. Sen soveltamisalaa ei myöskään voida laajentaa esimerkiksi Verohallinnon toimesta harkinnanvaraisesti.¹⁵⁵ Vaikka yleistä veronkiertosäännöstä ei voida käyttää lainsäädännön puutteiden korjaamiseen, voidaan se nähdä eräänlaisena lainsäädäntöä täydentävänä pykälänä, jolla lainsäätäjät voi estää veronkierron täyttämät toimenpiteet, jos niitä ei voida estää lain normaalitulkinnalla. Verotuksen ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden turvaamiseksi lainsäätäjällä tulee kuitenkin olla selkeät perusteet toimenpiteen nimeämiseksi veron kiertämiseksi, eikä yleistä veronkiertosäännöstä tule voida käyttää mielivaltaisesti.

Veronkiertosäännöksen soveltamiskynnyksen on katsottu tästä huolimatta olevan matalalla. Ratkaisuun KHO 2017:5 liittyvässä Verohallinnon ennakkoratkaisussa oli katsottu, että käsiteltävänä olleessa tapauksessa ”järjestelylle ei ollut liiketaloudellisia syitä ja kysymyksessä oli tyypillinen veron kiertämiseen liittyvä edestakainen ja monivaiheinen oikeustoimi”. Tämä tulkinta on kuitenkin ongelmallinen, koska se vain entisestään lisää tulkintaongelmia ”tyypillisestä veron kiertämiseen liittyvästä oikeustoimesta” ja kasvattaa verotuksen epäselvyyttä.

Verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n soveltamiseen liittyy edelleen suurta epävarmuutta. Veronkiertosäännöksen voidaan katsoa luovan veron minimointiin liittyviin toimiin eräänlaisen epävarmuusalueen, jossa verovelvolliset eivät voi olla varmoja siitä, että heidän tekemänsä sanamuodon mukainen tulkinta verolaeista hyväksyttäisiin verotuksessa, vaan veroviranomaiset voisivat soveltaa toimenpiteeseen taloudelliseen lopputulokseen paremmin vastaavaa tulkintaa¹⁵⁶. Myös Verohallinto

¹⁵³ Juusela 2014, s. 56.

¹⁵⁴ Juusela 2014, s. 56.

¹⁵⁵ Juusela 2014, s. 58

¹⁵⁶ Tikka 1995, s. 284.

toteaa, että veronkiertosäännös voi olla ongelmallinen verosuunnittelun kannalta, koska sen soveltamisesta ei voida saada selkeää linjausta oikeuskäytännöstä¹⁵⁷.

5.2.2 VML 28 §:n yleiset soveltamisedellytykset

VML 28 §:n 1 momentin sanamuoto on seuraava:

Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritusajankohta on kauppa- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.

Oikeuskirjallisuudessa sanamuodon perusteella pykälästä on voitu määritellä kaksi tilannetta, joissa se soveltuu: 1) tilanne, jossa olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, ja 2) tilanne, jossa on ilmeistä, että kauppahinta tai muu vastike tai suoritusajankohta on määrätty tai toimenpiteeseen on ryhdytty siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin.¹⁵⁸

Ensimmäisessä tilanteessa on kysymys niin sanotusta *substance over form* -doktriinista, jossa verotuksessa verovelvollisen käyttämä oikeudellinen muoto voidaan sivuuttaa ja verotus toimittaa toisella muodolla, joka vastaa paremmin oikeustoimen sisältöä. Oikeustoimi voi kuitenkin olla yksityisoikeudellisesti moitteeton, vaikka se olisi verolainsäädäntöä tulkittaessa sen tarkoituksen vastainen¹⁵⁹. Verovelvollinen on saattanut valita oikeudellisen muodon tietoisesti välttääkseen veroseuraamukset tai päästäkseen

¹⁵⁷ Verohallinto 2022b, kohta 1. Johdanto.

¹⁵⁸ Helminen 2022, s. 36.

¹⁵⁹ Verohallinto 2022b, kohta 1. Johdanto.

tietyn veroedun piiriin. Verovelvollisen motiiveja ei kuitenkaan voida tietää, joten oikeustoimien tarkoitus tulee päätellä ulkoisista seikoista¹⁶⁰.

Tyypillisesti VML 28 §:ää sovelletaan, kun verovelvollisen tavoittelema veroseuraamus ei vastaa veronormin tarkoitusta tai kun verovelvollisen toimenpide on keinotekoinen, epätavallinen tai muuten tarkoitukseton ilman verovelvollisen toimenpiteellä tavoittelemaa veroetua.¹⁶¹ Tarvittaessa verovelvollisen tulee antaa selvitys siitä, että olosuhteen oikeudellinen muoto vastaa asian todellista luonnetta¹⁶². Jos debt push down -järjestelyssä ostettavat osakkeet ja niiden hankintaa varten otettu laina on pelkästään korkojen vähentämistä varten valutettu konsernirakenteen pohjalle esimerkiksi muuten tyhjään apuyhtiöön, eikä apuyhtiöllä ole liiketaloudellisia perusteita osakkeiden hankinnalle (edes esimerkiksi sijoitustoimintaa alan yrityksiin) ja niiden omistamisen katsotaan palvelevan paremmin jonkin toisen konserniyhtiön liiketoimintaa, voidaanko järjestelystä katsoa, että järjestelyn oikeudellinen muoto ei vastaa sen tosiasiallista sisältöä?

Yllä mainitussa toisessa tilanteessa nousee esiin ilmeinen veronvälttämistarkoitus¹⁶³, joka on niin sanotusti subjektiivinen edellytys kohdistuen verovelvollisen tarkoitukseen. Tämän edellytyksen on katsottu verotus- ja oikeuskäytännössä sekä oikeuskirjallisuudessa täyttyvän, jos verovelvollinen ei pysty esittämään toimenpiteelle liike- tai yksityistaloudellisia syitä, jotka eivät liity toimenpiteen verotuksellisiin tarkoituksiin.¹⁶⁴ Käytännössä veron kiertämisen tunnusmerkeiksi voidaan subjektiivisesta edellytyksestä määritellä toimenpiteen verotuksesta riippumattomat syyt ja näiden verotuksesta riippumattomien syiden punninta¹⁶⁵.

Veron kiertämisen objektiiviset edellytykset liittyvät toimenpiteen tavoiteltuun veroetuun, jonka tulee olla lain tarkoituksen vastainen. Tällöin veronkiertosäännöksen ulkopuolelle jäävät tilanteet, jotka ovat verosuunnittelua, vaikka se johtaisi veron määrän pienenemiseen.¹⁶⁶ Toimenpiteestä tulee syntyä verovelvolliselle konkreettinen veroetu,

¹⁶⁰ Rabinä 2022, s. 389.

¹⁶¹ Helminen 2022, s. 36.

¹⁶² Juusela 2014, s. 56.

¹⁶³ Helminen 2022, s. 36.

¹⁶⁴ Tikka 1972, s. 217 ja 311–313.

¹⁶⁵ Kaunisto 2022, s. 278.

¹⁶⁶ Tikka 1972, s. 217 ja 311–313.

joka on myös lain tarkoituksen vastainen, jotta toimenpiteen voidaan katsoa täyttävän veron kiertämisen merkit¹⁶⁷. Täten voidaan todeta, että oikeuskirjallisuuden mukaan yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisedellytyksiä ovat toimenpiteen liiketaloudellisten syiden puuttuminen sekä toimenpiteen synnyttävä konkreettinen lainvastainen veroetu.

Verohallinnon mukaan veronkiertosäännöksen soveltaminen on poikkeuksellinen ja yksittäinen toimi, jossa on tutkittava verovelvollisen toimien tarkoitus ja puutteet. Veronkiertosäännöstä ei sovelleta, jos toimenpiteiden taustalla on riittävät liiketaloudelliset syyt. Lisäksi Verohallinnon mukaan toimesta on pitänyt muodostua verovelvolliselle ilmeinen veroetu.¹⁶⁸ Verohallinto ei kuitenkaan ota ohjeessaan veron kiertämissäännöksen soveltamisesta kantaa siihen, tuleeko syntyneen veroedun olla oikeuskirjallisuuden mukaisesti lainvastainen. Tällöin veronkiertosäännöksen soveltamiseen riittäisi liiketaloudellisten perusteiden puuttuessa pelkästään se, että verovelvolliselle olisi tullut veroa suoritettavaksi enemmän, jos verovelvollinen olisi toiminut toisin. Verohallinnon linjauksen mukaisesti oikeuskirjallisuudessa on huomattu, että toimenpiteiden myötä syntyvien veroetujen lain tarkoituksen vastaisuus jää usein tutkimatta, ja monissa tilanteissa VML 28 §:n soveltaminen perustuu siihen, että verovelvolliselle syntyy veroetua verrattuna siihen, että asia toteutettaisiin toisella tavalla¹⁶⁹.

Verohallinto toteaa myös, että veronkiertosäännöksen soveltaminen ei edellytä sitä, että verovelvollinen välttyisi verolta kokonaan¹⁷⁰. Veroedun voidaan katsoa tarkoittavan esimerkiksi tulon verovapautta, menon vähennyskelpoisuutta tai sitä, että erän verotus lykkääntyy¹⁷¹. Esimerkiksi korkojen vähennysoikeus johtaa verovelvollisen verovuoden verotettavan tulon pienenemiseen. Tämä on kuitenkin tavallinen veroseuraamus kuten mikä tahansa muu verolainsäädännön mukainen vähennys Suomen verojärjestelmässä, joka perustuu nettotulon verotukseen. Kysymyksessä ei siis voida katsoa olevan veroetu, vaan Suomen verojärjestelmän mukainen normaali lopputulos.¹⁷² Näin ollen debt push

¹⁶⁷ Kaunisto 2022, s. 278.

¹⁶⁸ Verohallinto 2022b, kohta 2.3 Veron kiertämissäännöksen soveltamisesta.

¹⁶⁹ Penttilä 2022, s. 21.

¹⁷⁰ Verohallinto 2022b, kohta 2.3 Veron kiertämissäännöksen soveltamisesta.

¹⁷¹ Kaunisto 2022, s. 279.

¹⁷² Penttilä 2022, s. 20.

down -järjestelyissä pelkkä korkojen vähentäminen ei itsessään täytä veron kiertämisen edellytyksiä, vaan korkojen vähentämisen lisäksi tehtävät toimenpiteet saattavat johtaa tähän tulkintaan.

Veronkiertosäännöksen soveltamisessa ei voida katsoa olevan verolainsäädännön pykälien vastaisesta toiminnasta vaan pikemminkin menettelystä, jolla kierretään lain tarkoitus. Näyttövelvollisuus lain tarkoituksen kiertämisestä on Verohallinnolla tai veronsaajalla. Tarvittaessa verovelvollisen tulee kuitenkin pystyä osoittamaan toimenpiteillensä verotuksesta riippumattomat liiketaloudelliset perusteet.¹⁷³ Riittävät liiketaloudelliset perusteet ovat kuitenkin tulkinnanvaraisia ja riittävien perusteiden esittäminen voi osoittautua ongelmalliseksi. Verovelvollisen ja veroviranomaisten näkemykset verovelvollisen liiketaloudellisesta ympäristöstä ja liiketoiminnan luonteesta voivat nimittäin erota huomattavasti. Usein esimerkiksi Verohallinto joutuu tekemään ratkaisun verovelvollisen antaman kuvauksen ja mahdollisten julkisten lähteiden kautta, jolloin kuva yhtiön toimintakokonaisuudesta jää luonnollisesti suppeammaksi. Kuinka tarkasti veroviranomaisten tulisi tutkia toimenpiteet ja yhtiön toiminnallinen ympäristö? Asiaa on pohdittu myös EU:n tasolla, mutta esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuimien on ainoastaan todennut tuomiossaan, että veroviranomaisten tulee tutkia liiketoiminnalliset perusteet niiden kokonaisuudessaan¹⁷⁴, joka kuitenkin jättää edelleen paljon epävarmuutta veronkiertosäännöksen soveltamisen ympärille.

Epävarmuutta lisää myös se, että itse veronkiertosäännöksessä, lain esitöissä tai muissa oikeuslähteissä ei mainita sitä, mitkä liiketaloudelliset perusteet voidaan katsoa olevan hyväksyttäviä ja mitkä ei. Veronkiertosäännöksen sanamuodosta voitaisiin tulkita, että liiketaloudellisiksi perusteiksi riittäisivät periaatteessa kaikki muut paitsi verotukselliset syyt. Käytännössä säännöksen tulkitseminen ei kuitenkaan ole näin yksiselitteistä, ja koska veronkiertosäännöksen soveltamiseen ei voida luoda valmiita puitteita, jotka automaattisesti laukaisisivat sen soveltamisen, ei liiketaloudellisten perusteiden hyväksyttävyyttä voida määritellä etukäteen. Liiketaloudellisten perusteiden hyväksyttävyyttä voidaan toki tutkia ja perustella oikeuskäytännön perusteella, mutta lähtökohtaisesti tilanteet tulee tutkia tapauskohtaisesti. Toisaalta tämä voi luoda epätasa-

¹⁷³ Nykänen 2016, s. 9.

¹⁷⁴ C-126/10, Foggia, kohta 37. Ks. myös VaVM 41/2005 vp, s. 2.

arvoa esimerkiksi EU:n jäsenvaltioiden välillä, sillä eri valtioissa voidaan soveltaa eri linjauksia.

Veronkiertosäännöksen soveltamista tulee täten myös debt push down -järjestelyissä tutkia tapauskohtaisesti, ja jos soveltamisedellytykset lain tarkoituksen vastaisesta veroedusta ja liiketaloudellisten syiden puuttumisesta täyttyvät, on uhkana, että järjestelyyn sovelletaan VML 28 §:ää. Vaikka veronkiertosäännöksen soveltaminen tutkitaan tapauskohtaisesti, voidaan esimerkiksi olemassa olevan oikeuskäytännön perusteella tehdä johtopäätöksiä siitä, milloin yleistä veronkiertosäännöstä voitaisiin soveltaa debt push down -järjestelyihin.

5.3 Debt push down -järjestelyn epääminen veronkiertosäännöksellä

VML 28 §:n soveltamisaluetta tuloverotuksessa ei ole rajoitettu sen yllä kuvattua tunnusmerkistöä enempää, ja tilanteet, joissa sen soveltamista arvioidaan, ovat toisistaan poikkeavia. Korkojen elinkeinoverolain mukainen laaja vähennysoikeus saattaa kuitenkin johtaa tulkintaan, jossa VML 28 §:n soveltamiselle ei jäisi tilaa korkojen vähennysoikeuden epäämisessä. Korkovähennys ei kuitenkaan ole sellainen erä, joka voisi jäädä VML 28 §:n soveltamisen ulkopuolelle. Kysymykseksi nouseekin se, kuinka korkealle EVL 18 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetty korkojen vähennyskelpoisuus asettaa soveltamiskynnyksen VML 28 §:lle. Kysymyksessä on kahden hyvin lavean säännöksen vastakkainasettelu.¹⁷⁵

Oikeuskirjallisuudessa on usein katsottu, että lain normaalitulkinnan ja VML 28 §:n soveltamisen välinen rajanveto on usein vain perustelutekniikkaan liittyvä kysymys. Oikeuskäytännössä on joissakin ratkaisussa lähestytty asiaa ensin lain normaalitulkinnalla ja tämän jälkeen VML 28 §:llä, ja joskus taas ainoastaan lain normaalitulkinnalla. Merkitystä on myös sillä, voidaanko toimenpidettä kutsua VML 28 §:n mukaisella tavalla veron kiertämiseksi eli voidaanko saavutettu veroetu evätä

¹⁷⁵ Penttilä 2022, s. 22.

veronkierosäännökseen nojautumalla.¹⁷⁶ Käytännössä siihen, päädytäänkö debt push down -järjestelyn epäämiseen lain normaalitulkinnalla vai yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisella vaikuttaa se, voidaanko oikeustoimessa katsoa olevan veron kiertämisen täyttäviä tunnusmerkkejä. Jos niitä ei oikeustoimesta ole havaittavissa, voidaan veronkiertosäännöksen soveltaminen jättää päätöksen perustelun ulkopuolelle.

Korkomenojen vähennyskelpoisuuden epääminen debt push down -järjestelyissä VML 28 §:n perusteella on ollut esillä niin sanotuissa sivuliikeratkaisussa (KHO 2016:71 ja KHO 2016:72) ja apuyhtiötapauksissa (KHO 2021:178 ja KHO 2021:179). Kaikissa ratkaisussa on ollut kyse osakekantojen kaupoista ja ulkomaille maksettavan lainan korosta, jotka on suoritettu toiselle konserniyhtiölle.

Aikaisemmin selostetussa ratkaisussa KHO 2016:71 oli kyse siitä, että hankittujen osakkeiden ei voitu katsoa kohdistuvan sivuliikkeen varoiksi¹⁷⁷. VML 28 §:n soveltumista ei tapauksessa arvioitu. Normaalitulkinnalla järjestelyn epäämiseen päädyttiin, koska kyseessä oli konsernin sisäinen järjestely ja sivuliikkeen hyvin vähäisen toiminnan ei voitu katsoa liittyvän hankittujen osakkeiden omistamiseen tai hallinnointiin. Taloudellisten intressien osakkeiden omistamisessa katsottiin olevan muualla. Lisäksi hankitun B Oy:n jakamat osingot hetkellisen osoittamisen sivuliikkeelle jälkeen siirrettiin välittömästi eteenpäin tanskalaiselle konserniyhtiölle. Tämän vuoksi osakkeiden ei katsottu kuuluvan sivuliikkeen varoiksi. Vaikka järjestely oli muuten oikeudellisesti ja verotuksellisesti pätevä, ei osakkeita tosiasiallisesti voitu katsoa sivuliikkeen varoiksi, jonka takia järjestely päädyttiin epäämään lain normaalitulkinnalla.

Toisessa sivuliikeratkaisussa, ratkaisussa KHO 2016:72, Yhdysvalloissa rekisteröity A Inc. hankki ruotsalaisen B AB:n osakkeet 17.3.2008, jonka jälkeen konsernissa toteutettiin sarja sisäisiä järjestelyjä. A Inc. luovutti kyseiset osakkeet 20.3.2008 yhdysvaltalaiselle AA Inc. yhtiölle ja tämä luovutti samana päivänä osakkeet edelleen sen luxemburgilaiselle tytäryhtiölle AAA Holding Luxembourg S.a.r.l.:n ruotsalaiselle tytäryhtiölle AAAA Holding AB:lle, joka toimi sen Suomen sivuliikkeen välityksellä. Hankitut B AB:n osakkeet ja niihin liittyvä konsernin sisäinen velka kohdistettiin

¹⁷⁶ Kaunisto 2022, s. 272.

¹⁷⁷ Ks. ratkaisusta Kuvio 1.

kyseiselle Suomeen perustetulle sivuliikkeelle. Osakkeiden noin 3 miljardin euron hankintahinta rahoitettiin ensivaiheessa AAAA Holding AB:n antamalla velkakirjoilla, jotka suunnattiin AA Inc.:lle ja myöhemmin siirrettiin apportina AAA Holding Luxembourg S.a.r.l.:lle. Velan korkona oli kiinteä vuotuinen 6,879 prosentin korko. Myös velkakirja allokoitiin Suomen sivuliikkeelle. Osa velasta konvertoitiin korottomaksi velaksi Suomen sivuliikkeen pääliikkeelle. Korottoman velan määräksi muodostui noin 2,25 miljardia euroa ja korollisen velan määräksi noin 726 miljoonaa euroa. Koron vuosittainen määrä oli noin 50 miljoonaa euroa ja lainan takaisinmaksuaika 7 vuotta. Lisäksi konserniin kuuluva suomalainen osakeyhtiö oli antanut sivuliikkeelle konserniavustusta sivuliikkeen korkomenojen kattamiseksi.

Asiassa oli kysymys siitä, oliko Suomen sivuliikkeellä oikeus vähentää korot verotuksessaan. Korkein hallinto-oikeus katsoi järjestelyn monivaiheisuuden vuoksi, että järjestelyä tulee arvioida kokonaisuutena. Korkein hallinto-oikeus päätyi siihen, että järjestelylle oli annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastannut käsitellyn asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta, ja järjestelyyn oli korkeimman hallinto-oikeuden mukaan ryhdytty vain verotuksellisista syistä tarkoituksena vapautua suoritettavasta verosta hyödyntämällä korkojen vähentämisen mahdollisuutta ja konserniavustusjärjestelmää ilman riittäviä liiketaloudellisia perusteita. Sivuliike oli selvittänyt liiketaloudelliseksi perusteeksi sen, että ”*osakkeiden hankintavelan korko ja operatiivisen kohdeyhtiön tulos tulee voida kohdentaa samalle tulosyksikölle, mitä rahoittajapankitkin vaativat*”. Sivuliike esitti, että B AB-konsernin ohjaus, valvonta ja hallinto on ollut tarkoituksenmukaista järjestää mahdollisimman lähelle B AB:n konserniyhtiöitä. Sivuliikkeen mukaan A-konsernilla ei olisi ollut Yhdysvalloissa henkilöstöä tarvittavalla osaamisella tai kokemuksella Pohjoismaiden tarvittavasta sääntelystä ja suurin osa B AB:n ruotsalaisesta johdosta jättivät tehtävänsä, joten Ruotsiin ei voitu perustaa tarvittavaa ohjausta. Lisäksi sivuliike argumentoi merkittävien yrityshankintojen laajentavan sivuliikkeen toimintaa ja vastuualuetta. Näitä perusteluita ei pidetty riittävänä ja järjestely katsottiin keinotekoiseksi ja evättiin VML 28 §:ää soveltaen.

Myös tässä ratkaisussa hankittuja B AB:n osakkeita ei voitu pitää sivuliikkeen varoina eikä korkomenojakaan näin ollen voitu pitää sivuliikkeen elinkeinoverolain mukaisina

vähennyskelpoisina elinkeinotoiminnan korkomenoina. Ratkaisussa järjestely evättiin VML 28 §:n nojalla, toisin kuin ratkaisussa KHO 2016:71, jossa vastaavasti osakkeita ei voitu pitää sivuliikkeen varoina, mutta järjestely evättiin normaalitulkinnalla eikä VML 28 §:n soveltamista edes arvioitu. Ratkaisussa KHO 2016:72 siihen, että päädyttiin soveltamaan VML 28 §:ää, ovat voineet vaikuttaa seuraavat seikat: järjestely oli hyvin monimutkainen perättäisine toimineen, jossa osakkeiden myytiin konserniyhtiöstä toiselle; järjestelystä muodostui huomattavia veroetuja, sillä konserniavustuksella katetiin sivuliikkeen korkomenoja, eikä konserniavustus ollut ruotsissa verotettavaa tuloa ja tosiasiasa Ruotsin holdingyhtiö pystyi vähentämään rahoituskulut kahteen kertaan (niin sanottu *double dip*); järjestelyllä pystyttiin keventämään konsernin verorasitusta verovapailla osingoilla ja Ruotsissa pystyttiin hyödyntämään toisen konserniyhtiön verotuksen tappioita; sekä arvopaperimarkkinatoiminnan voittojen kotiuttaminen Yhdysvaltoihin mahdollistui, kun AAAA Holding AB:n sijaintivaltioksi valittiin nimenomaan Ruotsi (hallinto-oikeuden mukaan Suomen sivuliikkeen ja Ruotsin ja Luxembourgin holdingyhtiöiden perustamiset ovat johtaneet Yhdysvaltojen verotuksesta, koska esimerkiksi AAA Holding Luxembourg S.a.r.l.:n jakamat osingot ovat A Inc.:lle verovapaita). Lisäksi järjestelyllä ei katsottu olevan liiketaloudellisia perusteita; hallinto-oikeuden mukaan B AB:n omistuksen uudelleenjärjestelyllä ei ollut taloudellista merkitystä konsernin kannalta, jos ei huomioitu saavutettuja verotuksellisia vaikutuksia.

Ratkaisussa koko järjestely katsottiin keinotekoiseksi ja tapauksessa oli useita seikkoja, jotka vastasivat VML 28 §:n soveltamisedellytyksiä. Ratkaisussa KHO 2016:71 asian kannalta olennaisinta oli osakkeiden kohdistuminen sivuliikkeen varoiksi, eikä samanlaisia piirteitä löytynyt koko toteutetusta järjestelystä. Vaikka samaan lopputulokseen olisi päädytty sekä normaalitulkinnalla että veronkiertosäännöksen soveltamisella, kohdistuvat ne eri tavalla toimenpiteeseen. Ratkaisussa KHO 2016:71 normaalitulkinnalla evättiin vain osakkeiden kohdistaminen sivuliikkeelle ja täten korkojen vähennysoikeus menetettiin sivuliikkeen osalta. Ratkaisussa KHO 2016:72 taas pystyttiin veronkiertosäännöksellä kyseenalaistamaan koko toteutetun toimenpiteen oikeudellinen muoto ja kokonaisuus todettiin veron kiertämiseksi. Tämän perusteella voidaan todeta, että veronkiertosäännöksen soveltamiseen liittyy koko toimenpiteen tarkastelu ja sen toteaminen veronkiertoksi, kun taas normaalitulkinnalla voidaan todeta

lainvastaiseksi esimerkiksi vain tietty osa järjestelystä (ilman, että tarvitaan nimetä kaikki tehdyt toimenpiteet veron kiertämiseksi).

Niin sanotussa apuyhtiötapauksessa KHO 2021:178 pääomasijoittajat A ja B omistivat C A/S:n, joka oli ostanut vuonna 2005 pörssissä noteeratun D A/S:n koko osakekannan. D A/S:n tytäryhtiö E A/S oli luovuttanut perustamalleen H AB:lle noin 84 prosenttia F Oy:n osakekannasta apporttina ja myynyt loput osakkeet kauppahinnalla, joka jäi velaksi. E A/S maksoi G Oy:n uusien osakkeiden merkintähinnan apporttina luovuttamalla noin 56 prosenttia H AB:n osakkeita. G Oy oli ostanut loput 44 prosenttia H AB:n osakkeista. E A/S oli myöntänyt G Oy:lle lainan, joka vastasi kauppahintaa ja josta syntyneet korkokulut yhtiö vähensi vuosittain verotuksessaan. Osakeluovutusten oli esitetty liittyneen vuoden 2005 yrityskauppaan, jossa oli sovittu rahoittajien kanssa lainojen uudelleenrahoittamisesta ja niiden siirtämisestä mahdollisimman lähelle operatiivisia yhtiöitä. Osakekaupan jälkeen toteutetuissa osakeluovutuksissa E A/S:n välitön osuus F Oy:ssä muutettiin välilliseksi, ja osakeluovutukset oli tehty lyhyen ajan kuluessa osakeluovutusten sarjana. Näiden luovutusten avulla konserniin oli luotu uusia velkasuhteita, joilla pyrittiin siirtämään E A/S:n korkorasitus H AB:n osakkeiden hankinnasta G Oy:lle.

Asiassa oli ratkaistavana se, oliko G Oy voinut vähentää verotettavasta tulostaan sille H AB:n osakkeiden hankintaan kohdistuvasta konsernin sisäisesti järjestetystä velasta kertyneet korkokulut vai tulisiko korkojen vähentäminen evätä, koska järjestelylle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta. Ratkaisussa päädyttiin siihen lopputulokseen, että järjestelyä kokonaisuutena tarkastellen oli sen tarkoituksena verotuksellisen edun tavoittelut korkovähennysten muodossa. Osakeluovutusten ei katsottu vastaavan asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, ja korkein hallinto-oikeus katsoi niiden olevan luonteeltaan keinotekoisia.

Ratkaisussa KHO 2021:178 debt push down -järjestely evätiin VML 28 §:n perusteella. Ratkaisuun päätymiseen vaikuttivat todennäköisesti se, että omistusrakenteen muutokset tehtiin lyhyen ajan sisällä osakeluovutusten sarjana ja kauppahinta jäi kokonaan velaksi. Lisäksi G Oy ei tämän jälkeen toiminut uusia konserniyhtiöitä hankkivana yhtiönä. Järjestelyllä luotiin uusia velkasuhteita ja kokonaisuutta katsoen niillä ei voida katsoa olevan liiketaloudellisia perusteita, vaan tavoitteena on ollut veroetujen saaminen.

Järjestelyn katsottiin siis olevan keinotekoinen. Tapauksessa ei ollut yhtä tiettyä osaa, johon olisi ollut mahdollisuutta esimerkiksi lain normaalitulkinnalla voitu puuttua, vaan ainoastaan kokonaisuutta tarkastelleen sarjatoimet ja sisäisten velkojen järjestäminen muodostivat kokonaisuuden, joka täytti veron kiertämisen tunnusmerkit.

Aikaisemmin mainitun ratkaisun KHO 2021:179 tapauksessa oli ratkaistavana se, onko D Oy:llä ollut oikeus vähentää verotuksessa E Oy:n hankinnasta johtuvan konsernin sisäisen velan korkokulut vai oliko toimia pidettävä VML 28 §:n mukaisena veron kiertämisenä, jolloin kyseiset korkokulut eivät olisi vähennyskelpoisia¹⁷⁸. Asiassa oli ratkaistavana käytännössä se, voidaanko holdingyhtiörakennetta hyödyntää, kun tarkoituksena on laajentaa konsernin toimintaa hankkimalla riippumattomalta osapuolelta osakeyhtiön koko osakekanta tai sen osakkeita. Ratkaisussa toimia ei evätty, joten siihen ei sovellettu lain normaalitulkintaa tai VML 28 §:ää - päätökseen vaikutti se, että osakekauppa oli tehty riippumattomien osapuolten välillä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus viittasi elinkeinoverolain lain esitöiden perusteluihin siitä, että riippumattomien osapuolten välillä toteutettaviin osakekauppoihin, jossa hyödynnetään holdingyhtiöön liittyviä veroetuja, rajoitetaan lakia muuttamalla. Koska elinkeinoverolaissa lähtökohtaisesti korkokulut ovat vähennyskelpoisia, holdingyhtiön perustamista riippumattomien osapuolten välisiin yrityskauppoihin hankkivaksi yhtiöksi ja sen rahoittamista osin omalla pääomalla ja osin konsernin sisäisellä velalla ei katsottu keinotekoiseksi toimeksi.

Vaikka sekä ratkaisussa KHO 2021:178 ja KHO 2021:179 oli kyse ainakin tietyllä tapaa riippumattomien osapuolten välisistä yrityskaupoista, ja niihin liittyvistä konsernien sisäisistä korkosuorituksista ja veloista, sovellettiin ensimmäisessä ratkaisussa VML 28 §:ää, mutta jälkimmäisessä ei. Oikeuskäytännön perusteella ongelmana debt push down -järjestelyissä ei täten ole itse konsernin sisäiset koronmaksut ja osakkeiden hankkiminen apuyhtiötä (tai kiinteätä toimipaikkaa/sivuliikettä) hyödyntäen, vaan ne toimenpiteet, joita verovelvolliset tekevät saavuttaakseen debt push down -järjestelystä koituvia hyötyjä keinotekoisesti. VML 28 §:ää voidaan siis soveltaa debt push down -järjestelyihin, jos esimerkiksi riippumattomien osapuolten välisen osakekaupan jälkeen konsernin sisällä toteutetaan lyhyen ajan väliin useita osakeluovutuksia (niin sanottuja

¹⁷⁸ Ks. ratkaisusta Kuvio 2.

sarjatoimia), joilla osakkeen omistus ja niihin kohdistuva hankintavelka siirretään ilman liiketaloudellisia perusteita sellaiselle konserniyhtiölle, joka pystyy hyötymään korkojen vähennysoikeudesta.

Ratkaisussa KHO 2021:179 on esitetty raja VML 28 §:n soveltamisesta sellaisiin tilanteisiin, joissa käsitellään riippumattomalta taholta tapahtuneen osakkeiden hankinnan rahoittamista konsernin sisäisesti velkarahoituksella. Tilanne ratkeaa ratkaisun mukaan EVL 18 §:n 1 momentin 2 kohdan laajan korkojen vähennysoikeuden mukaisesti. Ratkaisun KHO 2021:178 perusteluista ilmenee, että tilanne on eri, kun kyseessä on konsernin sisäinen osakekaupan takia syntynyt velan korko. VML 28 §:n soveltamisen kannalta on siis merkitystä sillä, onko osakekaupassa kyse riippumattomien osapuolten välisestä vai konsernin sisäisestä kaupasta, jonka myötä Suomeen allokoituu sekä korkoja että velkaa – kuten oikeuskirjallisuudessa on aikaisemmin jo tuotu esille.¹⁷⁹

Oikeuskirjallisuuden perusteella lain normaalitulkinnan ja VML 28 §:n suhde debt push down -järjestelyjen soveltamisessa ei ole selvä. Oikeuskäytännön perusteella voidaan todeta, että asiaratkaisun saavuttamisen kannalta on merkitystä sillä, voidaanko toimenpiteitä kutsua veron kiertämiseksi. Lisäksi tapa, jolla asiaratkaisu saavutetaan, on merkitystä siksi, että lain normaalitulkintaan perustuvissa päätöksissä ei ole tarpeellista ottaa kantaa siihen, onko saavutettu veroetu lain tarkoituksen vastainen tai ylipäättään koko toimenpiteen tarkoitusta ei tarvitse arvioida.¹⁸⁰ Lain normaalitulkinnan ja veronkiertosäännöksen suhteesta puhuttaessa debt push down -järjestelyjen yhteydessä on huomioitava vuosien 2022 ja 2023 alussa voimaan tulleet korkorajoitussäännösten muutokset ja se, miten ne vaikuttavat lain normaalitulkinnan lisäksi myös veronkiertosäännöksen soveltamiseen.

¹⁷⁹ Penttilä 2022, s. 33.

¹⁸⁰ Kaunisto 2022, s. 272.

5.4 Korkorajoitussäännöksiä muutoksien vaikutukset

Oikeuskäytännöstä voidaan perustella, että VML 28 §:n soveltumisen arvioiminen on todennäköisempää veroetuja muodostavissa toimenpiteissä, jos käsiteltävässä tapauksessa on kyse monimutkaisesta tai uudeltaisesta oikeustoimesta. Lainsoveltajan on tällöin arvioitava oikeustoimea sen tosiasiallisen taloudellisen luonteen perusteella – ei vain sen oikeudellisen muodon mukaisesti, jolloin tarkastelu perustuu kokonaisharkintaan. Vastaavasti oikeustoimea todennäköisesti arvioidaan lain normaalitulkinnalla, jos oikeustoimi on vakiintuneempi tai jos tulkittava säännös on joustavampi.¹⁸¹ Muuttuneet ja monimutkaistuneet korkorajoitussäännökset voivatkin johtaa siihen, että niiden ympärille rakentuvat järjestelyt myös monimutkaistuvat ja tulevat entistä luovemmiksi kokonaisjärjestelyiksi, joilla pyritään hyödyntämään sääntelyn tulkinnanvaraisuutta. Tämä voi johtaa VML 28 §:n soveltamisen lisääntymiseen, kunnes uusille säännöksille saadaan vakiintuneempi soveltamisperusta. Toisaalta, koska korkorajoitussäännöksiä ympärillä on tällä hetkellä suuri intressi, ei voida poissulkea mahdollisuutta tulevista muutoksista, jolloin VML 28 §:n soveltaminen debt push down -järjestelyissä on jatkossakin todennäköisesti suurella roolilla.

Lainsäätäjän intressissä on selvästi yllä esitetyn mukaisesti kiristää korkojen vähennysoikeuteen liittyviä poikkeuksia, kuten niin sanottua tasevapautussäännöstä ja oman pääoman oikaisua. Kun tasevertailun soveltamisen edellytysten trendi on kiristynyt, voi verovelvollisten intressi suuntautua järjestelemään konsernin sisäiset ja merkittävien omistustahojen väliset lainasuhteet keinotekoisesti niin, että esimerkiksi juuri tasevertailuun perustuvan poikkeuksen edellytykset täyttyvät. Tällöin liikeloudellisten perusteiden merkitys nousee suurempaan rooliin ja veronkiertosäännöksen edellytykset saattaisivat täyttyä, kuten korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa 2021:178, jossa konsernin velkajärjestelyt katsottiin keinotekoisiksi ja asiassa sovellettiin VML 28 §:n säännöksiä.

Toisaalta jatkuvasti kiristyvät korkorajoitussäännökset ovat myös omiaan kaventamaan VML 28 §:n soveltamisalaa. Kun korkojen vähentämisoikeutta kiristetään, kasvavat

¹⁸¹ Kaunisto 2022, s. 272.

tilanteet, joissa debt push down -järjestelyt voidaan evätä lain normaalitulkinnalla. Tällöin tilanteet, joissa voitaisiin soveltaa yleistä veronkiertosäännöstä, luonnollisesti vähentyvät.

Aikaisemmin korkeimmassa hallinto-oikeudessa esillä olleissa tapauksissa on myös perusteltu korkojen vähennysoikeutta elinkeinotoiminnasta syntyneiden korkokulujen lähtökohtaisella vähennyskelpoisuudella, kuten esimerkiksi ratkaisussa KHO 2021:179. Tämän perusteella voidaan katsoa, että korkein hallinto-oikeus pitää korkokuluja lähtökohtaisesti vähennyskelpoisina. Voiko tätä tulkintaa muuttaa korkorajoitussäännösten lain esitöissä esitetyt perustelut säännösten kiristämiseksi, että turvataan Suomen veropohja tulonsiirroilta Suomen verotusvallan ulkopuolelle¹⁸²? Korkojen vähennysoikeutta rajaavia säännöksiä sovellettiin ensimmäisen kerran Suomessa vuonna 2014, eikä korkojen vähentämistä koskevaa oikeutta ole tämän jälkeen kertaakaan laajennettu – ainoastaan kiristetty. Onko siis mahdollista, että tämä lainsäätäjän tarkoitus alkaisi heijastua myös korkeimman hallinto-oikeuden arvoihin, jolloin esimerkiksi VML 28 §:n soveltumista debt push down -järjestelyihin alettaisiin tutkia enemmän näin mahdollisesti myös lisäten sen soveltamista?

Kaiken kaikkiaan korkorajoitussäännösten muutokset voivat vaikuttaa yleisen veronkiertosäännöksen soveltamiseen monella tapaa. Mutta koska korkorajoitussäännösten ja yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisen raja on hyvin epäselvä, korostuu myös korkorajoitussäännösten muutoksissa tarve oikeuskäytännölle, jotta epävarmuutta voidaan vähentää.

¹⁸² Ks. esim. VaVM 26/2022 vp, s. 3.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Rahoitusmuodon ja konsernien pääomarakenteen valinta on kansainvälisille konserneille huomattava verosuunnittelun väline. Vieraan pääoman korvauksena maksettavat korot ovat verotuksessa lähtökohtaisesti vähennyskelpoisia elinkeinoverolain 18 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, mutta oman pääoman palautuksena maksettavat osingot eivät ole verotuksessa vähennyskelpoisia. Tätä koron ja osingon erilaista verokohtelua voidaan hyödyntää esimerkiksi debt push down -järjestelyissä, joissa pyritään painamaan korkojen vähennysoikeus alas konsernirakennetta niin, että se vähennetään siellä, missä konsernin taloudellinen tulos tehdään käytännössä mahdollistaen tulonsiirrot korkean veroasteen valtioista matalan veroasteen valtioihin.

Debt push down -järjestelyihin voidaan kuitenkin puuttua niin korkorajoitussäännösten normaalitulkinnalla kuin veronkiertosäännökselläkin. Korkorajoitussäännöksiä on sovellettu Suomen verolainsäädännössä ensimmäisen kerran vuonna 2014, ja tämän jälkeen niitä on kiristetty moneen otteeseen. Viimeisimmät muutokset korkorajoitussäännöksiin tulivat voimaan 1.1.2022 ja 1.1.2023, jolloin esimerkiksi kiristettiin niin sanotun tasevapautussäännöksen soveltamisen edellytyksiä. Lainsäätäjän tarkoituksen voidaankin katsoa olevan yhä enemmässä määrin kiristää korkojen vähennysoikeutta ja loppupeleissä taistella veronkiertoa ja Suomen veropohjan rapautumista vastaan.

Korkorajoitussäännösten yhteydessä on tärkeää tietää, mitkä suoritukset katsotaan korkorajoitussäännöksiä sovellettaessa koroksi, sillä kyseisiä säännöksiä sovellettaessa koron määritelmä on laajempi: korkorajoitussäännösten yhteydessä koroksi katsotaan myös vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen hankkimisen yhteydessä kertyneet *muut suoritukset*, joita ei normaalisti pidetä korkona. Suomen verolainsäädännössä ei ole tarkkaa määritelmää korosta: koron luonne vaihtelee sen mukaan, tulkitaanko Suomen verolainsäädäntöä, EU-oikeutta, verosopimuksia tai konsernien sisäisiä korkoja. ATAD-direktiivin ja oikeuskäytännön perusteella korkomenoksi tulee luokitella kaikki korkoa taloudellisesti vastaavat suoritukset. Todennäköisesti tällöin tulkintaan vaikuttaisivat muun muassa suorituksen ajallisuus ja prosentuaalisuus velkapääomasta. On kuitenkin

edelleen epäselvää, että mitkä suoritukset täytyvät taloudellisesti korkoa vastaavan suorituksen edellytykset. Ongelmia tuottaa esimerkiksi verosopimusten täysin erilainen määrittelmä koroista, joka voi johtaa joissakin tilanteissa jopa kaksinkertaiseen verotukseen.

Debt push down -järjestelyillä voidaan etenkin kansainvälisissä konserneissa harjoittaa merkittävää verosuunnittelua hyödyntämällä elinkeinoverolain mukaista korkojen vähennyskelpoisuutta. Sijoittamalla tytäryhtiö korkean verorasituksen valtioon ja emoyhtiö matalan verorasituksen valtioon, voivat konsernit siirtää tuloa konsernin sisällä yhtiöltä toiselle ja valtiosta toiseen matalamman verorasituksen alaiseksi. Nämä rajat ylittävät tulonsiirrot voidaan katsoa aggressiiviseksi verosuunnitteluksi ja veropakoiuksi, kun tuloja siirretään verotettavaksi pienemmällä veroasteella. Tämä on luonnollisesti omiaan kasvattamaan intressiä debt push down -järjestelyiden ympärillä, niin verovelvollisissa kuin veroviranomaisissakin.

Korkojen vähennyskelpoisuuden vuoksi vieraan pääoman ehtoista rahoitusta käytettäessä verotuloja kertyy lähinnä korkotulojen saajan asuinvaltiolle. Osinkojen vähennyskeltvottomuus ja lähdeverotus kuitenkin varmistavat verotulojen kertymisen oman pääoman ehtoissa rahoituksessa myös osingon maksajan asuinvaltioon. Tämän vuoksi valtioilla ja veroviranomaisilla on luonnollisesti suuri intressi puuttua tilanteisiin, joissa verovelvollinen aggressiivisesti hyödyntää valinnanvapautta oman ja vieraan pääoman välillä. Tutkielmassa onkin keskitytty siihen, milloin debt push down -järjestelyitä voidaan evätä korkorajoitussäännöksillä, ja milloin yleisellä veronkiertosäännöksellä.

Debt push down -järjestelyitä voidaan evätä niin sanotulla lain normaalitulkinnalla, joka tarkoittaa sitä, että lain tavanomaisella tulkinnalla päädytään sanamuodon mukaiseen tulkintaan. Debt push down -järjestelyihin voidaan puuttua korkorajoitussäännösten normaalitulkinnalla lähtökohtaisesti tilanteissa, joissa korkorajoitussäännösten sanamuodon mukaiset edellytykset täytyvät. Lisäksi normaalitulkinnalla voidaan puuttua debt push down -järjestelyissä hyödynnettäviin sivuliikkeiden tai muiden kiinteiden toimipaikkojen käyttämiseen esimerkiksi kyseenalaistamalla hankittujen osakkeiden ja niiden hankintavelkaan kohdistuvien korkojen kuulumisen kiinteän toimipaikan varallisuuteen. Lain normaalitulkinnassa ei ole merkitystä sillä, mitkä

tarkoitus tehdyillä toimenpiteillä on ollut - arvioinnissa ei siis tule pohdittavaksi esimerkiksi järjestelyjen liiketaloudelliset perusteet. Normaalitulkinnassa tulkitaan vain toteutetun toimenpiteen oikeudellista muotoa ja sitä, voidaanko lainkohtaa soveltaa toimenpiteeseen sanamuodon tai lain tarkoituksen perusteella. Normaalitulkinnan haasteita voi nousta esiin esimerkiksi tasevertailuun perustuvan poikkeuksen soveltamisessa. Jos lain normaalitulkinnalla ei voida estää korkojen vähentämistä, tämä ei kuitenkaan tarkoita, että toimenpiteet katsottaisiin automaattisesti verosuunnitteluksi. Tarkasteluun nousevat myös veron kiertämisen merkit ja se, voidaanko toimenpiteet mahdollisesti estää esimerkiksi soveltamalla yleistä veronkiertosäännöstä.

Debt push down -järjestelyihin voidaan siis puuttua myös veron kiertämistä koskevilla säännöksillä, jos järjestelyissä havaitaan merkkejä veron kiertämisestä. Veron kiertämistä ei kuitenkaan ole määritelty verotuksessa. Oikeudellisesta näkökulmasta veron kiertämisen voidaan katsoa olevan sellaista keinotekoista toimintaa, jolla pyritään lain vastaisesti tai lakia kiertämällä minimoimaan tai välttelemään verojen maksua. Veron kiertämisen voidaan katsoa tapahtuvan lain sanamuodon ja lain tarkoituksen tulkinta-alueilla.

Tuloverotuksessa veron kiertämistä estetään verotusmenettelystä annetun lain 28 §:ssä. Kyseessä on niin sanottu yleislauseke, joka mahdollistaa veroviranomaisille lain normaaleja pykälä pidemmälle menevän mahdollisuuden puuttua veron kiertämiseen. VML 28 §:ää ei kuitenkaan voida hyödyntää veroviranomaisten näkökulmasta voimassa olevan lainsäädännön puutteiden korjaamiseen. Verotuksen ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden vuoksi lainsäätäjällä tulee olla selkeät perusteet veronkiertosäännöksen soveltamiselle. VML 28 §:n yleiset soveltamisedellytykset voidaan jakaa kahteen kategoriaan: järjestelyssä tulee olla ilmeinen veronvälttämistarkoitus ja järjestelyssä tulee olla tavoiteltu lain tarkoituksen vastaista veroetua. Käytännössä nämä ilmenevät sillä, että toimenpiteellä ei ole liiketaloudellisia perusteita, jotka eivät ole verotukseen liittyviä, ja toimenpiteestä syntyy verovelvolliselle konkreettinen ja lain vastainen veroetu. VML 28 §:n soveltamisessa on kuitenkin useita tulkintaongelmia, kuten esimerkiksi se laajuus, jossa liiketaloudelliset perusteet tulee tutkia, ja mitkä voidaan nähdä hyväksyttäviksi liiketaloudellisiksi perusteiksi. Vaikka VML 28 §:n soveltaminen tutkitaan

tapauskohtaisesti, voidaan oikeuskäytännöstä kuitenkin nostaa esiin tilanteita, joissa sen soveltaminen on todennäköistä.

Oikeuskäytännön perusteella yleistä veronkiertosäännöstä voidaan soveltaa debt push down -järjestelyihin, kun konsernin sisällä suoritetaan perättäisiä sarjatoimia ja luodaan keinotekoisesti konsernin sisäisiä velkajärjestelyjä, joiden tarkoituksena voidaan katsoa olevan verotuksellisten etujen tavoittelu, tai jos osakkeiden konsernin sisäinen myynti ja osakkeiden kohdistaminen sivuliikkeelle/kiinteälle toimipaikalle osana kokonaisjärjestelyä, jolle ei voida osoittaa tarvittavia verotuksesta riippumattomia liiketaloudellisia perusteita. Lisäksi veronkiertosäännöksen soveltamiseen vaikuttaa se, onko esimerkiksi osakekauppa toteutettu riippumattomien osapuolten vai etuyhteydessä olevien tahojen välillä. Etuyhteyksikaupat lisäävät riskiä veronkiertosäännöksen soveltamisesta, koska tällöin tahoilla voi olla muita intressejä kaupan taustalla, kuin esimerkiksi täysin toisistaan riippumattomien osapuolten välillä. Debt push down -järjestelyissä veronkiertosäännöksen soveltamista ei yleisesti laukaise itse korkojen vähentäminen vaan ne toimenpiteet, joita verovelvolliset tekevät saavuttaakseen debt push down -järjestelystä koituvia hyötyjä keinotekoisesti. Yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisessa tulee myös huomioida se, voidaanko järjestely nimetä veron kiertämiseksi vai onko kysymyksessä esimerkiksi lain normaalitulkinnan vastainen toimenpide.

Veronkiertosäännöksen ja korkorajoitussäännösten väliseen suhteeseen vaikuttavat myös vuosien 2022 ja 2023 alussa voimaan tulleet muutokset korkorajoitussäännöksiin. Kiristyvät korkorajoitussäännökset voivat kaventaa veronkiertosäännöksen soveltamisalaa, kun tilanteisiin voidaan entistä enemmän puuttua lain normaalitulkinnalla. Yhä monimutkaistuneet korkorajoitussäännökset voivat kuitenkin myös monimutkaistaa debt push down -järjestelyjen ympärille rakennettavien järjestelyjen monimutkaisuutta, joka on omiaan lisäämään mahdollisuutta veronkiertosäännöksen soveltamisesta, koska vakiintunutta oikeuskäytäntöä ei ole saavutettu. Toisaalta myös kiristyvää ilmapiiriä korkojen vähennysoikeuden rajoituksissa saattaa muuttaa asetelmaa ja arvoja siitä, että korot olisivat verotuksessa lähtökohtaisesti vähennyskelpoisia.

Korkorajoitussäännösten ja veronkiertosäännöksen välinen suhde on hyvin epäselvä, eivätkä jatkuvat korkorajoitussäännösten muutokset vähennä tätä epäselvyyttä. EVL 18

§:n 1 momentin 2 kohta ja VML 28 § eivät ole toisiaan poissulkevia säännöksiä, mutta niiden soveltaminen eroaa toisistaan, ja oikeuskirjallisuudessa niiden soveltaminen onkin voitu katsoa myös pelkäksi perustelutekniseksi kysymykseksi. Lisätutkimus olisi tarpeellista säännöksiä välisen suhteen tarkaksi selvittämiseksi.

Tutkielmassa on tarkasteltu korkorajoitussäännösten ja yleisen veronkiertosäännöksen soveltamista debt push down -järjestelyihin sekä sitä, miten korkorajoitussäännösten muutokset voivat vaikuttaa veronkiertosäännöksen soveltamiseen. Tutkielmassa on tuotu myös esiin korkorajoitussäännösten monimutkaisuutta ja epäselvyyttä, sekä korkorajoitussäännösten ympärillä vallitsevaa ilmapiiriä ja lainsäätäjän suurta intressiä sääntelyä kohtaan.